

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small crossbar, and the letter "k" has a distinctive shape with a small crossbar. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Elina Vakkilainen
Suvi Westerberg
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Terveystenhoitaja (AMK)
Opinnäytetyö, 2018

PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN TUEN NYKYTILAN KU- VAUS KESKI-SUOMEN ALUEELLA

**Tutkimus osana Keski-Suomen lasten ja perheiden par-
haaksi-hanketta**

TIIVISTELMÄ

Elina Vakkilainen ja Suvi Westerberg
Parisuhteen ja vanhemmuuden tuen nykytilan kuvaus Keski-Suomen alueella. Tutkimus osana Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi-hanketta.

100s., 13 liitettä

Marraskuu 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkimus

Terveydenhoitaja (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa ammattilaisten ja keski-suomalaisien toimijoiden näkemyksiä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen tilasta Keski-Suomen alueella. Toimeksiantajana opinnäytetyössä oli Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi -hanke. Työn teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin ensin parisuhdetta ja lasten vaikutusta siihen. Sen jälkeen käsiteltiin vanhemmuutta, varhaista vanhemmuuden tukea ja perheen sekä perhehoitotyön käsitettä. Lopuksi pohdittiin terveyden edistämistä osana vanhemmuuden tukea sekä esiteltiin keskeisiä parisuhteen ja vanhemmuuden tuen tarjoajia valtakunnallisesti ja Jyväskylän alueella.

Tutkimus toteutettiin lomakehaastatteluna. Tutkimushenkilöinä oli Keski-Suomen lasten ja nuorten parhaaksi -hankkeen kunkin kunnan oma moniammatillinen asiantuntijaryhmä, jossa asiantuntijoiden määrä vaihteli noin 5-30 henkilön välillä. Asiantuntijoilta kysyttiin ensin kartoitettavia kysymyksiä tämän hetkisistä tukimuodoista ja sen jälkeen vastaajien mielipiteitä siihen, miten nykyistä tukea voitaisiin kehittää. Pääasiassa vastauslomakkeet täytettiin ryhmässä, ja yhteensä vastauksia saatiin 28. Tutkimus oli kvalitatiivinen, ja tulokset koottiin toimeksiantajan toiveen mukaisesti alueellisesti. Siten tulokset toimivat helposti tuen kehittämisen apuvälineenä.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ammattilaisten ja toimijoiden mukaan vanhemmuuden varhaiseen tukeen ei panosteta vielä riittävästi Keski-Suomen alueella. Tutkimuksessa ilmeni, että myöskään yläkouluikäisten ja tätä vanhempien lasten vanhemmille ei tarjota riittävästi tukea. Usein vanhemmuuden tuella tarkoitetaan vain tukea, jota annetaan pikkulapsiperheiden vanhemmille. Tämä näkyy esimerkiksi vanhemmuuden tukeen liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa, jossa keskiössä ovat pikkulapsiperheet. Vaikka lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana luodaan perusta lapsen koko psyykkiselle kehitykselle, niin vanhemmuuden tai parisuhteen tukea ei tulisi unohtaa myöskään lapsen kasvaessa. Vastaajien mielestä tuen saantia kaiken ikäisten lasten vanhemmille tulisi helpottaa resursseja ja vertaistuen muotoja lisäämällä.

Asiasanat: Kvalitatiivinen tutkimus, Parisuhde, Perhe, Perhekeskus, Perheneuvonta, Perhevalmennus, Tukeminen, Vanhemmuus

ABSTRACT

Elina Vakkilainen and Suvi Westerberg

The current state of provided parental and relationship support in Central Finland.

100p., 13 appendices

November 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Health Care

Public Health Nurse (UAS)

The purpose of this thesis was to chart out the current state of relationship support and parental support provided in Central Finland from a professional point of view. The thesis is part of the Central Finland Lasten ja perheiden parhaaksi -project that was also the commissioner of the thesis. (The project aims to network the child and family services in family centres and implement changes and develop the child and family services.)

The theoretical framework of the thesis discussed the relationship and how children have an effect on it, parenthood, early parenthood support and concepts of family and family nursing. Also the health promotive perspective of parental support was taken into account in conclusion part. The thesis introduces central relationship support and parental support providers in the Jyväskylä area and nationally.

The survey was conducted as a form interview. The research subjects were the multi-professional expert groups of each municipality in the project. In every group there were from 5 to 30 people who work with children, young people or families. The subjects were first asked about the current forms of support and then the respondents' opinions on how to develop existing support. In the main, the answer forms were filled in the group and 28 replies were received. The research was qualitative, and the results were compiled regionally according to the client's wishes that the results could be used to develop current support.

Based on the research, it can be concluded that in early childhood support is not invested enough in Central Finland. On the other hand, the parents with upper school children or older are not getting sufficient support at this time. Often parental support is understood as a support given to the parents of infants. This can be seen, for example, in research literature related to support for parenting. Although during the first few years of life of the child, the basis for the child's entire psychological development is to be found, support for parenthood or partnership should not be forgotten even when the child is growing up. Based on the results, respondents would develop current support by increasing the resources and peer support forms. Also easy access is important.

Keywords: Couple Relationship, family, family centre model, family counselling, family training, parenthood, qualitative research, support

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PARISUHTEEN TUKI.....	6
2.1 Parisuhde ja sen merkitys puolisoiden hyvinvoinnille	6
2.2 Vanhempien parisuhteen vaikutus lapsiin	8
2.3 Lasten vaikutus parisuhteeseen.....	9
3 VANHEMMUUDEN TUKI.....	12
3.1 Vanhemmuus	12
3.2 Vanhempien tuen tarve	15
3.3 Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen tarpeen kartoitus	18
3.4 Vanhemmuuden varhainen tuki	19
3.5 Perhe, perhetyö ja perhehoitotyö	20
3.6 Vanhemmuuden tuki syrjäytymisen ehkäisijänä	22
3.7 Terveysten edistäminen osana vanhemmuuden tukea.....	23
4 KESKEISIÄ PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN TUEN TARJOAJIA	25
4.1 Julkisen sektorin tarjoama tuki	25
4.2 Seurakuntien tarjoama tuki	28
4.3 Järjestöjen tarjoama tuki	29
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoitus	32
5.2 Tutkimushenkilöt	32
5.3 Aineistonkeruu	33
5.4 Tutkimusmenetelmät	34
5.5 Tutkimusaineiston analysointi	35
6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET	36
6.1 Jyväskylä.....	36
6.1.1 Huhtasuo.....	36
6.1.2 Kuokkala	38
6.1.3 Keljonkangas-Säynätsalo	38
6.1.4 Tikkakoski ja Puuppola	39
6.1.5 Keltinmäki, Kortepohja ja Kypärämäki	40
6.1.6 Jyväskylän seutu ja sen ympäristö.....	41
6.2 Äänekoski	41
6.3 Viitasaari ja Pihtipudas	42
6.4 Jämsä.....	43
6.5 Korpilahti, Muurame, Petäjävesi	43
6.6 Jyväskylän perheneuvolan tuen muodot	44
7 POHDINTA	45
7.1 Eettisyys ja luotettavuus	45
7.2 Johtopäätökset.....	48
7.3 Oman ammatillisen kasvun pohdinta.....	49
LÄHTEET	52
LIITE 1. Kyselylomake.....	62
LIITE 2 Huhtasuo	71
LIITE 3. Kuokkala	75

LIITE 4. Keljonkangas, Säynätsalo	79
LIITE 5. Tikkakoski, Puuppola.....	81
LIITE 6. Keltinmäki, Kortepohja, Kypärämäki	83
LIITE 7. Koko Jyväskylän aluetta koskevat	85
LIITE 8. Äänekoski.....	87
LIITE 9. Viitasaari, Pihtipudas	90
LIITE 10. Jämsä	92
LIITE 11. Korpilahti	94
LIITE 12. Muurame, Petäjävesi	96
LIITE 13. Jyväskylän perheneuvolan tuen muodot	98

1 JOHDANTO

Lasten hyvinvointi eriytyy vahvasti sosiaalisesti ja alueellisesti. Tämä näkyy esimerkiksi oppimistulosten laskuna ja siinä, että maahanmuuttajataustaiset lapset voivat muita lapsia huonommin. Suomalainen lapsipolitiikka on poukkoilevaa ja siitä puuttuu yhtenäinen linja. (Kurttila 2018, 3.) 1990-luvulta asti lasten ja perheiden ennaltaehkäiseviä palveluita on vähennetty ja korjaavia palveluja lisätty (Rimpelä 2018, 125).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (2016-2018) on yksi Suomen hallituksen kärkihankkeista, jonka tarkoituksena on nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat ja kustannustehokkaammat palvelut. Samalla on tarkoitus yhdistää palveluja ja uudistaa toimintakulttuuria. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tärkeimmät asiat ovat lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. Hankkeessa painotetaan ehkäisevää toimintaa ja varhaista tukea samalla, kun peruspalveluita vahvistetaan. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja asiantuntijatyö. Tutkimukset ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE).)

LAPE-muutostyön tarkoituksena on tehdä pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista työtä muutostyön jatkumiseksi riippumatta kulloisen hallituksen politiikasta. Tavoitteena on saada lapset, nuoret ja heidän vanhempansa vahvemmin osallisiksi käyttämässään palveluissaan sekä siirtää painopiste korjaavista palveluista ehkäiseviin. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.) LAPE-kärkihankkeen maakuntahankkeissa kehitetään lapsi- ja perhepalveluille uusia malleja ja uudenlaista toimintakulttuuria neljän eri kokonaisuuden avulla. Näitä ovat lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos, perhekeskustoimintamalli, varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena sekä erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.)

Muutosohjelman yksi tavoite on työmenetelmien uudistaminen. Näyttöön perustuvien lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta edistävien työmenetelmien käytöllä tuetaan vanhemmuutta samalla, kun vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattitaitoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 15.5.2017. Ajankohtaista. Vanhemmille annettu tuki auttaa perhettä eteenpäin.)

Opinnäytetyömme on osa Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi (KSLAPE) -hanketta. Yksi hankkeen keskeisimmistä tavoitteista on perhekeskustoimintamallin käyttöönotto koko maakunnassa. Mallia kehitetään yhteistyössä muun muassa koulujen, varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten kanssa. Perhekeskusmalliin liittyy läheisesti myös eroauttamispalveluiden, vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. (KSLAPE. Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi. Keski-Suomen hankesuunnitelma 31.1.2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma vuosille 2017—2018, 16.)

Perhekeskusmallin tavoitteena on koota yhteen äitiys- ja lastenneuvolat sekä muut lapsiperheiden terveyspalvelut, kotipalvelu, perhetyö ja perheneuvolat, lapsioikeudelliset palvelut, varhaiskasvatus sekä järjestöt ja seurakunnat. Perhekeskuksen tehtävä on esimerkiksi edistää ja seurata sekä lapsen että perheen terveyttä ja hyvinvointia, tarjota tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen, antaa varhaista tukea ja hoitoa sekä helpottaa palveluihin pääsyä. Tavoitteena on tuoda moniammatillista apua lapsiperheiden lähelle. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Perhekeskukset.)

Opinnäytetyönä tekemämme tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa vanhemmuuden ja parisuhteen tuen nykytilasta sekä kartoittaa vanhemmuuden ja parisuhteen tuen muodot Keski-Suomen alueella. Parisuhteen ja vanhemmuuden tuki on rajattu tässä työssä siten, että tuki kartoitetaan sekä lasta odottavien että alle 18-vuotiaiden lasten vanhempien osalta. Opinnäytetyön tutkimusosuudesta saatua tietoa voidaan hyödyntää ennaltaehkäisevää toimintaa ja varhaista tukea suunniteltaessa Keski-Suomen kunnissa.

2 PARISUHTEEN TUKI

2.1 Parisuhde ja sen merkitys puolisoiden hyvinvoinnille

Parisuhdetta voidaan tarkastella Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymässä kehitetyn roolikartan avulla. Roolikartan mukaan päärooleja on viisi, ja nämä pääroolit kuvaavat niitä syitä, joiden vuoksi ihmiset elävät parisuhteessa. Näitä motivaatirooleja ovat rakastaja, arjen sankari, rajojen kunnioittaja, kumppani ja suhteen vaalija. Motivaatiroolit jakautuvat alarooleihin, joita nimitetään tavoiterooleiksi. Roolit elävät koko parisuhteen ajan. Parisuhteen roolikarttaa voidaan käyttää apuna, kun työskennellään parisuhteen tukemiseksi. Esimerkiksi parisuhteen ydinongelma voidaan löytää tunnistamalla se motivaatirooli, jonka alueella ongelma näyttäisi olevan. (Ylitalo 2011, 27—32.)

Hyvässä parisuhteessa suomalaiset pitävät tärkeimpinä asioina vahvaa luottamusta puolisoon sekä molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta. Muita tärkeitä ominaisuuksia ovat sitoutuneisuus perheeseen, samanlaiset elämänarvot ja kyky kommunikoida. (Kontula 2013, 108.) Miehet ja naiset arvostavat parisuhteessa muuten samantlaisia asioita, mutta miehet arvostavat naisia enemmän hyvää seksielämää (Rotkirch 2014, 88—89).

Toimiva parisuhde on yhteydessä ihmisen ja koko perheen hyvinvointiin, ja parisuhteeseen vaikuttavat kaikki elämän mukanaan tuomat muutokset. Mitä paremmin kumppanit voivat parisuhteessa, sitä paremmin he jaksavat kohdata ympäristön muutokset. Hyvä parisuhde vahvistaa itsetuntoa, edistää psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä sekä lisää vastustuskykyä. (Rotkirch 2014, 68.) Parisuhteen toimivuuteen voi vaikuttaa teoin ja keskustelemalla. Haasteita parisuhteeseen tuovat muun muassa kumppanin puolison oma kasvu yksilönä, ajankäyttöön liittyvät ristiriidat ja lapsen syntymä. Parisuhde vaikuttaa myös yksilön terveyteen, ja kumppanin sairastuminen suurentaa myös toisen puolison sairastumisen riskiä. (Heiskanen, Markova, Salmi & Vaaranen 2017, 17—38.)

Parisuhde on jaettavissa kolmeen vaiheeseen, joita ovat rakastuminen, itsenäistymisvaihe ja rakkausvaihe. Useimmiten ero tapahtuu ennen itsenäistymisvaiheeseen pääsyä, jos kumppanit eivät ole sitoutuneet toisiinsa ja suhteen alkuhuuma on katoamassa. (Heiskanen ym. 2017, 9.) Eriäviä näkemyksiä kumppaneilla voi olla ajankäytöstä, työstä, rahasta, työnjaosta, ystävistä, lapsista, läheisyydestä, seksistä ja unelmista. Keskustelu näistä ja kompromissien tekeminen ei aina onnistu. (Seppänen 2013, 8).

Väestöliiton perhebarometri perustuu vuosittain tehtävään postikyselyyn, jossa vastajia on noin 2000—3000 suomalaista (Väestöliitto. Etusivu. Tutkimus Väestötutkimuslaitos. Julkaisut. Perhebarometri). Vuoden 2016 perhebarometrin mukaan eurooppalaisissa tutkimuksissa on havaittu suomalaisten arvostavan perhettään poikkeuksellisen paljon. Parisuhteella on onnen kannalta keskeinen rooli. Parisuhteiden ja avioliiton solmimisen kulttuuri on kuitenkin muuttunut, ja yli puolet esikoisista syntyy nykyisin avioliiton ulkopuolella. Toisaalta 1990-luvun jälkeen solmituista avioliitoista noin 40% päättyy eroon. Avioero, parisuhteen purkautuminen ja leskeksi jääminen vähentävät merkittävästi onnellisuutta. (Kontula 2016, 8—11.)

Suuri osa suomalaisista haluaa sitovan parisuhteen, ja valtaosa kaikista suomalaisista elääkin vakiintuneissa parisuhteissa, johon ovat myös tyytyväisiä. Parisuhteeseen tyytyväisillä henkilöillä on myös hyvä seksielämä. (Kontula 2016, 96—102)

Kriisejä parisuhteessa voivat olla esimerkiksi tilannekohtainen tai jatkuva uskottomuus sekä mustasukkaisuus. Kriisin voi aiheuttaa myös esimerkiksi fyysinen sairastuminen. Monikulttuurisuus vaikuttaa parisuhteisiin muun muassa uskonnon ja kielen kautta, ja monikulttuurisissa parisuhteissa rakennetaan kolmatta kulttuuria, jossa huomioidaan asioita molemmista kulttuureista. Näissä parisuhteissa kriisit ja erot voivat vaikuttaa kauan esimerkiksi erotilanteen jälkeenkin muun muassa oman kulttuuriperinnön tai kielen ylläpitämisen merkityksen myötä. (Heiskanen ym. 2017, 74—108.)

2.2 Vanhempien parisuhteen vaikutus lapseen

Vanhemmuuden roolikartan syntyyn on myötävaikuttanut voimakkaasti se käytännön kokemus, että perheissä olevat vaikeudet ja perheiden hajoamiset vaikuttavat merkittäväällä tavalla lapseen. Siksi pelkkä vanhemmuuden tuki ei riitä, vaan lisäksi on tarjottava tukea parisuhteisiin. Hyvä parisuhde toimii vankkana perustana hyvälle vanhemmuudelle. (Ylitalo 2011, 27.) Onnellinen vanhempi hyvässä parisuhteessa reagoi lapsensa tarpeisiin herkemmin ja on enemmän läsnä lapselleen. Siksi vanhemmuus ja parisuhde muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden vanhemmuuden tukea tarjottaessa. (Clulow & Donaghy 2010, 25.)

Vanhempien keskinäinen suhde näkyy vanhemmuudessa paitsi avo- ja avioparien perheissä, myös silloin, jos pari eroaa. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 50.) Vanhempien riitaisa suhde näkyy lapsissa muun muassa epäsosiaalisena käytöksenä, sisäisenä ahdistuksena, vaikeutena kaverisuhteissa sekä fysiologisena reagoitina. Erityisesti on olemassa runsaasti tutkittua tietoa parisuhdeongelmien vaikutuksesta lasten ja nuorten käytösongelmiin. (Salo 2011, 26.) Vanhempien parisuhdeongelmat lisäävät myös lasten unihäiriöitä ja erityisesti unirytmien epäsäännöllisyyttä. Vaikutus näkyy myös toisinpäin eli lasten unihäiriöt lisäävät parisuhdeongelmia. (Pesonen, Kajantie & Rääkkönen 2012, 2837.)

Vanhempien ero on yksi yleisimmistä lapsen kohtaamista stressitekijöistä. Se on riskitekijä, vaikka suurin osa eronneiden lapsista sopeutuu hyvin vanhempien eroon. Kun vanhempien suhde on hyvin riitaisa, lapset kehittyvät paremmin eroperheissä kuin ydinperheissä, jos eron myötä riitaisuus selkeästi vähenee ja vanhemmuutta voidaan hoitaa aiempaa paremmin. Lapselle eron myötä keskeisimmiksi asioiksi muodostuvat vanhemman poissaolo, vaikeutunut lapsi—vanhempi suhde, taloudellisen tilanteen heikkeneminen ja vanhempien keskinäinen riitaisuus. Lasta erossa suojaavia tekijöitä ovat sen sijaan vanhempien läheinen, lämmin ja kuunteleva vanhemmuus sekä lapsen kanssa eron aiheuttamien tunteiden ja kysymysten käsittely. (Heiskanen ym. 2017, 61—67.)

Parisuhteiden tukeminen on paitsi taloudellinen myös tehokas väline edistää yhteisöjen ja yhteiskuntien hyvinvointia. Sen nähdään olevan parasta ennaltaehkäisyä ja lasten ja nuorten tasapainoisen kehityksen turvaamista. (Malinen & Kumpula 2005, 49.)

2.3 Lasten vaikutus parisuhteeseen

Parisuhteessa lapsen syntymä saa molemmat vanhemmat erityisen haavoittuviksi läheisyyteen ja tarvitsevuuteen liittyvissä odotuksissa ja tunteissa. Vanhemmuus voi olla rikkaus, ja lapsen kautta voi oppia paljon aitoutta, suoruutta ja elämäniloa. Se voi siis olla kehityskriisin lisäksi yhteinen kasvun mahdollisuus. Lapsen syntymän myötä tyytyväisyys parisuhteeseen heikkenee ja parisuhdeväkivallan riski lisääntyy. (Heiskanen ym. 2017, 55.)

Lapsen tulon myötä parisuhteen tavanomaisia muutoksia ovat muun muassa vanhempien stressin ja ristiriitojen lisääntyminen, seksuaalisuuden muutokset sekä tyytymättömyys eriarvoisesta kotitöiden jakautumisesta etenkin äideillä. Vauvan äiti voi etäännyttää ja vieraantua kumppanista vetäytymällä ja kääntymällä vauvan puoleen. Kumppani saattaa kantaa huolta perheen toimeentulosta ja vetäytyä puolestaan tekemään pitkää työpäivää, kun taas kotona oleva voi kokea yksinäisyyttä ja kumppani ulkopuolisuutta. Tyytyväisyyden heikkeneminen parisuhteeseen ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Parisuhdeonnea pikkulapsiperheissä lisäävätkin kumppanien osallistuminen toistensa elämään tunnetasolla, läsnäolo, käytännön avun antaminen arjessa, rakentava ja arvostava vuorovaikutus, ristiriitojen sopiminen sekä hellyys ja seksuaalisuus. Tällä tavoin parisuhde ei jää vanhemmuuden jalkoihin, ja liiallinen antautuminen vanhemmuuteen ei vie pohjaa seksuaalisuudelta ja läheisyydeltä. Yhteistä jaettua vanhemmuutta tarvitaan erityisesti silloin kun lapset ovat kehitysvaiheessa, jossa vanhemmuus on haastavaa, kuten lasten ollessa uhmaiässä. (Heiskanen ym. 2017, 56—57.)

Parisuhde ei ole muuttumaton, vaan sekä puoliset itse että heidän parisuhteensa ympäristö muuttuvat vuosien mittaan. Siten eri tekijät tukevat parisuhteen laatua eri elämänvaiheissa. Pikkulapsiperheissä parisuhdetta tukee yhteisesti sovitut toimintatavat

ja vastuunjaot sekä koko perheen yhteinen aika ja tekeminen. Parisuhdetta lujittavia keinoja voitaisiin esimerkiksi neuvoloiden parisuhdetyössä korostaa nykyistä enemmän. (Malinen 2011, 64.)

Ihminen oppii jo varhaislapsuudessa säätelemään tunteitaan, minkä lisäksi sekä puhumisen että kuuntelemisen mallit omaksutaan osittain jo lapsuuden malleista. Näin ollen lapsuuden ihmissuhteet antavat mallin aikuisuuden parisuhteelle. Jos lapsuudessa ei ole saanut riittävästi toisen tukea ja turvaa, on vaikea säädellä omia, kumppanin tai lapsen tunteita. Ihminen muodostaa kiintymyssuhteita koko elämän, ja aikuisena tärkeä kiintymyssuhde on parisuhde. Myös aikuiset tarvitsevat toistensa huolenpitoa ja turvaa. Elämän siirtymätilanteet, joissa koetaan epävarmuutta, kuten lapsen syntymä, tuo esiin turvan tarpeen suhteessa. Myös lähipiirin tuki on erityisen tärkeää. Äidin jääminen yksin pikkulapsivaiheessa voi olla parisuhteessa koettu pettymys, joka vaivaa jopa vuosikymmenten jälkeen. Tunne että on jäänyt yksin, kun on toista eniten tarvinnut, voi määrittää suhdetta pitkän aikaa. (Heiskanen ym. 2017, 48—50.)

Lasten saamisella ei vuoden 2016 perhebarometriä varten tehdyn tutkimuksen mukaan ollut suurta tai pysyvää vaikutusta parisuhteen onnellisuuteen. Miehillä ja naisilla lasten saaminen vaikutti vähän eri tavoin. Miehillä vaikutus onnellisuuteen oli kuitenkin merkittävämpää kuin naisilla. Miehet olivat tyytymättömämpiä parisuhteeseen lapsen myötä, koska se oli johtanut huonompaan seksuaalielämään. Naisilla taas tällaista yhteyttä parisuhdeonnan ja lapsen hankkimisen välillä ei havaittu. Hollantilaisen tutkimuksen (Kluwer & Johnson 2007) mukaan parisuhdeongelmat jo raskausaikana pahenivat lapsen saamisen myötä. Suomalaistutkimuksessa (Salmela-Aro ym. 2006) kuitenkin raskauden alkuvaiheessa suhteeseensa vähiten tyytyväiset tulivat tyytyväisemmiksi raskauden kestäessä ja lapsen synnyttyä. Lapsen avulla kumppanit saivat yhteisen päämäärän ja uuden parisuhdeidentiteetin. Sen sijaan raskauden alussa parisuhteeseensa muita tyytyväisemmät puolestaan tulivat lapsen synnyttyä aiempaa tyytymättömämmiksi, sillä he olivat mahdollisesti aiemmin kohdistaneet toisilleen huomiota runsaasti. Raskauden ja lapsen syntymän myötä heidän huomionsa taas kiinnittyi lisääntyvässä määrin raskauteen ja lapseen. (Kontula 2016, 71—73)

Omat kokemukset lapsuudesta ja sen aikaisesta vuorovaikutuksesta omien vanhempien kanssa ohjaavat ihmisen käyttäytymistä ja ajattelutapaa siitä, miten muiden kanssa toimitaan. Omasta lapsuudesta peräisin olevat mallit ja tavat aktivoituvat elämän käännekohdissa, kuten lasten syntymän yhteydessä. (Kauppi & Takalo 2014, 18.) Sukupuutyöskentelyn avulla puoliset voivat tunnistaa omia, lapsuudesta peräisin olevia käyttäytymismalleja ja näiden vaikutusmekanismeja. Siten puoliset voivat muuttaa omaa käytöstään haluamaansa suuntaan. Lisäksi puolisoitten tuntema syyllisyys saattaa lieventyä siitä tietoisuudesta, että osittain oma käyttäytyminen johtuukin omien vanhempien haitallisista menettelytavoista. Toisaalta sukupuumenettely lisää puolisoitten ymmärrystä omia vanhempiaan kohtaan, mikä vähentää myös osaltaan syyllisyydentunteita ja ristiriitoja sukupolvien välillä. Tämä kaikki mahdollistaa uudenlaisen vastuunoton ja toimintatavan nykyisissä vuorovaikutussuhteissa. (Salo 2011, 129—130.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen jakaa vanhemmuuden tehtävät kolmeen kategoriaan. Ensimmäisessä ovat ne asiat, jotka kuuluvat ilman muuta vanhemmuuden tehtäviin. Tällaisia tehtäviä ovat lasten perustarpeista, kuten riittävästä levosta ja unesta huolehtiminen. Toinen kategoria koostuu tehtävistä, joissa vanhemmat voivat tehdä parhaansa. Tämä edellyttää lapsen hyvää tuntemista, ja voi olla esimerkiksi lapsen ohjaamista tämän omia vahvuuksia vahvistavan harrastuksen pariin. Kolmas kategoria ovat asiat, joille vanhemmat eivät voi mitään. Tämä saattaa tarkoittaa esimerkiksi vanhemman sopeutumista siihen, että lapsella on pysyviä puutteita ja rajoituksia, kuten äkkipikainen luonne. Sinkkonen mukaan vanhemmat huolehtivat yleisesti ottaen jopa ensimmäisen kategorian asioista eli lasten perustarpeista yllättävän huonosti, ja niihin tulisi kiinnittää paljon enemmän huomiota. (Sinkkonen 2008, 22—25.)

John Bowlbyn kehittämän kiintymyssuhdeteorian mukaan vauva kykenee heti synnytyään tavoittelemaan kehollisesti ja psyykkisesti vanhempansa (tai hoitajansa) huomiota. Vanhempi vastaa vauvan lähettämiin viesteihin, minkä seurauksena heidän välilleen muodostuu tunnesuhde. Kiintymyssuhde ja hoivaajan läheisyys ovat vauvalle välttämättömiä eloonjäämisen kannalta, mutta kiintymyssuhde vaikuttaa merkittävällä tavalla myös lapsen psyykkiseen kehitykseen. (Kauppi & Takalo, 2014, 17.) Kiintymyssuhdeteoriaa sovelletaan esimerkiksi lastensuojelussa ja psykoterapiassa, ja sen pohjalta tehtyjä havaintoja voidaan käyttää esimerkiksi lastenpsykiatristen häiriöiden ehkäisyssä ja hoidossa (Sinkkonen 2004, 1886, 1872).

Bowlbyn kollega Mary Ainsworth on eritellyt Bowlbyn teorian perusteella erilaisia kiintymysmalleja, jotka perustuvat tähän vuorovaikutukseen. Lapsena omaksuttu kiintymysmalli säilyy aikuisuuteen asti, ja periytyy siten hyvin todennäköisesti myös aikanaan omille lapsille. Kiintymysmallit jaetaan turvallisiin ja turvattomiin. Turvallisessa suhteessa vanhempi huomioi lapsen tarpeet ja lapsella on luottamus siihen, että tämä on tarvittaessa saatavilla. Turvallinen kiintymyssuhde luo edellytykset sille, että lapsi on aikuiseksi kasvettaen tasapainoinen, avoin ja luottavainen. Turvattomassa kiintymyssuhteessa vuorovaikutus tapahtuu lähinnä aikuisen ehdoilla, eikä aikuinen ole läsnä lapselle. Turvattomat kiintymyssuhteet jaetaan edelleen vältteleviin, ristiriitaisesti kiinnittyviin ja organisoimattomiin kiintymyssuhteisiin. Välttelevä kiintymyssuhde tarkoittaa, että vanhempi ei kestä lapsen tarvitsevuutta, jolloin lapsesta voi kasvaa aikuisena etäinen, älyllistävä tai erityisen pidättyväinen. Ristiriitaisesti

kiinnittynyt lapsi on hyvin herkkä vaaroille ja pelkää hylkäämistä. Hän ei kykene luotamaan siihen, että vanhempi kestää hänen tarpeitaan, jolloin lapsesta voi tulla aikuisena käytökseltään hallitsematon ja dramaattinen. Hänelle voi olla vaikeaa saavuttaa todellista läheisyyttä ja vakaata parisuhdetta. Organisoimattoman kiintymyssuhteen käyttäytyminen on ristiriitaista ja ennakoimatonta, ja organisoimaton kiintymyssuhde saattaa todennäköisimmin johtaa myöhemmän elämän psyykkisen kehityksen häiriöihin. (Kauppi & Takalo 2014, 18—19.)

Vanhemmuuteen kuuluu jakaa ja vahvistaa lapsessa heräviä myönteisiä tunteita sekä jakaa ja tyynnyttää lapsen kielteisiä tunteita. Tärkeänä välineenä tässä ovat syli ja muu tyynnyttävä ja eläytyvä kosketus. Näin lapsi oppii vähitellen tärkeän itsesäätelykyvyn. (Kaimola 2005, 13.)

Vanhempana oleminen kasvattaa myös vanhempaa itseään, ja lapsen kanssa oleminen kehittää aikuisessa muun muassa määrätietoisuutta ja johdonmukaisuutta. Toisaalta lapsen epätoivottavana pidettävä käyttäytyminen tai luonteenpiirre voi herättää vanhemmassa häpeää tai syyllisyyttä. Hän voi tuntea epäonnistuneensa kasvattajana. Lapset ja erityisesti murrosikäiset opettavat vanhempaa sietämään epäonnistumisen ja syyllisyyden tunteita. (Wahlberg 2005, 81–85.) Murrosikäisen kehitystehtäviin kuuluu, että hän kokeilee vanhemman jaksamisen rajoja. Vanhemman paras tuki ja voimavara murrosikäiselle on se, että voi itse hyvin. Jos vanhempi ei voi hyvin, nuori saattaa syrjäytyä tai muuttua esimerkiksi ylikiltiksi, jolloin kehitys lakkaa. Voidakseen hyvin vanhemman kaikkien elämänalueiden tulisi olla tasapainossa. Näitä elämänalueita ovat yksilöllisyys (oma kokonaisterveys ja hyvinvointi), yhteisöllisyys (esimerkiksi työyhteisöön tai kaveriporukkaan kuuluminen), kumppanuus (esimerkiksi puoliso tai hyvä ystävä) ja vanhemmuus. (Cacciatore 2005, 29-34.)

Donald W. Winnicott on lanseerannut käsitteen “riittävän hyvä vanhemmuus”. Sen mukaan vanhempien ei tarvitse olla täydellisiä, vaan riittävän hyviä. Tämä tarkoittaa, että vähintään yksi hoitaja huolehtii riittävällä tavalla lapsen ravinnosta, unesta, lämmöstä ja suojasta sekä vastaa ennakoitavasti ja kohtuullisen herkästi lapsen viesteihin. (Toivio & Nordling 2009, 153.)

Vanhemmuus voidaan ymmärtää myös kaikkina yhteiskunnan tai perheiden ja heidän lähiverkostojensa toimintoina, jotka takaavat lasten kasvun ja kehityksen. Ihmisen pitkän lapsuusajankin vuoksi vanhemmat tarvitsevat apua kasvattamiseen. Yhteisvastuullista kasvattamista voidaan pitää yhtenä yhteiskunnan tärkeimmistä tehtävistä ja vahvaa vanhemmuutta yhteiskunnallisesti merkittävänä päämääränä. (Mäkelä 2014, 168.)

Oleellinen osa äitiyttä on toimia siltana lapsen ja yhteisön välillä, mikä tarkoittaa myös lastenhoitoavun järjestämistä. Kautta aikain lasta ovat yhteisöllisesti kasvattaneet osaltaan äidin lisäksi tämän omat sukulaiset, lapsen isä, ystävät tai palkatut hoivaajat. Usein tämä on myös edellytys hyvälle äiti-lapsisuhteelle. (Rotkirch 2014, 47—48.) Tärkeä vanhemmuutta jakava taho on päivähoito. Päivähoidon henkilökunta toimii vanhempien kasvatuskumppanina tavoitteena lapsen etu. (Kaskela & Kronqvist 22—25.)

3.2 Vanhempien tuen tarve

Vanhempien jaksamista ja tuen tarvetta, palveluiden käytön laajuutta ja palvelukokemuksia sekä perheiden hyvinvoinnin tilaa on kartoitettu tuoreessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tutkimuksessa. Kansallinen tutkimus on osa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE), ja vuonna 2018 kohteena on ollut 4-vuotiaiden lasten vanhemmat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimukset ja hankkeet. Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tiedonkeruu.) Syyskuussa 2018 julkistettujen väliaikatulosten mukaan vanhemmista noin puolet kokee perheiden taloudellisen tilanteen korkeintaan kohtalaiseksi. Joka kymmenes kyselyyn vastannut perhe on pelännyt ruoan loppumista siksi, ettei ruokaan ole varaa. Eniten huolissaan vanhemmat ovat tutkimuksen mukaan olleet parisuhteestaan ja omasta jaksamisestaan. Terveydenhoitajat taas raportoivat, että perheet tarvitsisivat tukea muun muassa vanhempien jaksamisen, lapsen sosiaalisten taitojen, kasvatuskäytäntöjen sekä lapsen ulospäin näkyvien psyykkisen oireilun vuoksi. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tutkimus (väliaikatulokset) 2018, 6—10.)

Vuonna 2017 LHT-tutkimuksessa kohderyhmänä oli 3—4-kuukautisten vauvojen perheet. Tutkimuksen mukaan enintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet vanhemmat pelkäsivät muita useammin ruoan loppumista, ja kaikkein vähiten tätä pelkäsivät yliopistotason tutkinnon suorittaneet. Enintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet kärsivät muita enemmän myös yksinäisyydestä, ja vähän koulutetuilla vanhemmilla myös vauvan täysimetys oli harvinaisempaa. Tutkimuksessa kysyttiin myös tyytyväisyyttä vanhemmuuteen. Erittäin tyytyväisiä vanhemmuuteensa olivat useammin ne vanhemmat perheissä, joissa vauva oli perheen ainoa alaikäinen lapsi. Näissä perheissä toiset vanhemmat osallistuivat myös muita useammin neuvolakäynneille sekä perhevalmennukseen. (Klemetti, Vuorenmaa, Ikonen, Hedman, Ruuska, Kivimäki & Rajala 18/2018, 5.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) teki vuonna 2015 kyselyn vanhempien tuen tarpeesta. Kysely toteutettiin nettikyselynä ja siihen vastasi 1035 vanhempaa, joista suurin osa oli äitejä. Yli puolet kyselyyn vastanneista toivoi saavansa lastenhoitoapua, joka mahdollistaisi kahdenkeskisen ajan puolison kanssa. Julkisista palveluista pienten lasten vanhemmat turvautuvat eniten neuvolan antamaan tukeen, ja neuvolakokemukset olivatkin myönteisiä. Neuvolasta on saatu apua esimerkiksi synnytyksen jälkeiseen masennukseen, ohjattu perheneuvolaan tai saatu lähete erikoissairaanhoidon. Kiitosta sai myös päivähoido, kotipalvelu ja perhetyön ammattilaiset. Tyytymättömiä taas oltiin kyselyn perusteella siihen, ettei apua oltu saatu ajoissa tai perheen kokemaa ongelmaa oli vähätelty. Luonteva keskusteltu- ja vertaistukipaikka pienten lasten vanhemmille ovat esimerkiksi erilaiset perhekahvilat. Alle kouluikäisten lasten vanhemmat olivat tyytyväisimpiä ystävien ja sukulaisten antamaan tukeen. Sen sijaan sekä alakouluikäisten että yläkouluikäisten lasten vanhemmat olivat tyytyväisimpiä järjestöjen antamaan tukeen. (Kirkas 2016, 8—11.)

Kouluikäisen vanhempia MLL:n tekemän kyselyn perusteella huolettavat eniten lastensa oppimisvaikeudet, kiusaaminen ja mielenterveys. Puolet kyselyyn vastanneista vanhemmista on tyytyväisiä julkisiin palveluihin, mutta osa vastaajista kokee, ettei esimerkiksi masentunut tai koulun sisäilmasta sairastunut ole saanut riittävästi tukea. Kyselyssä ilmeni, että kouluikäisten lasten vanhemmat kaipaavat kohtaamispaikkoja, joissa voisi luottamuksellisesti keskustella vanhemmuudesta. Vanhemmat kokevat,

että etenkin yläkoulun vanhempainilloissa ei ole aikaa tai mahdollisuutta keskustella itselleen tärkeistä asioista. Vanhemmat haluavat myös suojella lapsensa yksityisyyttä ja arkailevat siksi keskustella omista lapsistaan vieraille tai lastensa kavereiden vanhemmille. (Kirkas 2016, 12.)

Jos perhe on pienituloinen, tukiverkko riittämätön tai äiti on kovin nuori, äiti-lapsi-suhde on erityisen haavoittuvainen. Haasteena on äitien väsymys, yksinäisyys ja turhautuneisuus. (Rotkirch 2014, 45.) Samalla kun kotitalouksien koko pienenee, yhteiskunnan moninaisuus kasvaa, jolloin sosiaaliset paineet kasvavat, mutta arjessa apua tarjoavia läheisiä on yhä vähemmän. Siten perhe on yhä haavoittuvampi vaikeuksien kohdatessa. (Rotkirch 2014, 241.)

Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 -tutkimuksessa kysyttiin lapsiperheiden vanhempien huolenaiheita viimeisen vuoden ajalta. Melkein puolet vanhemmista oli ollut huolissaan perheen pärjäämisestä taloudellisesti. Noin kolmasosa vanhemmista taas kertoi olleensa huolissaan parisuhteen tilasta, tunteneensa riittämättömyyttä vanhempana ja pelänneensä maltin menettämistä ristiriitatilanteissa lapsen kanssa. (Halme & Perälä 2014, 219—220.)

Ruotsissa Uppsalan yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan vanhemmuuden tuottama stressi on reaktio, jonka aiheuttavat vanhemmuuden vaatimukset. Stressiä aiheuttavia riskitekijöitä perheissä oli lasten määrä, merkittävät elämänmuutokset sekä vanhempien kokemana tyytymättömyys parisuhteeseen. Tyytymättömyys parisuhteeseen ilmenee stressin lisäksi sydäntauteina ja immuunijärjestelmän heikentymisenä (Rotkirch 2014, 68.) Vaikka isät ja äidit kokevat stressiä eri tavoin, on äitien kokemana stressin määrä korkeampi. Koettu stressi heikentää tyytyväisyyttä parisuhteessa, vaikuttaa negatiivisesti lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen sekä heikentää niin lasten kuin vanhempien hyvinvointia. (Widarsson, Engström, Berglund, Tydén & Lundberg 2014, 690.)

Roolimallin olemassaolon tärkeys, sosiaalinen tuki ja elämäntilanteen tunne tulisivat Widarssonin ym. tutkimuksen mukaan ottaa huomioon vanhemmille annettavassa tuessa. On tärkeää, että ammattilaiset kohtaavat perheen yksikkönä ja ymmärtävät

perheen keskinäisten suhteiden vaikutuksen, kun halutaan edesauttaa lapsen kehitystä ja vanhempien terveyttä. Lasta odottavien vanhempien olisi hyvä olla tietoisia vanhemmuuden aiheuttamasta stressistä sekä siitä, miten tärkeitä ovat tasa-arvoinen vastuunjako ja toimivat verkostot. Vanhemmuustaitojen kehittäminen siihen liittyvine vastuineen tulisi sisällyttää neuvontaan sekä liittää vanhempainohjaus ennaltaehkäiseviin toimiin terveydenhuollossa. (Widarsson ym. 2014, 695—696.)

Suomalaisvanhemmat tekevät enemmän työtä kuin muut vanhemmat EU:n alueella. Sekä suomalaisnaiset yleensä että erityisesti äidit käyvät työssä useammin kuin naiset ja äidit muissa EU-maissa. Lisäksi työ on useammin kokoaikatyötä. Vuonna 2016 kahden huoltajan perheissä 67 prosenttia perheistä oli sellaisia, että molemmat vanhemmat kävivät töissä. Kouluikäisten lasten kohdalla vanhemmista näin teki 79 prosenttia. Työssäkäyvistä pienten lasten vanhemmista lähes kolmasosa kokee viettävänsä liian vähän aikaa lastensa kanssa, ja näistä vanhemmista 40 % on huolissaan jaksamisestaan vanhempana. (Bardy, Sauli & Järventie 2018, 25—26.)

3.3 Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen tarpeen kartoitus

Lapsen kehitykseen vaikuttavia riskejä voidaan tunnistaa ja estää eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä ja kommunikaation tiivistämisellä. Tätä kutsutaan monitoimijaiseksi yhteistyöksi. Termiä käytetään erityisesti lapsiperheiden palveluiden kehittämisen yhteydessä. Monitoimijainen yhteistyö edellyttää sekä vanhempien että erityisesti lapsen ottamista mukaan heitä koskevien asioiden käsittelyyn. (Petrelius, Tulensalo, Jaakola & Hietämäki 2016,13.)

Tuen tarvetta vanhemmuudessa ja parisuhteessa voidaan kartoittaa ja kohdentaa muun muassa neuvoloissa käytettävien voimavarakaavakkeiden avulla. Menetelmänä voimavarakaavakkeita voivat hyödyntää kaikki perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset, kuten psykologit ja perhetyöntekijät. Voimavarakaavakkeet toimivat puheeksi ottamisen apuvälineenä ja ne auttavat vanhempia tunnistamaan omat voimavaransa

sekä niitä uhkaavat riskitekijät. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastenneuvolakäsikirja. Perheen voimavarat.)

3.4 Vanhemmuuden varhainen tuki

Varhaisella vanhemmuuden tuella tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joiden tavoite on vanhempien voimavaroja lisäämällä tukea perhettä ja vanhempia ennen ongelmien ilmaantumista tai viimeistään heti niiden alkuvaiheessa. Suomessa tällaisia interventiota ovat esimerkiksi ryhmämuotoinen Ihmeelliset vuodet ja internetpohjainen Voimaperheet. (Rissanen, Kankaanpää, Surakka & Vornanen 2018, 62.) Ihmeelliset vuodet -ohjelma (The Incredible Years) on kehitetty Yhdysvalloissa, ja ohjelma on tarkoitettu 3—12 -vuotiaiden käytöshäiriöisten lasten vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille (Kasvun tuki. Työmenetelmät. Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmät, Ihmeelliset vuodet -ryhmänhallintamenetelmä ammattikasvattajille). Voimaperheet on tarkoitettu alle kouluikäisten lasten käytösongelmien hoitoon, ja se on kehitetty yhteistyössä perusterveydenhuollon kanssa (Kasvuntuki. Työmenetelmät. Voimaperheet).

Erityisesti varhaisen vanhemmuuden tuen on todettu edistävän lapsen terveyttä ja kehitystä (Kalland & Koskull 2014, 158). Vanhemmuuden tukeminen lapsen vielä ollessa vauva vaikuttaa suotuisasti lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden aikaiseen kehitykseen. Hyvä vanhemmuus lisää lapsen itsearvostusta ja sosiaalisia taitoja. Toisaalta se antaa suojaa myöhemmiltä käyttäytymishäiriöiltä ja vähentää lapsen riskiä käyttää päihteitä. Erityisen paljon vanhemmuuden tuesta hyötyvät riskiperheet, joissa vanhemmilla on esimerkiksi mielenterveysongelma. Psykkinen sairaus heikentää voimavaroja ja herkkyyttä vastata pienen lapsen viesteihin ja tarpeisiin. Tällöin lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus vääristyy. (Toivio & Nordling 2009, 311.) Vanhempien mielenterveyden ja pystyvyyden tukeminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää myös siksi, että lapsen psykososiaalinen oireilu johtuu usein vanhempien stressistä. (Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä 2013, 34).

Lastensuojelun muutosohjelma on hallituksen kärkihanke, ja sen tavoitteena on ollut panostaa entistä enemmän varhaiseen tukeen. Tähän on myös panostettu taloudellisesti. Viimeisimmän lastensuojelun tilaston mukaan tämä on ollut tuloksetonta. (Valtavaara 2018.) Vuonna 2017 lasten kiireelliset sijoitukset lisääntyivät 15 % edellisestä vuodesta. Yhteensä kiireellisesti sijoitettiin 4081 lasta. Samoin lastensuojeluilmoitukset lisääntyivät vuonna 2017 edelliseen vuoteen nähden 15 %:lla. Yhteensä lastensuojeluilmoituksia tehtiin viime vuonna 76 116 lapsesta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina sen sijaan oli 55 884 lasta ja nuorta vuonna 2017, mikä tarkoittaa kahden prosenttiyksikön laskua edellisestä vuodesta. (Kuoppala & Säkkinen 2018, 1.)

Suomessa vanhemmuuden varhaisen tuen palveluiden vaikuttavuutta on tutkittu vain niukasti, mutta kansainvälisten tutkimusten mukaan vanhemmuuden varhaisella tuella on pystytty vaikuttamaan erityisesti lasten käytöshäiriöoireiluun, jota esiintyy 5-10 prosentilla suomalaisista lapsista. Hoitamattomana käytöshäiriö ennustaa lapsen kasvaessa merkittäviä yhteiskunnallisia kustannuksia esimerkiksi syrjäytymisen, rikollisuuden ja menetettyjen työpanosten vuoksi. (Rissanen ym. 2018, 62—63.)

Kansainvälisten tutkimusten mukaan ennaltaehkäisevät keinot ovat tehokas tapa säästää sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksista. Näitä keinoja ovat esimerkiksi tehokkaat ja riittävät kotikäynteihin perustuvat varhaiset vanhemmuuden tuen menetelmät, alle kouluikäisten lasten vanhempien valmennus- ja tukiryhmät, lastensuojelun verkostoituvaa työote sekä laadukas päivähoito. Talousnobelisti James Heckman on laskenut, että lapsen varhaisiin vuosiin sijoitettu taloudellinen sijoitus maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin myöhemmin. (Salmi, Mäkelä, Perälä & Kestilä 2012, 6.)

3.5 Perhe, perhetyö ja perhehoitotyö

Perhe voidaan määritellä monin eri tavoin. Perhemuotoja ovat ainakin ydinperhe, uusperhe ja sateenkaariperhe. Joidenkin mielestä myös lapseton pari on perhe. Voidaan myös olla sitä mieltä, että jo yksi henkilö muodostaa perheen tai että perheeseen kuuluvat myös perheen omistamat lemmikit. (Faurie & Kalliomaa-Puha 2010, 28.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa Äitiysneuvolaoppaassa (2013, 27–28) käsitellään perheiden monimuotoisuutta. Oppaan mukaan perhemuotoja ovat uusperheet, yhden vanhemman perheet, kahden kulttuurin perheet, monikkoperheet ja saateenkaariperheet. Näiden lisäksi on perheitä, joissa vanhemmuus muodostuu adoptio- tai sijaisvanhemmuudesta. Erikseen on käsitelty vielä perheitä, joissa lapsen toinen vanhempi on kuollut.

Tilastollisesti perheet luokitellaan sen perusteella, ovatko puoliset keskenään naimisissa vai avoliitossa ja onko perheessä lapsia. Oman ryhmänsä muodostavat yhden vanhemman perheet. Lapsiperhe on sellainen perhe, johon kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Suurin osa lapsiperheistä on oman äidin, isän ja lapsen tai lasten muodostamia ydinperheitä. (Haapio, Koski, Koski & Paavilainen 2009, 31.)

Perhetyö on eräs tärkeä vanhemmuuden tukimuoto, jota tarjotaan perheille sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelun palveluna (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsi- kirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Perhetyö). Perhetyötä tehdään pääasiassa perheiden kotona, ja sen tavoitteena on muun muassa tukea vanhemmuutta, ohjata vanhempia lasten hoidossa, kasvatuksessa ja arkirutiinien hallinnassa sekä parantaa perheen vuorovaikutustaitoja. Sen saamisen edellytys ei ole lastensuojelun asiakkuus, mutta lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja heidän perheidensä on mahdollista saada joko sosiaali- huoltolain tai lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä. Perhetyöhön ohjataan perheitä esimerkiksi neuvolasta tai varhaiskasvatuksen yksiköistä. Perhetyötä tekevän työntekijän nimike voi olla esimerkiksi sosiaalihoaja, perheohjaaja tai perhetyöntekijä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Perhetyö)

Ennaltaehkäisevien perhetyön interventioiden on todettu olevan tehokkaita keinoja vastaamaan perheiden lisääntyviin ja yhä monimuotoisempiin tarpeisiin. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on vahvistaa vanhempien omia sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja, jotta vanhemmat kykenisivät kasvattamaan ja huolehtimaan lapsistaan sekä selviämään vanhemmuuden tuomista haasteista. Interventioilla pystytään

tuloksellisesti vaikuttamaan muun muassa siihen, etteivät äidit hankkiudu liian pian uudestaan raskaaksi edellisen lapsen syntymän jälkeen. Interventiosta hyötyvät erityisesti ne perheet, jotka käyttävät säännöllisesti terveystalvueluita huolimatta siitä, kenen perheenjäsenen terveyttä näillä käynneillä hoidetaan. Luonnollinen ympäristö interventioille on perheen koti, sillä kotikäynneillä on pitkä historia pienten lasten terveydenhuollossa. (Tanninen, Häggman-Laitila, Pietilä & Kangasniemi 2015, 217—230.)

Perhetyön lisäksi käytetään termiä perhehoitotyö. Hopian (2006) mukaan perhehoitotyö on perhekeskeinen hoitotapa, jossa huomioidaan kaikkien perheenjäsenien kokemukset, tarpeet ja odotukset. Sen tarkoituksena on auttaa koko perhettä ja sen jäseniä vahvistamaan voimavarojaan sekä ehkäisemään mahdollisia ongelmia. (Hopia 2006, 20—21.)

3.6 Vanhemmuuden tuki syrjäytymisen ehkäisijänä

Huono-osaisuus voi periä vanhemmilta perheen lapsille, mitä kutsutaan huono-osaisuuden ylisukupolvisuudeksi (Nousiainen, Petrelius & Yliruka 2016, 11—12). Lasten myöhempään hyvinvointiin vaikuttavat esimerkiksi vanhempien työttömyys, toimeentulovaikeudet, asumisen ongelmat, mielenterveys- ja päihdeongelmat, vanhempien väliset jatkuvat riidat, avioero sekä väkivalta ja laiminlyönti. Yksittäisinä ja hetkellisinä nämä eivät välttämättä aiheuta syrjäytymistä tai muita ongelmia, mutta ilmiöllä on taipumusta usein kasaantua. Mielenterveysongelmaisten vanhempien lapsilla on muita vakavampia, pitkäkestoisempia, varhaisemmin alkavia ja monimuotoisempia mielenterveysongelmia kuin muilla. Arvioiden mukaan esimerkiksi masennuspotilaiden lapsista 20 vuoden ikään mennessä sairastuu 40 % ja 25 vuoden ikään mennessä 60 % (Toivio & Nordling 2009, 311). Ilmiöllä on vain osittain geneettinen ja biologinen perusta. Jotta ylisukupolvisuutta voitaisiin ehkäistä, tulisi varmistaa sekä lasten että vanhempien tuen tarve, tukea vanhemmuutta ja lasten pärjäävyyttä, antaa perheille varhaista tukea sekä huomioida perhe palveluissa kokonaisuutena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Työn tueksi. Nuorten syrjäytyminen. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus.)

Syrjäytymisen ylisukupolvisuutta ylläpitävänä tekijänä on todettu olevan käsittelemättä jääneet elämänhistoriaan liittyvät kokemukset. Nämä aiheuttavat itseä koskevia kielteisiä ja rajoittavia tulkintoja, joita muu vallitseva ympäristö vahvistaa. Ylisukupolvisuuteen voidaan vaikuttaa siten, että ammattilainen työstää näitä kokemuksia yhdessä asiakkaan kanssa. (Nousiainen ym. 2016, 14.)

3.7 Terveyden edistäminen osana vanhemmuuden tukea

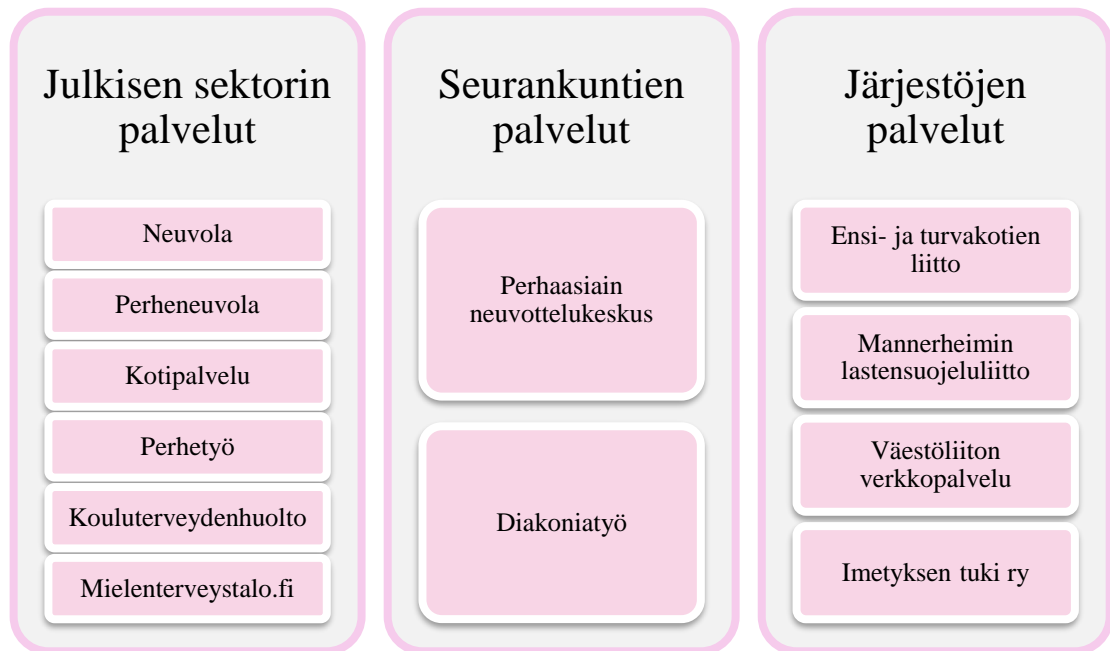
Terveyden edistäminen on osa vanhemmuuden tukea. Terveys koostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja hengellisestä osa-alueesta ja näiden välillä on erilaisia painotuksia riippuen tarkastelijan näkökulmasta. Terveyden edistäminen taas tarkoittaa sairauksien ehkäisyä, terveyden parantamista ja hyvinvoinnin lisäämistä. Terveyden edistäjinä toimivat niin sosiaali- ja terveystalouden toimijat kuin muutkin yhteiskunnalliset toimijat. Jotta terveyden edistäminen olisi tuloksellista, se vaatii monitieteistä ja moniammatillista osaamista. Sairauksien ja kuolleisuuden ehkäisy on preventiötä. (Lindholm 2004, 15.) Preventiivisen työn lähtökohta on riskien ennakointi ja niiden välttäminen (Kalland & von Koskull 2014, 159). Promootio on sen sijaan yksilöiden, yhteisöjen ja väestön selviytymisen tukemista sekä voimavarojen lisäämistä. (Haarala & Mellin 2008, 54—55.) Promotiivisella työllä tarkoitetaan siis ennalta vahvistavaa terveyttä ylläpitävää ja edistävää työtä (Kalland & von Koskull 2014, 158—159).

Mentalisaatiokyvyn vahvistaminen on eräs esimerkki promotiivisesta työstä (Kalland & von Koskull 2014, 159). Vanhemman mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan taitoa asettua lapsen asemaan ja kykyä pohtia lapsensa kokemuksia, tarpeita, ajatuksia ja tunteita eri tilanteissa (Kalland 2014, 30). Tällaista työtä tehdään esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarjoamissa perheryhmissä (Heikkinen 2017). Vanhempien mentalisaatiokykyä voidaan tukea myös psykoedukaatiolla, jolla tarkoitetaan esimerkiksi neuvolan vauvan kehityksestä kertovia tiedotteita tai vanhemmille nettisivuilla jaettavaa tietoa. (Puura & Mäntymaa 2014, 65.)

Preventio voidaan jakaa primaari-, sekundaari ja tertiääriprentioon. Ensin mainitulla on tavoitteena ehkäistä sairauden riskitekijöitä jo ennen niiden ilmaantumista. Primaari-prevention keinoja ovat esimerkiksi asiakkaan voimavarojen tunnistaminen ja lisääminen. Sekundaari-preventio on riskien ja sairauksien huomaamista mahdollisimman aikaisin, jotta pystytään ehkäisemään joko sairaus tai sen paheneminen. Tämä onnistuu esimerkiksi seulontatutkimusten ja varhaisen tuen ja puuttumisen avulla. Tertiääri-prevention tavoitteena on ehkäistä sairaudesta tai vammasta aiheutuvia rajoituksia sekä ylläpitämään tai parantamaan asiakkaan nykyistä terveyttä. Tällöin menetelmänä käytetään asiakkaan voimavarojen vahvistamista, itsenäisen selviytymisen tukemista ja kuntoutusta. (Haarala, Honkanen, Mellin, Tervaskanto-Mäentausta 2008, 55.)

Preventiivinen työ on riskilähtöistä ja sen tavoitteena on varhainen puuttuminen. Vanhemmuuden tukemisessa preventiivisesti orientoitunut työntekijä yrittää löytää ja korjata vanhemmuuden riskitekijöitä. Promotiivisesti orientoitunut työntekijä taas yrittää löytää perheiden voimavaroja sekä onnistuneen vanhemmuuden terveyst determinantteja eli vaikuttavia tekijöitä ja vahvistaa muidenkin vanhempien vastaavia ominaisuuksia. (Kalland & von Koskull 2014, 159.)

4 KESKEISIÄ PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN TUEN TARJOAJIA

KUVIO 1. Keskeisiä parisuhteen ja vanhemmuuden tuen tarjoajia

4.1 Julkisen sektorin tarjoama tuki

Suomi on ollut edelläkävijänä vanhemmuuden tukemisessa. Vuonna 1904 perustettiin ensimmäinen Maitopisara-neuvonta-asema, jonka avulla pyrittiin kohentamaan lasten terveyttä ravitsemuksen kautta, ja neuvolajärjestelmä tuli lakisääteiseksi kunnan tehtäväksi vuonna 1944. Neuvolajärjestelmän lisäksi perinteistä vanhemmuuden tukea tarjoavat esimerkiksi äitiyspakkaus, päivähoitojärjestelmä, äitiys- ja isyysloma sekä kotihoiton tuki. (Kalland & von Koskull 2014, 158.)

Neuvolan palvelut ovat tarkoitettu raskaana oleville lasta odottaville perheille ja perheille, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Terveystieteiden laiton laki (L 1326/2010) säätelee äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on muun muassa edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä, sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja. Valtakunnallista neuvoloiden laatu- ja palvelutasoa säädetään Valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun

terveydenhuollosta (A 338/2011). Lapsen terveyden tukemisen lisäksi neuvoloiden tehtävänä on vanhemmuuden ja muun perheen hyvinvoinnin tukeminen. Sosiaali- ja terveystieteiden strategiassa painotetaan tällä hetkellä juuri edellä mainitun asetuksen toteutumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Neuvolat.)

Yhteistyö sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen ja erikoissairaanhoidon kanssa kuuluu osana neuvolan toimintaan. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeen äitiys- ja lastenneuvolat osallistuvat järjestämällä neljä laajaa terveystarkastusta, joissa arvioidaan perheen terveyttä, hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ohjaa neuvolatoimintaa ja sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintavirastot valvovat neuvolatoimintaa valtakunnallisen valvontaohjelman avulla. THL:n tehtävänä on kehittää ja seurata neuvolatoimintaa ja ohjata kuntia. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Neuvolat.)

THL:n esityksessä Vanhemmuuden tukeminen neuvolassa (21.10.2014) Tuovi Hakulinen-Viitanen on korostanut neuvolan vanhemmuuden tukemisessa erityisesti laajoja terveystarkastuksia, kotikäyntejä, perhevalmennusta ja muita vanhempainryhmiä, moniammatillista yhteistyötä sekä hoito- ja palveluketjuja. Tukea vanhemmille annetaan tiedon, terveyden edistämisen, tuen tarpeen tunnistamisen ja kohdentamisen sekä vertaistuen avulla. (Hakulinen-Viitanen 2014.)

Haaranen toteaa väitöskirjassaan erilaisen ryhmätoiminnan ja sen kautta saatavan vertaistuen olevan tärkeä vanhemmuutta ja parisuhdetta tukeva työmuoto. Ryhmätoimintaa käyttävät muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä perhepalvelut. Lapsiperheille suunnattuja ryhmiä ovat esimerkiksi perhevalmennus ja muut vanhempainryhmät. (Haaranen 2012, 1.) Haaranen väitöskirjätutkimuksen perusteella vanhemmat eivät kokeneet saaneensa ryhmissä riittävästi tietoa vanhemmuudesta siitä huolimatta, että vanhempien taidot lisääntyivät ryhmien aikana. Lisäksi vanhemmat kokivat saaneensa ryhmistä tukea samalla kun sosiaalinen verkosto kasvoi. Vanhemmat pystyivät solmimaan myös uusia ystävyys-suhteita ryhmien avulla. (Haaranen 2012, 80.)

Perheneuvolat ovat matalan kynnyksen paikkoja, joissa tukea annetaan lapsiperheille, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Kasvatus- ja perheneuvonta on kunnan järjestämää. Sen avulla pyritään lasten kasvun ja kehityksen, perhe-elämän ja ihmissuhteiden edistämiseen sekä tukea vanhemmuutta, voimavarojen löytämistä ja niiden vahvistamista. Tukea annetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian, lääketieteen sekä tarvittaessa muiden alojen avulla. Perheneuvontaan voi ottaa yhteyttä, lapseen, vanhemmuuteen tai perheeseen liittyvissä asioissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Peruspalvelut. Kasvatus ja perheneuvonta.) Keski-Suomen alueella toimii viisi perheneuvola. Ne sijaitsevat Jyväskylässä Jämsässä, Keuruulla, Saarijärvellä Viitasaarella ja Äänekoskella (Apua koulunkäyntiin Keski-Suomessa. Sosiaalipalvelut 2018.)

Lapsiperheiden kotipalvelun tarkoituksena on tukea perheen selviytymistä arjessa ja se toteutetaan yhteistyössä perheen kanssa. Kotipalvelu voi olla asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin tai muihin tavanomaiseen elämän kuuluvien tehtävien suorittamista tai niissä avustamista. Lapsiperheellä on oikeus saada sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaista kotipalvelua, jos perheessä on esimerkiksi jokin sairaus, vamma tai muu erityinen perhe- tai elämäntilanne. Parhaimmillaan kotipalvelu on tehokas ehkäisevän lastensuojelun muoto, jolla tuetaan lapsen hyvinvointia sekä vanhemmuutta. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut.)

Perhetyö on palvelua, jota voidaan tehdä ehkäisevänä tai niin sanottuna korjaavana työnä. Yleensä sitä tehdään yhteistyössä sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun kanssa. Asiakkaana olevasta perheestä riippuen perhetyö voi olla joko sosiaalihuoltolain mukaista tai lastensuojelulain alaista perhetyötä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut.) Tässä työssä perhetyötä on käsitelty lisäksi kappaleessa 3.5.

Jyväskylän alueella 13–22-vuotiaita nuoria ja heidän läheisiään palvelee nuorisovastaanotto. Päihde- ja riippuvuusasioiden lisäksi vastaanottoon voi olla yhteydessä pelaamiseen, seksuaalisuuteen, kaverisuhteisiin, perheen kriisitilanteisiin ja mielialaan

liittyvissä asioissa. (Jyväskylä. Sosiaali- ja terveysterveyst. Lasten- nuorten ja perheiden palvelut. Nuorisovastaanotto.)

Kouluterveydenhuolto on osa oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukemista. Sosiaali- ja terveysministeriön strategiassa ja hallitusohjelmassa painotetaan vanhemmuuden tukemista kouluterveydenhuoltotyössä. Kunnat vastaavat kouluterveydenhuollon toteuttamisesta peruskoulujen oppilaille. Laajat terveystarkastukset kuuluvat osaksi kouluterveydenhuoltoa ja näiden avulla selvitetään koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Kouluterveydenhuollossa lainsäädännöstä vastaa sosiaali- ja terveysministeriön ohella opetus- ja kulttuuriministeriö ja kouluterveydenhuollon kehittämistä, seurannasta ja kuntien ohjauksesta puolestaan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Terveysterveyst. Kouluterveydenhuolto.)

Verkossa apua vanhemmuuteen tarjoaa myös Lasten mielenterveystalo osana Mielen-terveystalo.fi-verkkosivustoa. Verkkopalvelun sisällöstä vastaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS), ja sivusto on tarkoitettu lapsille, heidän huoltajilleen sekä lasten parissa toimiville ammattilaisille. (Lasten mielenterveystalo.)

Sosiaali- ja terveysterveyst. käyttäjien mahdollisuuksia hankkia tarvitsemiaan palveluita tuetaan palvelusetelillä, jonka arvo voi olla kaikille sama tai se voi riippua käyttäjän tuloista. Palvelusetelillä voi hankkia kunnan hyväksymiltä palveluntuottajilta sellaisia sosiaali- ja terveysterveyst. palveluita, jotka muutoin järjestäisi kunta tai kuntayhtymä. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Vastuualueet. Sosiaali- ja terveysterveyst. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut. Palveluseteli.)

4.2 Seurakuntien tarjoama tuki

Suomen evankelisluterilainen kirkko tarjoaa apua ja tukea perheille perheasiain neuvottelukeskuksesta. Siellä apua voi saada perheeseen, parisuhteeseen ja henkilökohtaiseen elämään liittyvissä kysymyksissä maksuttomasti riippumatta seurakunnan jäsenyydestä. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Apua ja tukea. 2018.) Neuvonnassa

keskimäärin tapaamisia on viisi, ja tapaamisiin voi tulla joko yhdessä, yksin tai tarvittaessa koko perheen kesken. Jyväskylän seurakunnan perheasiain neuvottelukeskus palvelee Jyväskylän toimipisteen lisäksi Hankasalmen, Jämsän, Keuruun, Saarijärven, Viitasaaren ja Äänekosken sivuvastaanottopisteissä. Perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa lisäksi eroryhmiä, uusperheryhmiä ja Vanhemman neuvo-ryhmiä. (Jyväskylän seurakunta. Apua ja tukea. Ihmissuhteet.)

Keskusteluapua voi saada kirkon diakoniatyön kautta. Diakoniatyöntekijät ovat erityisesti perehtyneet ihmisten auttamiseen ja ovat koulutukseltaan sairaanhoitajia tai sosionomeja. Seurakunta on perheiden tukena myös lapsi- ja nuorisotyön muodossa. Tällaista työtä ovat erilaiset kerhot, pienryhmät, avoimien ovien toiminta, retket, leirit sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Lisäksi seurakunnilla on esimerkiksi erilaista katutyötä, yökahviloita ja vanhemmuutta tukevia perhekerhoja. (Jääskeläinen 2006, 103—104.)

4.3 Järjestöjen tarjoama tuki

Valtakunnallinen lasten ja perheiden ääni ja edunvalvoja, Ensi- ja turvakotien liitto on järjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä tekee perheväkivaltaa ehkäisevää työtä. Jäsenedistykseksiä on 30 ympäri Suomea, ja Keski-Suomen alueella toimipiste sijaitsee Jyväskylässä. Avun antajana toimii sekä vertaisia että ammattilaisia. Lapsiperheille tukea tarjotaan lastenhoitoavun, asumisen tuen ja vanhemmuuden tuen muodossa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018.)

MLL eli Mannerheimin lastensuojeluliitto koostuu keskusjärjestöstä, 10 piiristä ja 557 paikallisyhdistyksestä. Keskusjärjestö muun muassa osallistuu lapsi- ja perhepoliittiseen päätöksentekoon, herättää keskustelua ja antaa lausuntoja. Se ylläpitää liiton tukipalveluja kuten puhelin- ja chat-palveluja ja tukee vanhempia jakamalla tietoa lapsen kasvatuksesta, kehityksestä ja kasvusta. Piirit vaikuttavat alueellisesti. Ne muun muassa tarjoavat kunnille perhekeskuskumppanuutta, tukevat, kouluttavat ja ohjaavat paikallisyhdistysten vapaaehtoisia, järjestävät tapahtumia ja välittävät lastenhoitoapua

perheille. Paikallisyhdistykset perustavat ja ylläpitävät esimerkiksi perhekahviloita ja kerhoja, toteuttavat vanhempainryhmiä ja luentoja sekä ohjaavat vapaaehtoisia. Mannerheimin lastensuojeluliitolla on kattavat verkkosivut, joista löytyy osiot niin vanhemmille, ammattilaisille kuin kumppaneillekin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tietoa MLL:stä.)

Jyväskylän alue kuuluu MLL:n Järvi-Suomen piiriin, johon kuuluu lisäksi kolme muuta vapaaehtoiskeskusta; Joensuu, Mikkeli ja Kuopio. Jäseniä Järvi-Suomen yhdistyksellä on n. 13500 ja paikallisyhdistyksiä 114. Keski-Suomen kaikissa 23 kunnassa toimii MLL:n paikallisyhdistys ja Jyväskylässä on alueen vapaaehtoiskeskus. Järvi-Suomen yhdistys tarjoaa perheille perhekahviloita, kerhoja ja tapahtumia. Piirin perhekeskustoiminta tarjoaa lisäksi vertaistukiryhmiä, tilapäistä lastenhoitoapua, perhekummitukea, kaveritoimintaa, ystäväksi maahanmuuttajaäidille-toimintaa, ystäväperheteroimintaa, lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoimintaa ja vanhempainnetin. Lisäksi Jyväskylässä ja Äänekoskella toimii koulutettuja Vahvuutta vanhemmuuteen-pienryhmän ohjaajia, joiden vetämät pienryhmät ovat osa perhekeskustoimintaa ja jotka ovat MLL:n yhteistyökumppaneita. Muita yhteistyökumppaneita ovat mielenterveysseuran hallinnoima rikosuhripäivystys ja Jyväskylän kaupungin hallinnoima rikosten ja riitojen sovittelutoimisto. Ammattilaisille MLL:n Järvi-Suomen piiri tarjoaa mm. koulutusta ja tukioppilastoimintaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. Järvi-Suomen piiri.)

Väestöliitolla on kattavat verkkosivut, jotka tarjoavat tukea eri elämäntilanteisiin. Sivuston Vanhemmuus-osiossa on esimerkiksi maksuttomia nettipalveluja, joita käyttäekseen tulee rekisteröityä palveluun. Kysy asiantuntijalta-palstalla asiantuntija vastaa lähetettyyn kysymykseen noin kahden viikon sisällä. Nettivastaanotto on suljettu chat-keskustelu, jossa keskustellaan nimettömästi. Lisäksi sivustolla on lapsiperheen vanhemmille suunnattu Perheaikaa-palvelu, joka sisältää erilaisia keskustelu- ja nettipalstoja sekä nettiluentoja. (Väestöliitto. Nettipalvelut.) Väestöliitto alkoi ensimmäisenä Suomessa kehittää verkossa annettavaa parisuhteen tukea. Väestöliiton psykologit halusivat yhdistää kliinisen kokemuksen uusimpaan tutkittuun tietoon ja tietoa haluttiin kaikkien tarvitsevien saataville. Tuloksena on syntynyt niin verkkotietoutta, työmalleja, verkkokursseja, lautapelejä, mobiilipelejä kuin parisuhdetestejäkin.

Verkkosivusto on madaltanut pariterapian kynnystä ja esitellyt yleisiä parisuhteen kriisejä ja niiden hoitomalleja. (Heiskanen ym. 2017, 7—8.)

Valtakunnallisesti toimiva Imetyksen tuki ry tekee yhteistyötä neuvoloiden, synnytys-sairaaloiden ja muiden imetykseen liittyvien terveydenhuollon toimijoiden kanssa. Imetyksen tuki Ry seuraa ja kommentoi perhepolitiikkaa imetyksen näkökulmasta ja se tarjoaa verkkosivuillaan tietoa imetyksestä sekä vauvan hoitoon liittyvistä asioista. (Imetyksen tuki ry 2018.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyö kartoittaa ammattilaisten näkemyksiä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen nykytilasta sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen muodoista Keski-Suomen alueella. Tutkimuskysymyksiä ja -teemoja ohjaa elämänkaariajattelu. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen muotoja pyritään kartoittamaan lapsen eri elämänvaiheissa lasta odottavista vanhemmista aina siihen saakka, kun nuori täyttää 18-vuotta.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaista vanhemmuuden ja parisuhteen tukea kunta tarjoaa?
2. Miten vanhemmuuden ja parisuhteen tukea voidaan kunnassa kehittää?

5.2 Tutkimushenkilöt

Kohderyhmänä toimi Jyväskylässä alueelliset perhekeskusverkostot ja muissa kunnissa Keski-Suomen kuntien LAPE-ryhmäläiset. Perhekeskusverkostot muodostuvat lapsiperheen toimijoista, jotka toimivat tietyllä alueella ja edustavat julkista, yksityistä ja kolmatta sektoria mukaan lukien asukasedustajat (Keski-Suomi 2021. Päättäjät). LAPE-ryhmät tarkoittavat kunkin kunnan omaa asiantuntijaryhmää, jonka tehtävänä on edistää, ohjata, koordinoita, seurata ja arvioida kunnassa lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää työtä. Lape-ryhmässä on edustettuina kunnan sosiaali-, terveys-, sivistys-, nuoriso- ja tekninen toimi sekä lisäksi edustajia järjestöistä ja seurakunnista. Lisäksi ryhmissä on nuorison edustajia ja muita asukkaita. Yhteensä Keski-Suomessa

on LAPE-ryhmiä 17, ja yhdessä ryhmässä asiantuntijoita on noin 5-30. (Keski-Suomi 2020. Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi-hanke. Uudistuksen kärkihankkeet. Työryhmät.)

5.3 Aineistonkeruu

Ennen kyselyn tekemistä haettiin Jyväskylän kaupungilta tutkimuslupaa, joka myönnettiin nopealla aikataululla tutkimusta varten. Muiden kuntien osalta tutkimuslupaa ei tarvittu. Kysely toteutettiin kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa kyselyn toteuttamisesta kerrottiin Jyväskylän perhekeskusverkostojen ja muissa kunnissa Keski-Suomen LAPE-työryhmien kokouksissa aiemmin laaditun asialistan mukaisesti, ja samalla jaettiin myös kyselylomake. Kyselylomake oli tätä varten tarkoituksella tehty sekä tulostettavaan että sähköisesti täytettävään muotoon. Kukin vastaajataho pystyi siis vastaamaan kyselyyn itselleen sopivimmalla tavalla. Tarkoituksena oli vastata kyselyyn ryhmässä, mutta myös yksin vastaamiseen annettiin mahdollisuus. Seuraavassa kokouksessa työryhmien jäsenet kävivät läpi yhdessä vastauksiaan, jotka sitten koottiin ja lähetetään analysoitaviksi joko postitse tai sähköpostilla. Tällä tavalla pyrittiin maksimoimaan kyselyyn vastaajien määrä ja toisaalta pitämään kuitenkin vastauslomakkeiden määrä kohtuullisena. Kyselyn tekijöille päätyi kuitenkin myös muutamia yksittäisten henkilöiden kokousten ulkopuolella täyttämää lomakkeita, jotka on luonnollisesti otettu mukaan kyselyyn ja käsitelty kyseisen alueen mahdollisten muiden vastausten yhteydessä.

Keski-Suomen LAPE-työryhmiä on 17 kappaletta, joista kukin edustaa omaa kuntaansa. Lisäksi kysymyslomakkeet kohdennettiin aiemmin mainituille Jyväskylän perhekeskusverkostoille. Tavoitteena oli, että ainakin kaikilta näiltä työryhmiltä olisi saatu jonkinlainen vastaus. Myös Viitasaari-Pihtiputaalta saatiin vastaus LAPE-työryhmän puuttumisesta huolimatta, ja yhteensä vastauksia saatiin 28 kappaletta. Jotkin tahot olivat vastanneet osaan kysymyksistä, mutta jättäneet toisiin vastaamatta.

Kyselystä saatu aineisto on analysoitu toimeksiantajan toiveen mukaisesti alueittain. Toimeksiantaja kokee tämän jaottelun palvelevan kyselyn tarkoitusta parhaiten, ja tukea voidaan kehittää vastausten perusteella siten parhaimmalla tavalla.

5.4 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkimuksessa on piirteitä sekä määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta että laadullisesta eli kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Aineistonkeruu on toteutettu teemahaastatteluna, johon tutkimusjoukko on vastannut lomakkeella. Tämä tutkimus tähtää siten ymmärtämiseen, ja kyselylomakkeen kysymykset pohjautuvat teemoihin.

Teemahaastatteluun pohjautuvat teemat ovat vanhemmuuden tuki, parisuhteen tuki ja tuen kehittäminen lapsen eri elämänvaiheissa. Näitä vaiheita ovat lapsen odotus, 0–1-vuotias lapsi, alle kouluikäinen lapsi 1-vuotiaasta alkaen esiopetusikään asti, alakouluikäinen lapsi, yläkouluikäinen tai lisäopetusta (10lk.) saava nuori, toisen asteen opiskelijat ja muut samaan ikäryhmään kuuluvat alle 18-vuotiaat nuoret.

Vaikka kyselylomakkeen alkuosan kartoittavat kysymykset ovat määrälliseen tutkimukseen viittaavia, käytetään kuitenkin tutkimusmenetelmänä laadullista tutkimusmenetelmää, koska tutkimuksen pääasiallisena tarkoituksena on toimia työvälineenä parisuhteen ja vanhemmuuden tukea kehitettäessä. Tutkimustuloksia analysoidaan aineistolähtöisesti eli induktiivisesti.

Lomakehaastattelu tai lomakekysely ovat perinteisesti kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä, mutta avoimia kysymyksiä ja oikeanlaista analysointimenetelmää käyttäen lomakehaastattelua voidaan hyödyntää myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelussa kysymykset ovat puolistrukturoituja, eikä jokaiselle vastaajalle tarvitse esittää samoja kysymyksiä. Teemahaastattelussa kysymykset ovat myös sidoksissa viitekehykseen, mutta se sallii intuitiiviset sekä kokemuseräiset tulkinnat ja havainnot analyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71—76.) Tässä tutkimuksessa haastattelu tapahtuu kyselylomakkeen avulla, vaikka kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus.

Kysymykset ovat pääosin avoimia tai puolistrukturoituja, ja niiden analyysissä käytetään teemoja. Haastattelun tapaan kysymykset annetaan vastaajalle ennakkoon ja vastaajalla on aikaa perehtyä kysymyksiin ennen niihin vastaamista. Haastattelun tapaan tässä kyselyssä vastaajan ei tarvitse vastata kaikkiin kysymyksiin vaan vain niihin, joihin vastaajan on työnkuvansa ja tietojensa mukaan aiheellista vastata.

Kyselyn toteuttaminen ryhmälle silloin, kun tutkija ei itse ole paikalla, on edullinen ja tehokas tapa kerätä aineistoa. Tällöin kyselyn onnistumisen kannalta nousee tärkeäksi tekijäksi instruktio eli vastausohje. Ohjeet tulee esittää jokaiselle vastaajalle samassa muodossa, ja niiden tulee olla lyhyet ja ytimekkäät. Kokeen johtajan eli henkilön, joka ohjeistaa kyselyyn vastaamisessa roolia tulee myös miettiä aina tapauskohtaisesti. (Aaltola & Valli 2007, 108—109.) Käyttämämme kyselylomakkeen mukana on toimitettu saatekirje. Tämän lisäksi KeskiSuomen LAPE-koordinaattori on valmistanut vastaajia tiedottamalla kyselystä etukäteen. Ennen kyselyyn vastaamista vastaajille on kerrottu kyselyn tarkoitus ja tavoite. Lisäksi yksittäisten vastaajien vastaukset on koottu yhteen Keski-Suomen LAPE-työryhmien kokouksissa, jolloin kokoukseen osallistuvat ovat voineet yhdessä keskustella esimerkiksi siitä, miten tulkita kysymyksiä. Näin ollen vastaajat ovat voineet löytää myös laajempia näkökulmia omiin vastauksiinsa.

Kyselyn alkuun on sijoitettu kysymys, jossa kysytään yleistä tietoa kunnan palveluista ja loppuun on sijoitettu kysymykset, joissa vastaajalla on mahdollisuus tuoda esille enemmän omaa kokemustaan ja näkemystään sekä mielipiteitään.

5.5 Tutkimusaineiston analysointi

Vastaukset kerättiin yhteen, minkä jälkeen ne litteroitiin. Litterointi on aineiston saatamista yhteen muotoon, joka yleensä on tekstimuoto (Kananen 2017, 131—132). Aineisto muutettiin kirjakielelle ja yksittäisistä sanoista tai sanojen yhdistelmistä muodostettiin kokonaisia virkkeitä kuitenkin alkuperäisiä ilmaisuja mahdollisimman pitkälle mukailten. Vastaukset analysoitiin alueellisesti, vaikka monelta alueelta tai

kunnasta vastaus jäi puuttumaan. Jyväskylän alueelta vastauksia saatiin kaupunginosien lisäksi kahdelta toimijalta, jotka toimivat koko Jyväskylän alueella. Nämä vastaukset on koottu lukuun 6.1.6. kaupunginosien vastausten jälkeen.

Vastaukset kysytyistä tuen muodoista, toimijatahoista, vastuista, asiakasmääristä ja käytettävissä olevista resursseista koottiin alueellisesti taulukoihin ja viittaukset taulukoihin lisättiin alueellisten koontien yhteyteen. Tekstiosuudessa on alueellisesti analysoituna vastaukset muihin kysymyksiin.

Jyväskylän perheneuvolan tuen muodoista koottiin oma taulukko, joka lisättiin liitteeksi alueellisten taulukoiden tapaan. Tähän ratkaisuun päädyttiin, sillä perheneuvolan tukimuotoja on kattava määrä. Ajatuksena oli, että omaan taulukkoon koottuna tukimuodot palvelevat toimeksiantajaa parhaiten.

6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Jyväskylä

6.1.1 Huhtasuo

Huhtasuolla koettiin, että parhaiten toimii tällä hetkellä tuki lasta odottaville vanhemmille, 0—1-vuotiaiden lasten vanhemmille, alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille sekä alakouluikäisten lasten vanhemmille. Perusteluna oli, että palveluita on enemmän tarjolla alakouluikäisten vanhemmille kuin yläkouluikäisten lasten vanhemmille ja se, että lasten neuvolatoiminta on kattavaa. Lisäksi todettiin, että lasta odottaessa tai lapsen ollessa vasta pieni vanhemmat ovat valmiit ottamaan

vastaan ja antamaan vertaistukea. Neuvolassa koettiin tehtävän laaja-alaisesti työtä perheen kanssa. Sama terveydenhoitaja hoitaa raskaudenseurannan ja alle kouluikäisen perheen vuositarkastukset, joten perheet ovat usein hoitajalle jo tuttuja. Resursseja tarvittaisiin kuitenkin lisää ennaltaehkäisevään palveluun, ja muun muassa käyntiaikojen todettiin olevan usealle perheelle liian lyhyitä. Segmentoinnin myötä neuvolassa toivotaan resurssien suuntaamisen onnistuvan paremmin. Eräässä vastauksessa korostettiin avoimuuden tärkeyttä, joskaan vastauksessa ei eritelty, millaisesta avoimudesta oli kyse. Lisäksi perusteluna toimivalle tuelle mainittiin varhaiskasvatuksen päivittäin saama kontakti vanhempiin sekä perheneuvolatoiminta yleensä.

Toimintaa kehitettäisiin siten, että perheneuvolatyöskentelyn saatavuutta parannettaisiin, hoitoon pääsyä nopeutettaisiin ja eri ikäisten lasten vanhemmille järjestettäisiin nykyistä enemmän matalan kynnyksen vertaistukiryhmiä. Perheneuvolan palveluita tulisi tarjota myös yläkouluikäisten lasten vanhemmille, kun tällä hetkellä palvelu on tarkoitettu pääosin alle 13-vuotiaiden lasten vanhemmille. Lisäksi toivottiin lisää resursseja vanhemmuuden ja kasvatuksen tukemiseen sekä esimerkiksi perheohjaajia / perhetyöntekijöitä perheisiin. Lisäksi ehdotettiin lastensuojeluun lisää resursseja sekä sitä, että lastensuojelun ja lasten verkostojen välistä yhteistyötä tiivistettäisiin. Muiden ehdotusten mukaan alueen parisuhdeneuvonnan, pari- ja perheterapian saatavuutta ja tunnettavuutta tulisi edistää ja sosiaalihuoltolain mukaisia varhaisen tuen palveluita tulisi juurruttaa ja kehittää osana kouluikäisten lapsiperheiden palveluvalikkoa, sillä nämä olleet vasta lyhyen aikaa toiminnassa. Myös erikoissairaanhoidossa tulisi olla riittävä saatavuus ja resurssi. Kunnallisen parisuhdeneuvonnan ja ohjauksen kehittäminen olisi tärkeää vastaajien mielestä.

Hyvinä käytänteinä mainittiin ekavauvaryhmät ja muut vanhempainryhmät, joissa tuetaan perheiden keskinäistä vuorovaikutusta ja muihin perheisiin tutustumista. Parisuhteen ja vanhemmuuden tuki nähtiin tärkeänä ja erityisesti ennaltaehkäisevään tukeen tulisi panostaa.

Huhtasuolla tarjottavat tuen muodot koottuna liitteessä 2.

6.1.2 Kuokkala

Kuokkalan vastauksen perusteella lasta odottavat ja pikkulasten vanhemmat hyötyvät tuesta erityisesti, koska silloin toiminta voi vielä olla ennaltaehkäisevää. Pienen lapsen korostettiin olevan vielä hyvin riippuvainen vanhemmistaan. Toisaalta vanhemmat saattavat uudessa elämäntilanteessa olla epävarmoja ja tästä syystä usein kokevat tarvitsevansa tukea omaan vanhemmuuteensa esimerkiksi kasvatuskysymyksissä. Myös parisuhteen voimavarat voivat tällöin olla koetuksella.

Nykyistä enemmän toivotaan resursseja parisuhdetyöhön. Erityisesti pariterapiaa tarvittaisiin vielä lisää, samoin pitkiä terapioida. Kehitettäväksi osa-alueiksi mainittiin myös varhaisen tuen perheohjauksen palvelujen riittävyys ja työskentely siellä, missä perheet parhaiten tavoitettaisiin (esimerkiksi koulut) sekä neuvolaikäisten lasten perheiden tukeminen esimerkiksi vertaistukiryhmissä tai parisuhdeiltojen avulla. Hyvänä käytäntönä mainittiin toimiva yhteistyö perheneuvolan ja varhaisen tuen perheohjauksen kanssa, jota pidettiin tärkeänä ja joka koetaan alueella hyvin toimivaksi. Toisena hyvänä käytäntönä koettiin palveluseteli omien toimintojen jatkeena. Vastauksessa korostettiin, että tarvetta sekä parisuhteen että vanhemmuuden tukeen on. Tuen kehittäminen koetaan erittäin tärkeäksi ennaltaehkäiseväksi palveluksi, jonka tavoitteena on tukea perheiden hyvinvointia. Lisäksi mainittiin kokemuksen osoittaneen, että perheet tarvitsevat hyvin konkreettisia neuvoja kasvatuskysymyksissä ja arjen hallinnassa.

Kuokkalassa tarjottavat tuen muodot liitteessä 3.

6.1.3 Keljonkangas-Säynätsalo

Toimivimmaksi koettiin 0–1-vuotiaiden vanhemmille osoitettu tuki, sillä silloin neuvolakäynnejä on tiheästi, ja vanhemmat ovat vastaanottavaisia uudessa elämäntilanteessa. Vastausten perusteella kaivattiin aamukerhotoimintaa 1–2-luokkalaisille ja enemmän tukea nuorille ja heidän perheilleen. Kehitysehdotuksena oli myös se, että

kotona lasta hoitaville vanhemmille järjestettäisiin jonkinlaisia toiminnallisia ryhmiä tukiverkoston laajentamiseksi. Hyvänä käytäntönä mainittiin seurakunnan kerhotoiminta ja sen perhetyö yleensä. Tukea pidettiin pirstaleisena riippuen siitä, onko lapsi päivähoitossa tai jos on, niin missä. Lisäksi tuen saaminen riippuu siitä millä alueella sattuu asumaan. Vastauksessa korostettiin, että vanhemmuuden tuen tulisi olla läpinäkyvää ja ennaltaehkäisevää sekä sen tulisi olla helposti saatavilla. Lisäksi hyvänä toimintaideana mainittiin teemapäivät, mutta ei eritelty vastausta tarkemmin.

Keljonkangas— Säynätsalon tarjoamat tuen muodot liitteessä 4.

6.1.4 Tikkakoski ja Puuppola

Parhaiten toimivimmiksi mainittiin alle kouluikäisten lasten, esiopetusikäisten lasten sekä yläkouluikäisten ja lisäopetusta saavien nuorten vanhempien saama tuki. Perusteluja ei kuitenkaan mainittu. Perusopetukseen ehdotettiin vanhempaintukiryhmiä, yhteisiä vanhempainiltoja ja teemaviikkoja. Oppilashuoltoon toivottiin lisää resursseja, sillä asiakasmäärien mainittiin tällä hetkellä ylittävän suosituksessa mainitun määrän. Hyvänä käytäntönä mainittiin lapsiasianvaltuutettu Tuomas Kurttila, muttei eritelty mikä hänessä tai hänen tekemisessään on erityisen hyvää. Vastauksissa korostettiin, että parisuhteen ja vanhemmuuden esillä pitäminen on tärkeää, ja esimerkiksi perhe-neuvolaa voitaisiin tuoda nykyistä paremmin esille mediassa. Lisäksi toivottiin lisää resursseja vanhemmuuden ja kasvatuksen tukemiseen sekä kotikäyntien toteuttamiseen. Alueelle tarvittaisiin myös kouluille tai perhekeskukseen perustettavia erilaisia tukiryhmiä.

Vastauksessa todettiin lapsiperheiden elämän olevan nykyään kiireistä ja vanhempien väsyneitä. Haasteena on etenkin perheiden yhteisen ajan puute, minkä vuoksi perhe ei esimerkiksi ruokaile yhdessä. Muun muassa lasten harrastukset ja niihin kuljettaminen vievät voimia ja aikaa. Hektisen elämän tasapainottamiseksi nähdäänkin, että perheitä voidaan parhaiten tukea järjestämällä yhteisiä, vapaamuotoisia, rentouttavia ja toisten perheiden tapaamisen mahdollistavia tilaisuuksia ja tapahtumia. Hyväksi, perheitä

aktivoivaksi käytännöksi on huomattu se, että iltatapahtumissa tarjotaan maksutonta iltapalaa. On huomattu myös, että maksuttomat lounaat lapsiperheiden kirkkohetkien yhteydessä lisäävät selkeästi näiden hetkien vetovoimaisuutta. Kaiken kaikkeaan vanhemmuuden ja parisuhteen tuen tulisi ennen kaikkea olla koko perheelle suunnattua ohjelmaa, jotta mahdollistetaan perheen yhteinen aika.

Tikkakosken ja Puuppolan tarjoamat tuen muodot liitteessä 5.

6.1.5 Keltinmäki, Kortepohja ja Kypärämäki

Keltinmäen, Kortepohjan ja Kypärämäen vastauksessa todettiin, että vauvaperheen tuki on osoittautunut todella tärkeäksi erityisesti ensimmäisen lapsen kohdalla, koska vanhempien elämä mullistuu lapsen tulon myötä. Vertaistuesta tulee tällöin erityisen tärkeää. Samoin korostettiin alle kouluikäisten lasten perheitä sekä parisuhteen että vanhemmuuden tuen tarvisijoina. Vanhempien jaksamisen tukemisen muistutettiin auttavan koko perhettä ja luovan pohjaa tasapainoiselle perhe-elämälle. Toimintaa ehdotettiin kehitettävän siten, että järjestettäisiin pikkulapsiperheille virkistäviä toimintoja sisältäviä tapahtumia, joissa olisi mahdollisesti myös ruokatarjoilu sekä mahdollisuus keskittyä myös parisuhteeseen. Mahdollisuus syödä kodin ulkopuolella muiden valmistamaa ruokaa helpottaa aina perheen arkea. Ilo lapsista ja omasta perheestä vahvistuu mukavan yhdessä tekemisen myötä. Lisäksi pohdittiin sitä, että olisi hyvä keksiä jotakin parisuhteen virkistämiseksi, koska parisuhde on perheen ydin. Hyvänä käytäntönä pidettiin sitä, että esimerkiksi kasvatustilan ajaksi järjestetään lastenhoito. Perhevalmennuksen yhteyteen ehdotettiin osiota, jossa käsitellään parisuhteen muuttumista vauvan syntymisen myötä sekä sitä, miten parisuhdetta voidaan hoitaa arjen keskellä.

Keltinmäen, Kortepohjan ja Kypärämäen tuen muodot koottuna liitteessä 6.

6.1.6 Jyväskylän seutu ja sen ympäristö

Vastauksia saatiin myös kahdelta taholta, jotka toimivat yleisesti Jyväskylän seudulla ja sen ympäristössä. Näiden vastausten mukaan ainakin lasta odottavien, 0–1-vuotiaiden, alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten sekä alakouluikäisten lasten vanhemmat ovat kokemuksen mukaan hyötäneet vanhemmuuden ja parisuhteen tuesta. Vastauksessa todetaan kehittämissuhteena, että Jyväskylän kaupungin kannattaisi panostaa matalan kynnyksen ja sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. Lisäksi todetaan, että perheohjaajia tulisi olla niin paljon, että he voisivat käydä yhdessä neuvolan terveydenhoitajan kanssa automaattisesti yhteisillä kotikäynneillä sekä olla läsnä neuvolakäynneillä tietyssä ikävaiheessa. Tällaisen käytännön tulisi jatkua läpi lapsen elämän. Kehityssuhteena mainittiin myös vertaisryhmien perustaminen vanhempien oman aktiivisuuden pohjalta, ja ryhmiin voitaisiin ideoida erilaisia alustuksia. Lisäksi toivottiin yhteistyötä nuorisovaltuuston edustajien kanssa. Yhteenvedonä todettiin, että kohtaamisia tulisi olla enemmän ja tekijöitä niihin. Hyvänä käytäntönä mainittiin erilaiset ryhmät, joista vanhemmat saavat parasta mahdollista tukea vanhemmuuteen vertaistuen myötä.

Yleisesti Jyväskylän seudulla toimivien tahojen tuen muodot alueella on koottuna liitteessä 7.

6.2 Äänekoski

Äänekoskella painotettiin varhaisen ja ennaltaehkäisevän tuen tärkeyttä, mutta mainittiin kunkin ryhmän tarvitsevan yksilöllisesti räätälöityä tukea paikallisista tarpeista riippuen. Äänekosken mielestä painopistettä tulisi järjestelmällisemmin siirtää varhaisempaan tukeen. Lisäksi todettiin, että kasvatus- ja perheneuvonta puuttuvat ikäryhmältä 13–18-vuotiaat. Perhevalmennus tulisi tehdä toimivaksi, mutta haasteeksi koettiin vanhempien motivointi. Lisäksi toivottiin, että tarjottaisiin myös ryhmämuotoista parisuhdetukea. Hyviksi käytännöiksi mainittiin Virtaa vanhemmuuteen -

ryhmätoiminta sitten kun se on kattavasti käytössä sekä Lapset puheeksi -menetelmä. Lisäksi mainittiin hyvänä käytäntönä se, että pääsee riittävän nopeasti keskustelemaan, ja keskustelulle varataan myös riittävästi aikaa. Vastauksessa todettiin, että vanhemmuuden ja parisuhteen tuki vaativat yhteistä tahtotilaa ja halua tiivistää verkostoa. Myös kohtaamispaikkojen merkitystä korostettiin, jotta tukea voidaan antaa matalalla kynnyksellä. Perheneuvolan mainittiin mahdollistavan prosessinomaisen tuen antamisen muun muassa hyvän koulutuksen ansiosta. Äänekosken vastaajien mielestä matalan kynnyksen eroneuvontaa tulisi lisätä ja järjestää matalan kynnyksen perhetyötä kouluikäisten perheisiin. Työelämän ja vanhemmuuden yhdistämistä toivottiin helpotettavan, jotta vanhemmilla olisi oikeasti aikaa ja mahdollisuus panostaa parisuhteeseen ja vanhemmuuteen.

Äänekosken tarjoamat tuen muodot liitteessä 8.

6.3 Viitasaari ja Pihtipudas

Viitasaaren ja Pihtiputaan mielestä parhaiten toimivat lasta odottavien ja alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhempien vanhemmuuden ja parisuhteen tuki. Vastauksessa mainittiin, että lasta odottavien vanhempien kanssa on hyvä keskustella myös parisuhteen hoitamisesta ja valmistautumisesta vanhemmuuteen sekä vanhemmuuden vaikutuksista parisuhteeseen. Muiden ryhmien tuen arvioitiin painotuvan enemmän lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Varhaiskasvatuksessa sen sijaan vanhempia tavataan päivittäin, jolloin avoimen ja luottamuksellisen suhteen luominen on mahdollista. Vastauksessa korostettiin varhaista tukea, sillä vanhemmuuden varhainen tuki on merkittävä sekä vanhemmuutta että lapsen koko elämää ajatellen.

Kehitettävänä osa-alueena pidettiin vanhemmuuden tukea erityisesti elämän konfliktitilanteissa, jotta pystyttäisiin paremmin välttämään heti suhteen ensimmäisestä riidasta johtuva ero. Vanhempien nähtiin tarvitsevan enemmän työkaluja siihen, että arkielämästä selvittäisiin paremmin. Vanhemmuuden todettiin olevan elinikäinen

tehtävä, joka tulisi ottaa vakavasti. Muutosten pari- ja perhesuhteissa muistutettiin vaikuttavan aina lapsen eikä muutoksia siten tulisi tehdä kevyin perustein. Lisäksi kaivattiin vanhemmille matalan kynnyksen tukea arjen haasteisiin ja hallintaan sekä enemmän ryhmämuotoisten toimintojen ja vertaisryhmien hyödyntämistä. Hyvänä käytäntönä mainittiin vanhempain koulu, jossa opetetaan vanhemmille arkielämässä tarvittavia taitoja. Näiden taitojen todettiin olevan valitettavan monelta vanhemmalta hukassa.

Viitasaaren ja Pihtiputaan tarjoamat tuen muodot liitteessä 9.

6.4 Jämsä

Jämsän vastaukseen mukaan parhaiten tuettuja ovat 0–1-vuotiaiden lasten vanhemmat ja alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmat. Perusteluna oli, että seurakunnan varhaiskasvatuksessa on määrällisesti eniten työntekijöitä. Kehitysehdotuksena mainitaan parisuhdekurssien järjestäminen yhteistyössä toisten toimijoiden kanssa. Lisäksi todettiin, että Jämsässä aiotaan perustaa vertaistukiryhmä murrosiässä olevien lasten vanhemmille.

Jämsän tarjoamia tuen muotoja koottuna liitteessä 10.

6.5 Korpilahti, Muurame, Petäjävesi

Korpilahden, Muuramen ja Petäjäveden tuen muodot koottuna liitteissä 11 ja 12. Näiltä alueilta ei tullut vastauksia avoimiin kysymyksiin.

6.6 Jyväskylän perheneuvolan tuen muodot

Liitteessä 13 on koottuna Jyväskylän perheneuvolan tuen muodot.

7 POHDINTA

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys näkyy aiheen ja metodien valinnassa, työskentelyssä, raportoinnissa ja tulosten soveltamisessa. Eettisyys otetaan huomioon kehittämistyössä itsessään jo haluamalla kehittää jotain, jolla on terveyttä ja hyvinvointia edistävä vaikutus. Haastattelussa eettisyys korostuu haastateltavien loukkaamattomuutena, vahingoittamisen välttämisenä, haastattelumateriaalin huolellisella säilyttämisellä, arkistoinnilla ja tarkoituksen mukaisella käytöllä sekä tarvittaessa haastateltavan anonyymiydellä. Muita tapoja edistää eettisyyttä on kaikkien haastateltavien informointi ja tutkimusluvan hakeminen. Tutkimusluvissa noudatetaan sen työyhteisön/ organisaation käytäntöä, johon tutkimus kohdentuu. Raportointi toteutetaan rehellisesti ja tarkasti. (Heino & Pekonen 2016.) Olemme sitoutuneet näihin eettisiin ohjeisiin opinnäytetyötä tehdessämme. Tutkimusmateriaalin olemme säilyttäneet salasanoin suojatuissa sähköposteissa. Paperiset kyselylomakkeet puolestaan säilytämme niin, ettei ulkopuolisilla henkilöillä ole niihin pääsyä. Aineistoa säilytetään niin kauan kuin tutkimusprosessin kannalta on välttämätöntä ja sen jälkeen ne hävitetään asianmukaisella tavalla.

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuustarkastelu jää usein arvion varaan ja on usein tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä eli sitä, että tutkimustulokset voitaisiin vahvistaa ja ne pysyisivät samana, mikäli tutkimus uusittaisiin. Validiteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkitaan oikeita asioita ja se liittyy lähinnä tutkimuksen suunnitteluun ja tutkimusmenetelmän valintaan, kun reliabiliteetti puolestaan liittyy enemmän tutkimuksen toteutukseen. (Kananen 2017, 174—176.)

Tutkimuksen luotettavuus saavutetaan suunnitelmallisuudella ja paneutumisella laadun valvontaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on haastavaa todentaa ja se tukeutuu johonkin lähteeseen perustelujen avulla. Tutkimuksen luotettavuus otetaan

huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Näin luotettavuutta voidaan tarkastella asetettujen mittareiden avulla, kun tutkimus on toteutettu ja voidaan tarkastella sitä, ovatko kaikki tutkimuksen vaiheet tehty oikein. (Kananen 2017, 173—174). Tutkimuksemme osalta täytyy huomioida, että vastaajilla on ollut erilaisia käsityksiä siitä mitä vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen voi olla. Tuloksista on myös saatu tietoa tuen muodoista, joihin haimme lisää tutkittua tietoa tutkimuksen edetessä ja tutkimuksen teoriaosuutta on laajennettu tältä osin. Laadunvalvonnan osalta voidaan kuitenkin todeta, että perehtyminen aiheeseen jo suunnitelmavaiheessa sekä laaja kirjallisuuskatsauksemme ja opinnäytetyön teoriaosuus ovat tukeneet tutkimuksen luotettavuutta. Kananen (2017, 74) toteaa, että tutkimus käynnistyy aina teoriaan ja aihealueeseen perehtymisellä ja aikaisempia tutkimustuloksia voidaan hyödyntää oman tutkimuksen luotettavuuden arviointiin.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan tarkastella vahvistettavuuden osalta aineistotriangulaation avulla. Tällä tavoin tietoa voidaan kerätä useista eri lähteistä ja saatuja tietoja verrata keskenään ja/tai omaan tulkintaan ja nähdään tuottavatko eri tietolähteet toisiaan tukevia tuloksia. (Kananen 2017, 177). Alueellisesti tutkimustuloksia verratessa voitiin havaita, että saadut vastaukset tukivat toisiaan. Samat tutkimustulokset alkoivat myös toistua eri lähteiden vastauksissa. Kananen (2017, 179) mukaan tämä kertoo kylläntymisestä eli saturaatiosta ja sitä voidaan myös käyttää luotettavuuden vahvistamiskeinona.

Tutkimuksen luotettavuuskriteereinä voidaan käyttää useiden eri tutkijoiden kriteereiden yhdistelmää, jossa luotettavuutta tarkastellaan uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden avulla. Tutkimuksen uskottavuutta voidaan hahmottaa kysymällä asiaa monesta eri näkökulmasta esim. monelta saman asian kanssa työskentelevältä henkilöltä. Vahvistettavuus tarkoittaa sitä, että toinen tutkija voi seurata prosessia tutkimuksen ulkopuolelta tutkimuskirjauksia seuraamalla esim. tutkimuspäiväkirjan avulla. Vahvistettavuuden ongelma voi ilmetä, mikäli tutkija tekee sisällön analyysia yksin ja toinen tutkija voisi tehdä analysoidessaan eri havainnon sisällöstä. Reflektiivisyys on tutkijan oman osuutensa arviointia tutkimuksen suhteen. Siirrettävyys tarkoittaa sitä, että tutkimus olisi siirrettävissä muualle vastaavaan tilanteeseen. (Kylmä ja Juvakka 2007, 127—129.) Tässä tutkimuksessa etuna on, että

tutkimusjoukko sisältää monien alojen asiantuntijoita eri kunnissa ja tutkimustuloksia analysoi kaksi opiskelijaa yhden sijaan.

Työn validiteettia olisi lisännyt se, jos olisimme pystyneet nauhoittamaan Keski-Suomen LAPE-kokoukset siltä osin, kun lomaketta yhdessä täytettiin. Olisimme tällöin todennäköisesti saaneet myös paljon hyödyllistä tietoa liittyen edustajien näkemyksiin parisuhteen ja vanhemmuuden tuesta. Tätä nauhoitusta korvasi osin Keski-Suomen LAPE:n edustajien läsnäolo joissakin kokouksissa sekä tämän jälkeen kirjoittajien kanssa käyty sähköpostikeskustelu siitä, miten kyselyyn vastaaminen oli kulloinkin sujunut. Mikäli tutkimus nyt uusittaisiin, tutkimusaineisto voisi olla laajempi, sillä ryhmässä vastaaminen on laajentanut vastaajien näkökulmaa vanhemmuuden ja parisuhteen tuen osalta. Vastaajille on myös voinut muodostua uusia ajatuksia muun muassa tuen kehittämiseen liittyen.

Ryhmässä täytettävän kyselylomakkeen käyttämisessä on riski, että joku ryhmän osallistujista ei uskalla tai halua tuoda ajatuksiaan julki muiden kuullen. Toisaalta joku ryhmästä voi myös pyrkiä hallitsemaan tilannetta ja vaikuttamaan siten keskustelun kulkuun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 206.) Koska kysely tehtiin ilman tutkijoiden läsnäoloa, ei voida tietää, tuliko kaikkien ryhmän osallistujien mielipiteet ja näkemykset todellisuudessa kuulluksi.

Kysymys siitä, missä ryhmässä on parhaiten toimiva tuki, oli hieman huonosti muotoiltu. Kysymystä olisi pitänyt tarkentaa siten, että se olisi nimenomaan koskenut tämän hetken tukea vastaajan edustamassa kunnassa. Muutama vastaaja oli vastauksista päätellen todennäköisesti ymmärtänyt kysymyksen siten, että siinä kysyttiin missä vaiheessa annettu tuki toimii yleisesti ottaen parhaiten.

Kyselylomaketta muokattiin keväällä nopealla aikataululla, sillä ensin aihe oli tarkoitus rajata siten, että parisuhteen tuki jätetään kokonaan pois. Myöhemmin parisuhde päätettiin kuitenkin ottaa teemana mukaan, mikä päätöksenä olikin viisas. Aiheen rajauksen muutoksesta johtuen joillekin tahoille päätyi valitettavasti kuitenkin vanhanmallinen kyselylomake, jossa parisuhteen tuesta ei kysytty mitään, mutta joka muuten vastasi muille lähtenyt lomaketta.

7.2 Johtopäätökset

Kysely täytettiin useimmiten kokouksessa yhdessä, jolloin eri alojen edustajat saivat kertoa edustamastaan tahosta ja sen tarjoamasta parisuhteen ja vanhemmuuden tuen muodosta. Palveluista ja toiminnoista kuuleminen koettiin mielenkiintoisena ja aiheen tiimoilta virinnyt keskustelu koettiin hyödyllisenä. Erityisesti läsnä olleet uudet henkilöt kertoivat hyötynensä tällaisesta työskentelytavasta. He esittivät pyynnön kuulla asiasta myöhemmin lisää. Kyselyyn vastaaminen ryhmässä toimi siis jo sinällään eräänlaisena interventiona, jonka seurauksena tiedostettiin aiempaa paremmin palveluiden aukkokohtia, parannettiin kokouksessa olleiden tietämystä alueella tarjottavista parisuhteen ja vanhemmuuden tuen palveluista sekä vahvistettiin kiinnostusta aiheita kohtaan.

Kyselyyn saatiin vastauksina myös kaksi yksittäisen ihmisen tai tahon täyttämää kyselylomaketta. Näistä toinen tuli suoraan opiskelijoille sähköpostitse ja toinen Keski-Suomen LAPE:n edustajien välityksellä sähköpostitse. Tällöin vastaamisesta jäi kuitenkin pois interventiomahdollisuus.

Useat vastaajat painottivat vastauksissaan varhaisen tuen tärkeyttä ja sitä, ettei siihen kohdenneta riittävästi resursseja. Vastauksissa näkyi selkeästi myös se, ettei yläkouluikäisten lasten vanhemmuuden ja parisuhteen tukea pidetty tällä hetkellä ainakaan parhaiten toimivana. Toisaalta etsiessämme tietoa vanhemmuuden tuesta emme juuri löytäneet lähteitä, joissa vanhemmuuden ja parisuhteen tukea olisi lähestytty juuri yläkouluikäisten tai tätä vanhempien lapsien perheiden kautta. Tällä perusteella voidaankin todeta, että pikkulapsiperheiden vanhemmuuden tuesta on kirjoitettu paljon enemmän kuin niistä perheistä, joissa lapset ovat vanhempia. Jatkotutkimuksen aiheena ehdotammekin vanhemmuuden tuen tutkimista perheissä, joissa lapset ovat yläkouluikäisiä tai tätä vanhempia.

Muutamissa kokouksissa koettiin kyselylomakkeen täyttö melko työlääksi. Näin koki myös eräs yksittäinen vastaaja, joka oli itsekseen täyttänyt lomakkeen ja lähettänyt sen kyselyn tekijöille. Eräässä kokouksessa kyselylomakkeen aihepiiri kirvoitti kuitenkin paljon keskustelua vanhemmuuden tuesta ja muun muassa tunnetaidoista, ja

keskustelun myötä havaittiin myös selkeitä aukkoja palveluissa. Kokouksessa päätettiin järjestää yhdessä vanhempainilta tunnetaitoihin liittyen. Aiemmin mainitussa tuoreessa LHT-tutkimuksessa tunnetaidot olivatkin yksi teema, johon neuvolan terveydenhoitajat kokivat vanhempien tarvitsevan tukea. Siten tällainen vanhempainilta tulee varmasti tarpeeseen.

Tässä kyselyssä parisuhteen ja vanhemmuuden tukea kartoitettiin nimenomaan ammattilaisten ja tukea tarjoavan tahon näkökulmasta. Tämä näkökulma oli Keski-Suomen LAPE:n alkuperäinen toimeksianto ja lähtökohta. Aihetta olisi voitu lähestyä myös siten, että asiaa olisi kysytty asiakkailta itseltään. Siten vastaukseksi olisi voitu saada ihan toisenlaisia vastauksia. Toisaalta kyselyn olisi voinut toteuttaa myös täysin kvantitatiivisena, jolloin parisuhteen ja vanhemmuuden tuesta olisi saatu taas toisen tyyppistä tietoa.

7.3 Oman ammatillisen kasvun pohdinta

Sairaanhoidajan osaamiskuvauksen mukaan sairaanhoitaja osaa kohdata asiakkaan/perheen/yhteisön jäsenen oman elämänsä asiantuntijana ja aktiivisena toimijana omassa ja läheistensä hoidossa. Tällöin tärkeää on muun muassa löytää asiakkaan omat voimavarat ja ymmärtää asiakkaan oman elämänhistorian merkitys hoitoon. Osaamiskuvauksen mukaan sairaanhoidajan tulee tunnistaa työn eettiset ongelmat ja se, miten oma persoona vaikuttaa hoitotyöhön. Hänen tulee kyetä reflektoimaan omaa toimintaansa ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä toimimaan osana tiimiä tai yhteistyöverkostoa kumppanina tai työparina. Osaamiskuvauksessa korostetaan myös itsensä ja oman osaamisensa johtamista, työtehtävien priorisointia ja taloudellista ajattelua. Kliinisen osaamisen osalta tärkeää on ymmärtää lasten, nuorten ja perheiden hoitotyön erityisyyttä, vanhemmuuden tuen tärkeys sekä perhehoitotyön eri muotojen tunteminen. Lisäksi sairaanhoidajan tulee osata hakea tietoa sekä hyödyntää eri terveystieteiden tietokantoja. Osaamiskriteereissä korostetaan myös terveyden ja toimintakyvyn edistämistä sekä sosiaali- ja terveystieteiden toimintaympäristön ymmärtämistä. Tietoturvallinen työskentelytapa on myös osa sairaanhoidajan osaamista. (Eriksson, Korhonen, Merasto & Moisio 2015, 36—45.)

Terveydenhoitajan kompetenssit jaetaan viiteen eri osa-alueeseen. Näitä ovat sairaanhoidollinen osaaminen, terveyden edistämisen osaaminen, yksilön, perheen, ryhmän ja yhteisön terveydenhoitotyön osaaminen, ympäristöterveyden osaaminen sekä yhteiskunnallisen terveydenhoitotyön osaaminen. (Diak. Etusivu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Terveydenhoitaja (amk).)

Lasten, vanhemmuuden ja parisuhteen tuen kanssa tehtävässä työssä on yleensä useita henkilöitä, jotka muodostavat yhden kokonaisuuden ja joiden omat elämänhistoriat on otettava kohtaamisessa huomioon. Tämä asettaa omat haasteensa työhön. Opinnäytetyössämme on käsitelty esimerkiksi sitä, miten lapsuudella ja varhaisella vuorovaikutuksella on kauaskantoiset seuraukset niin hyvässä kuin pahassa. On ymmärrettävää, että kukin meistä on omanlaisensa persoona, ja siten kohtaaminen on aina ainutlaatuinen kokemus. Ensisijaisen tärkeää on löytää kunkin omat vahvuudet ja voimavarat, jotta työskentely on mahdollisimman tuloksellista.

Eettisyys korostuu lasta ja perheitä hoidettaessa muun muassa lapsen haavoittuvuuden ja vajaavaltaisuuden vuoksi. Paitsi opinnäytetyön kirjoittaminen ja sen tekeminen yhteistyössä työelämän hankkeen edustajien kanssa myös kyselystä saatujen vastausten analysointi ovat antaneet meille hyviä oivalluksia ja näkökulmia tulevaan työhömmme terveysalan ammattilaisina. Sen lisäksi opinnäytetyön kirjoittaminen yhdessä opiskelijakollegan kanssa on opettanut toimimaan pitkäjänteisesti työparina ja tekemään esimerkiksi kompromisseja.

Terveydenhoitajan työssä työskennellään usein tiiviisti lasten ja perheiden parissa, ja siksi vanhemmuuden tuki eri muodoissaan on olennainen osa työnkuvaa. Työn tekeminen on antanut arvokasta tietoa parisuhteen ja vanhemmuuden tuesta, minkä ansiosta olemme saaneet arvokkaita valmiuksia tätä työtä ajatellen. Opinnäytetyön kautta olemme oppineet, miten tärkeä merkitys lapsuudella ja riittävän hyvällä vanhemmuudella on yksilön hyvinvointiin ja mikä merkitys parisuhteella on vanhemmuuteen. Tiedostamme, miten vanhemmuuden ja parisuhteen tuella voidaan edistää koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Tunnistamme perheen ja sen jäsenien terveyttä uhkaavia

riskejä, kuten esimerkiksi vanhemman mielenterveysongelman. Havaitsemme väestöryhmien välillä olevia terveyseroja sekä eroja sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Ymmärrämme myös varhaisen tuen tärkeyden.

Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea käsitellessämme olemme tutustuneet sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmään ja osaamme siten ohjata tulevia asiakkaitamme paremmin eri palveluiden piiriin. Kaiken kaikkeaan olemme saaneet KSLAPE-hankkeeseen osallistumisen myötä hyvän näköalapaikan alan ammattilaiseksi kasvamisessa, tulevaisuuden toiminnan ymmärtämisessä sekä arvokkaan mahdollisuuden olla kehittämässä toimintaa.

LÄHTEET

- A 338/2011 Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338#L2P6>
- Aaltola J. & Valli R. (2007). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alueuudistus. Maakunta- ja sote- uudistus. Saatavilla 28.3.2018 <http://alueuudistus.fi/etusivu>
- Apua koulunkäyntiin Keski-Suomessa. Sosiaalipalvelut. Saatavilla 19.3.2018 <http://apuakoulunkayntiin.fi/sosiaalipalvelut/>
- Bardy, M., Sauli, H. & Järventie, I. (2018). Lapset yhteiskunnassa ja yhteiskunta lapsuudessa - Eilisestä ylihuomiseen. Teoksessa Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. Saatavilla 28.8.2018 http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_netti_SU.pdf
- Cacciatore, R. (2005). Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) *Vahva vanhemmuus - Paras tuki nuoren kasvuun* (s. 29-41). Helsinki: Väestöliitto.
- Clulow, C. & Donaghy, M. (2010). Developing the couple perspective in parenting support: evaluation of a service initiative for vulnerable families. *Journal of family therapy*, 166. Saatavilla 10.9.2018 <http://web.b.ebscohost.com.anna.diak.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=8d444894-ab0a-4ecf-8a14-a1607a511816%40pdc-v-sessmgr02>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Terveydenhoitaja (amk). Saatavilla 5.10.2018 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-terveydenhoitaja-amk/>
- Ensi- ja turvakotien liitto (2018). Lasten ja perheiden ääni ja edunvalvoja. Saatavilla 15.3.2018 <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>

- Ensi- ja turvakotien liitto (2018). Lasten ja perheiden ääni ja edunvalvoja. Tietoa liitosta. Saatavilla 15.3.2018 <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Eriksson, E., Korhonen, T., Merasto, M. & Moisio, E-L. (2015). Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen – Sairaanhoidajakoulutuksen tulevaisuus -hanke. Ammattikorkeakoulujen terveystieteiden verkosto, Suomen sairaanhoidajaliitto ry. Saatavilla 5.10.2018 <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2015/09/Sairaanhoidajan-ammattillinen-osaaminen.pdf>
- Faurie, M. & Kallioma-Puha, L. (2010). Jääkaappi, osoite vai sukuside? Perheen määritelmät sosiaalilainsäädännössä. Teoksessa U. Hämäläinen & Kangas, O (toim.) *Perhepiirissä* (s. 28–61). Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Haapio, S., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen, R. (2009). *Perhevalmennus*. Helsinki: Edita.
- Haaranen, A. (2012). Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnat. (Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto, terveystieteiden tiedekunta, hoitotieteen laitos) Saatavilla 27.9.2018 http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0968-8/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf
- Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Tervaskanto-Mäentausta, T. (2008). *Terveystieteiden osaaminen*. Helsinki: Edita.
- Hakulinen-Viitanen, T. (2014). Vanhemmuuden tukeminen neuvolassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 15.3.2018 <http://videonet.fi/web/thl/2014-neurolapaivat/5.pdf>
- Halme, N. & Perälä, M-L. (2014). Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 216–226). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://www.ellibslibrary.com>
- Heikkinen, K. (3/2017). Lue ja tue pienen mieltä (s. 32-34). Lapsemme. Mannerheimin Lastensuojeluliiton jäsenlehti.
- Heino, T. & Pekonen E. 2016. Ammattialan kehittämistyön välineet. (Diak Ammattialankehittämistyönvälineet 2). Saatavilla 13.12.2017 <https://fronter.com/diak/main.phtml>
- Hopia, H. (2006). Somaattisesti pitkäaikaissairaana lapsen perheen terveydenedistäminen. Toimintatutkimus lastenosastolla. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto)

- Heiskanen L., Markova K., Salmi A. & Vaaranen H. (toim.) (2017) *Läheinen parisuhde*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. (13. osin uud. p.) Helsinki: Tammi.
- Imetyksen tuki ry (2018). Tietoa imetyksestä ja koulutettua vertaistukea imetyksen kaikkiin vaiheisiin. Saatavilla 15.3.2018 <https://imetyks.fi/>
- Jyväskylän seurakunta. Apua ja tukea. Ihmissuhteet. Saatavilla 21.3.2018 <http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet>
- Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Nuorisovastaanotto. Saatavilla 15.10.2018 <https://www.jyvaskyla.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut/nuorisovastaanotto>
- Jääskeläinen, I. (2006). Osallisuus hyvän elämän mahdollisena. Lapset, nuoret ja perheet seurakuntien tekemässä työssä. Teoksessa J. Helminen (toim.) *Elämä koettelee tuki kannattelee* (s. 91-116). Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kaimola, K. (2005). Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: Väestöliitto.
- Kalland, M. (2014). Vanhemman mentalisaatiokyky. Teoksessa A. Viinikka (toim.) *Mentalisaatiokyky perheiden kohtaamisessa* (s. 26-38) (2. uud. P.). Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kalland, M. & Koskull, V. M. (2014). Promotiivinen näkökulma vanhemmuuden tukemiseen. Teoksessa A. Viinikka. (toim.) *Mentalisaatiokyky perheiden kohtaamisessa* (s.158-167). (2. uud. P.). Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kananen J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy
- Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä (2013). *Äitiyshuollon opas – Suosituksia äitiyshuollon toimintaan*. R. Klemetti (toim.). Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. (2007). Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes. Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110190/URN_ISBN_978-952-245-819-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kasvun tuki. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Työmenetelmät. Ihmeelliset vuodet -ryhmänhallintamenetelmä ammattikasvattajille. Saatavilla 15.10.2018 <http://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/ihmeelliset-vuodet-ryhmanhallintamenetelma-ammattikasvattajille/>
- Kasvun tuki. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Työmenetelmät. Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmät. Saatavilla 15.10.2018 <http://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/ihmeelliset-vuodet-vanhemmuusryhmat/>
- Kauppi, A. & Takalo, A. (2014). Mentalisaation psykoanalyttiset juuret. Teoksessa A. Viinikka (toim.). *Mentalisaatiokyky perheiden kohtaamisessa* (s. 8-25). (2. uud. p.) Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Keski-Suomen Liitto. Keski-Suomi. Saatavilla 26.3.2018 <https://www.keski-suomi.fi/keski-suomi>
- Keski-Suomi 2020. Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE. Saatavilla 26.3.2018 <http://www.ks2020.fi/uudistuksen-karkihankkeet/kslape/>
- Keski-Suomi 2021. Media. Tiedotteet. LAPE-muutosohjelma: Perhekeskustoiminta kokoaa lasten, nuorten ja perheiden palveluita. 24.1.2018. Saatavilla 26.10.2018 <http://www.ks2021.fi/2018/01/24/jyvaskylassa-perhekeskusverkostot-myos-kantakaupungin-korpilahden-ja-kuokkalan-alueille/>
- Kirkas, T. (2016). Toisiamme tukien (s. 8-12). *Lapsemme* 04/2016. Mannerheimin lastensuojeluliiton jäsenlehti.
- Klemetti, R., Vuorenmaa, M., Ikonen, R., Hedman, L., Ruuska, T., Kivimäki, H. & Rajala, R. (2018). Mitä vauvaperheille kuuluu? LTH-tutkimuksen 3–4-kuukautisten vauvojen ja heidän perheidensä pilottitutkimuksen peruseräraportti 18/2018. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavilla 21.9.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136799/URN_ISBN_978-952-343-121-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kontula, O. (2013). Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Helsinki: Väestöliitto. Saatavilla 29.8.2018 http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/832961eebee401f76b0a096140e75726/1535549739/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf
- Kontula, O. (2016). Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena. Perhebarometri 2016. Helsinki: Väestöliitto. Saatavilla 29.8.2018 <http://vaestoliitto-fi->

- bin.di-
recto.fi/@Bin/383a317d8099dc8f748458708b8b2873/1535537407/application/pdf/6081349/Perhebarometri_2016_netti.pdf
- KSLAPE. Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi. Keski-Suomen hankesuunnitelma 31.1.2017 (ent. KEPA). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma vuosille 2017-2018. Saatavilla 28.3.2018
http://www.ks2020.fi/wp-content/uploads/2017/04/Keski-Suomi_LAPE-hankesuunnitelma-18042017.pdf
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. (25.5.2018). Tilastoraportti 17/2018. Lastensuojelu 2017. Saatavilla
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kurttila, T. (2018). Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. Saatavilla 26.8.2018 http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_netti_SU.pdf
- KvaliMOTV Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2017. Avoin haastattelu. Saatavilla 13.12.2017 http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L6_3_1.html
- Kylmä J. & Juvakka T. (2007) Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. (2009). Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström. *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s. 50-57). Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Lasten mielenterveystalo. Saatavilla 22.3.2018
<https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/Pages/Default.aspx>
- L 1326/2010. Terveystuotolaki. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L2P11>
- Lindholm, M. (2004). Lapsi, perhe ja yhteisö. Teoksessa P. Koistinen, P., S. Ruuskanen & T. Surakka (toim.) *Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja* (s.16-18). Helsinki: Tammi.
- Malinen, K. (2011) *Parisuhde pikkulapsiperheessä*. Saatavilla
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37002/9789513945145.pdf> (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.)

- Malinen, V. & Kumpula, S. (2005). Terve ja toimiva parisuhde – vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. Helsinki: Väestöliitto.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Järvi-Suomen piiri. Saatavilla 19.3.2018
<https://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tietoa MLL:stä. Saatavilla 19.3.2018
<https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/>
- Mäkelä, J. (2014). Näkökulma: reflektiivisen toiminnan yhteiskunnallinen ulottuvuus. Teoksessa A. Viinikka (toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa* (s. 168-180). Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Nousiainen, K., Petrelius, P. & Yliruka, L. (2016). Ylisukupolvisesta näköalattomuudesta muutokseen – näköalaistavan sosiaalityön tunnustelua. Teoksessa L. Yliruka (toim.) *Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa*. Työpäperi 20/2016. Saatavilla 12.10.2018 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%C3%B62016_20_Puheista%20tekoihin_WEB.23.6.16.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (15.5.2017). Ajankohtaista. Vanhemmille annettu tuki auttaa perhettä eteenpäin. Saatavilla 27.3.2018 http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1271139/vanhemmille-annettu-tuki-auttaa-perhetta-eteenpain
- Pesonen, A-K., Kajantie, E. Rääkkönen, K. (2012). Kouluikäisten uni epidemiologisten tutkimusten näkökulmasta. *Suomen Lääkärilehti*. 2012;67(40):2835-2839. Saatavilla 20.9.2018 <https://www-laakarilehti-fi.anna.diak.fi/pdf/2012/SLL402012-2835.pdf>
- Petrelius, P., Tulensalo, H., Jaakola, A-M. & Hietämäki J. (toim.) (2016). Kohti lapsikeskeistä ja kokonaisvaltaista lapsen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointia. Teoksessa P. Petrelius, H. Tulensalo, A-M. Jaakola & J. Hietämäki (toim.) *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi* (s. 5-26). Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Saatavilla 27.3.2018 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Puura, K. & Mäntymaa, M. (2014). Aivojen kehitys ja mentalisaatio. Teoksessa A. Viinikka. (toim.) *Mentalisaatiokyky perheiden kohtaamisessa* (s.55-74). (2. uud. P.). Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Rimpelä, M. (2018). Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle. Lapset yhteiskunnassa ja yhteiskunta lapsuudessa – Eilisestä ylihuomiseen. Saatavilla 26.8.2018 http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_nettil_SU.pdf
- Rissanen, E., Kankaanpää, E., Surakka, A. & Vornanen, R. (16.2.2018). Vanhemmuuden varhaisen tuen interventioiden kustannusvaikuttavuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (2018):1 (s. 62-72). Saatavilla 27.3. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136025/YP1801_Rissanenym.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Rotkirch, A. (2014). *Yhdessä – Lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji*. Helsinki: WSOY.
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. (2012). Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Saatavilla 12.10.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Salo, S. (2011). Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/36861/9789513944476.pdf> (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto)
- Seppänen, A. (2013). *Solmu parisuhteessa – rakkauden mahdollisuus*. 2. painos. Helsinki: Kataja-Parisuhdekeskus ry.
- Sinkkonen, J. (2004). Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. *Aikauskirja Duodecim* 15/2004, 1866-73. Saatavilla 4.9.2018 <https://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo94437>
- Sinkkonen, J. (2008). *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun?*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Rahoitettavat hankkeet. Saatavilla 27.3.2018 <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut/maakuntahankkeet1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Ohjelman kuvaus. Saatavilla 27.3.2018 <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/kuvaus>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. Terveyspalvelut. Kouluterveydenhuolto. Saatavilla 19.3.2018 <http://stm.fi/kouluterveydenhoito>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2018) Sosiaali- ja terveyspalvelut. Neuvolat. Saatavilla 14.3.2018 <http://stm.fi/neuvolat>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Vastuualueet. Sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut. Palveluseteli. Saatavilla 10.9.2018 <https://stm.fi/palveluseteli>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. Apua ja tukea. Saatavilla 19.3.2018 <https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet/kirkon-perheneuvonta-auttaamaksutta>
- Tanninen, H-M., Haggman-Laitila, A., Pietila, A-M. & Kangasniemi, M. (2015). The content and effectiveness of home-based nursing interventions to promote health and well-being in families with small children: a systematic review. Saatavilla 15.10.2018 <http://web.b.ebscohost.com.anna.diak.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=df19405c-2bf5-46fa-a46f-428dffefa448%40sessionmgr101>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Lapsiperheiden kotipalvelu. Saatavilla 26.10.2018 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/kotipalvelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Perhetyö. Saatavilla 15.10.2018 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Työn tueksi. Nuorten syrjäytyminen. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Saatavilla 3.9.2018 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) – tutkimus. Saatavilla 6.9.2018 https://thl.fi/documents/10531/3498578/190618_v%C3%A4liaikatulokset_raportti_final.pdf/70d0fff7-75a6-4ba4-a73c-57820335a2f2
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastenneuvolakäsikirja. Perheen voimavarat. Saatavilla <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneurolakasikirja/ohjeet-ja->

tukimateriaali/menetelmat/perhe-ja-kehitysymparisto/perheen-voimavarat

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Peruspalvelut. Kasvatus ja perheneuvonta. Saatavilla https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/kasvatus_ja_perheneuvonta
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja asiantuntijatyö. Tutkimukset ja hankkeet. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Saatavilla 16.2.2018 <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimukset ja hankkeet. Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tiedonkeruu. Saatavilla 6.9.2018 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lasten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelut-lth-tiedonkeruu>
- Tirkkonen, T. Perhetyö. Saatavilla 27.3.2018 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Toivio, T. & Nordling, E. (2009). *Mielenterveyden psykologia*. Helsinki: Edita.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi
- Valtavaara, M. (30.5.2018). Lastensuojelussa yllättävä käänne: Kiireellisten sijoitusten määrä lähti kovaan kasvuun. Saatavilla <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005700223.html>
- Väestöliitto. Nettipalvelut. Saatavilla 23.3.2018 <http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/palvelut/>
- Väestöliitto. Etusivu. Tutkimus. Väestöntutkimuslaitos. Julkaisut. Perhebarometri. Saatavilla 29.8.2018 http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/perhebarometri/
- Wahlberg, K-E. (2005). Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun* (s. 81-87). Helsinki: Väestöliitto.
- Widarsson, M., Engström, G., Berglund, A., Tydén, T. & Lundberg, P (2014). Parental stress and dyadic consensus in early parenthood among mothers and fathers in Sweden. *Caring Sciences* 689-697. Saatavilla 13.6.2018 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/scs.12096>

Ylitalo, P. (2011). Parisuhteen roolikartta. Teoksessa P. Ylitalo (toim.). *Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

LIITE 1. Kyselylomake

VANHEMMUUDEN JA PARISUHTEEN TUEN NYKYTILAN KARTOITUS LAPSIPERHEISSÄ KESKI-SUOMEN ALUEELLA

Arvoisa vastaanottaja

Olemme Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoita. KSLAPE:n toimeksiantona kartoitamme opinnäytetyönä 0-18-vuotiaiden lasten ja lasta odottavien vanhempien vanhemmuuden ja parisuhteen tuen nykytilaa sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen muotoja Keski-Suomen alueella. Kyselyn tarkoitus on ensisijaisesti hyödyttää kuntien toimijoita ja asukkaita. Lisäksi tietoja hyödynnetään maakunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämisessä.

Pyytäisimme Sinua ystävällisesti vastaamaan seuraaviin kysymyksiin. Erityisesti pyytäisimme huomioimaan ne kysymykset, jotka liittyvät siihen ryhmään, jota juuri Sinun organisaatiosi edustaa. Palautathan täytetyn lomakkeen alla oleviin sähköpostiosoitteisiin. Kiitos jo etukäteen vaivannäöstäsi!

Elina Vakkilainen elina.vakkilainen@student.diak.fi P. 0505976380

Suvi Westerberg suvi.westerberg@student.diak.fi P. 0504024483

Minkä kunnan tai kuntien alueella toimit?

Mitä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen muotoja lapsiperheille kunnassa/kunnissa on tarjolla seuraaville ryhmille ja keiden toimijoiden taholta tukea tarjotaan?

(Vanhemmudella tässä kyselyssä tarkoitetaan biologista, juridista, sosiaalista tai psykologista vanhemmuutta. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuella tarkoitetaan puolestaan kaikkia vanhemmille ja parisuhteille annettavan tuen muotoja, kuten informaatiota, vertaistukea, tuen tarpeen kartoittamista ja tuen piiriin ohjaamista, chat-palveluita, haastatteluita jne.)

Lasta odottaville vanhemmille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

Alakouluikäisten lasten vanhemmille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhem-
mille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille

Tuen muoto?

Toimijatahot?

Kenen vastuulla toiminta on?

Asiakasmäärä?

Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)

Mille ryhmälle tai ryhmille osoitettu vanhemmuuden tai parisuhteen tuki toimii mielestäsi parhaiten?

- Lasta odottavat vanhemmat
- 0-1-vuotiaiden lasten vanhemmat,
- Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmat
- Alakouluikäisten lasten vanhemmat
- Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmat
- Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmat

Miksi?

Entä miten ja miksi kehittäisit vanhemmuuden ja parisuhteen tukea lapsiperheissä kunnassasi/kunnissasi yllä mainittuja ryhmiä huomioon ottaen?

Haluatko mainita jonkin hyvän käytännön liittyen vanhemmuuden tai parisuhteen tukeen?

Mitä muuta haluaisit sanoa vanhemmuuden ja parisuhteen tuesta ja näiden kehittämisestä kunnassasi?

Mitä vanhemmuuden tai parisuhteen tuen muotoja mielestäsi pitäisi lisätä tai vahvistaa?

LIITE 2 Huhtasuo

HUHTASUO		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Perheen tuen tarpeen kartoittaminen(Segmentointi) neuvolassa. Parisuhteen ja vanhemmuuden roolikarttojen käyttö tarvittaessa ohjauksen tukena. Voimavaramittarin käyttö keskustelujen pohjana. Perheen ajankäytön kartoitus alkaa jo raskausaikana. Palveluista informointi, palveluiden piiriin, vertaistuen piiriin ja ryhmiin (mm. perhevalmennus, perheneuvola) ohjaaminen. Perheohjaajan käyttö. Turvallisista verkkopalveluista kertominen esim. naistalon sivut. Psykologin palveluihin ohjaaminen. Perheohjaajat tukevat odottavia perheitä; vanhemmaksi kasvaminen, parisuhteeseen liittyvät asiat. Perhesosiaalityöntekijät tukevat perheitä (koordinoivat perheiden kanssa tehtävää työtä, joissa lastensuojelun asiakkuuden kynnyks ei täyty). Neuvola: asiakkaan kanssa arvioidaan tuen tarpeen määrää, perhevalmennus, seksuaalivoungta. Seurakunta: Mukana perhevalmennuksessa (Eka vauva –ryhmä), perheasioiden neuvottelukeskukseen palvelut (PAK), Perhevalmennuksen ”elämää vauvaperheenä” osion vastuu yhteistyössä neuvolan kanssa. Ryhmien lisäksi keskusteluaupua kaikenikäisille sekä parisuhde että vanhemmuusteemoilla antaa PAK, perhetyöntekijä sekä alueen diakoniatyöntekijät, joilta voi saada myös taloudellista apua.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Vanhempien voimavaroja vahvistetaan lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä oman itsensä ja parisuhteensa hoitamisessa. Työn tukena ovat erilaiset kyselylomakkeet. Palvelutarpeen arviointia mm. segmentoinnin avulla. Keskustelujen yhteydessä annetaan palveluohjausta. Lapsiperheiden kotipalvelu, yksin odottavien ryhmä, nuorten äitien ryhmä, palveluohjausnumero, Seurakunta: Eka-vauvaryhmä, Taaperoryhmä, Perhekerhot/ kahvilat, Vauvakahvila, Kaste keskustelut, kahvilatoiminta perheille. MLL: perhekahvila, lastenhoitoapu, vanhempainnetti ja –puhelin, Mansikkapuisto: perhekahvila, perhekerho.
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Kuten edellä, Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvä varhaiskasvatuksellinen tuki. Vanhempainillat, perhekahvila, perhekerho, Varhaiskasvatus tukee vanhemmuutta lapsen vasu –keskusteluiden kautta ja vanhempainilloissa . SRK: 3-5 v lasten päiväkerhot – vanhempainkeskustelut muskarit perhekerhot erilaiset perhe/ parisuhdetapahtumat perheleirit Diakoniatyön keskusteluapu, taloudellinen auttaminen PAK Seurakunnan perhetyöntekijä. Kirjasto: satutunnit, kulttuuritapahtumia lapsiperheille. Kirjaston tilat voisivat mahdollistaa perhekeskusverkoston kautta tapahtuvan yhteistyön. Koulukuraattori: esiopetusikäisten tuen tarpeen arviointi ja palveluihin ohjaus yhteistyössä vanhempien, lastentarhaopettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Neuvola: kaikki lapset ja perheet kohdataan terveystarkastuksissa, ohjaus perheneuvolaan. Koulu: vanhempainillat, vanhempainvartit, arviointikeskustelut, moniammatilliset palaverit (näissä keskiössä lapsen asiat), koko kaupungin tasolla Vanhempainfoorumit. Yhdessä enemmän: yhdessä ulkoilua. Vanhemmuutta tuetaan usein oppilaiden tarkastuksien / muiden käyntien yhteydessä, jolloin oppilas myös paikalla. Mahdollista myös että vanhempi tulee yksin käynnille. - Enemmänkin kouluterveydenhuollossa tuetaan vanhemmuutta mutta on myös mahdollista että parisuhdeasiat tulevat puheeksi. - vanhempainillat - yksilölliset oppilashuoltoryhmät (moniammatillinen). Mikäli vanhempi tarvitsee lisää / säännöllisempää tukea ja/tai keskusteluapua vanhemmuuteen/parisuhteeseen, ohjataan vanhemmat esim. koulupsykologille, kuraattorille, vanhaisen tuen perheohjauksen, perheneuvolan, lapsiperheiden kotipalvelun tai lastensuojelun palveluiden piiriin. AueSRK: alakouluikäisille kerhotoimintaa, leirejä, retkiä sekä avoimet ovet. Lisäksi koulujen kanssa yhteistyötä. Näiden toimintojen ohella yhteydet vanhempiin, ennakkotiedot, kohtaamiset vanhempien kanssa. Työntekijä saatavilla keskusteluun mikäli tarvetta ja toivetta ilmenee. Perheneuvola: vanhemmuuden neuvonta, ohjaus terapia, soveltua, uusperheneuvontaa, Vanhempana vahvemmaksi-ryhmät. Perheohjaus: Vertaistuki-ryhmä, Lastensuojelu: perheen tukeminen koko lapsuuden/nuoruuden ajan. Oppilashuollon palvelut alakouluikäisille ja heidän perheilleen. Tuen tarpeen arviointi, palveluohjaus ja neuvonta. Yksilökohtainen työskentely lasten ja perheen kanssa. Ei varsinaista parisuhdetyötä.

	<p>Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaisten) saavien nuorten vanhemmille</p>	<p>SRK: rippikouluikäiset, leirit. Perheneuvola: murrosikäisten lasten ryhmä, Yläkouluikäisten osalta samat vastaukset kuin alakouluikäisten lasten vanhemmille. Huomioidavaa, että yläkouluikäisten oppilaiden vanhemmat ovat vähemmän tarkastuksissa mukana kuin alakouluikäisten oppilaiden. Kaikissa nuorisotyön työmuodoissa on ikäluokista riippumatta samat menet, jotka tukevat myös lapsen/ nuoren perhettä. Pyrimme järjestämään toimintaa, jossa lapsen/ nuoren on turvallista olla ja kasvaa omaksi itsekseen, löytää omia vahvuuksiaan ja oppia tulemaan toimeen monenlaisten ihmisten kanssa. Vanhemmat ottavat yhteyttä työntekijöihin, kun tarvitaan jonkun lapsen/ nuoren erityistä huomioimista. Vanhempainillat rippikoululaisten vanhemmille. Vaikka emme järjestä yleensä muita tilaisuuksia vanhemmille, on meillä paljon hyviä keskusteluja, kun kohtaamme vanhempia eri tilanteissa. Jos lapsessa/ nuoressa huomataan jotain erityistä huolestuttavaa, työntekijät ottavat vanhempiin yhteyttä. Työntekijät ovat käytettävissä tarvittaessa. (ei 10 luokkaa) Oppilashuollon palvelut yläkouluikäisille ja heidän perheilleen. Tuen tarpeen arviointi, palveluohjaus ja neuvonta. Yksilökohtainen työskentely lasten ja perheen kanssa. Ei varsinaista parisuhdetyötä.</p>
	<p>Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille</p>	

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Neuvolan työntekijät. Kolmannen sektorin toimijat, neuvola psykologi. Perheohjaajat, tulkkipalvelua tarvitaan usein jne. Seurakunnan varhaiskasvatus.	Kuten kohdassa yksi. Lisätään lapsiperheen tilapäinen kotipalvelu ja jatketaan perheohjaajan käyttöä. Seurakunnan varhaiskasvatus, ryhmien sisältöjen toteutuksessa vierailijoita esim. neuvolasta, terveydenhoidosta, varhaisen tuen palveluista, Papit.	kuten kohdassa 1, Varhaiskasvatuksen henkilöstö, seurakunta. Esiopetusikäisten lasten kohdalla toimii koulun oppilashuollon kuraattori ja psykologipalvelut	Kouluterveydenhoitaja, tarv. ohjaus muiden palveluiden piiriin. Seurakunta. Koulun oppilashuollon kuraattori ja psykologi.	Kouluterveydenhoitaja, tarv. ohjaus muiden palveluiden piiriin. SRK: Yhteistyötä tehdään esim. koulujen ja nuorisopsykiatrian kanssa, sekä kaupungin nuorisotyön ja muiden toimijoiden kanssa. Oppilashuollon kuraattori ja psykologi.	
Kenen vastuulla toiminta on?	Äitiysneuvolatoiminta ja siihen liittyvä palvelusuunnitelma sisältöineen pohjautuu valtakunnallisiin asetuksiin, suosituksiin ja paikallisesti soveltuihin käytänteisiin. Neuvola/kaupunki & seurakunta. Työryhmät suunnitteleet neuvola käyntien sisältöjä. Lähiestämiehet mukana suunnittelussa. Jokaisen toimijan omalla vastuulla. Asiakas on myös vastuussa omasta toiminnastaan.	Lastenneuvola-tarkastukset perustuvat valtakunnallisiin asetuksiin, suosituksiin ja paikallisesti soveltuihin käytänteisiin yksilöllisen tarpeen mukaan sovellettuina. Seurakunnan varhaiskasvatus	kuten kohdassa 2, varhaiskasvatus, seurakunta. Sivistystoimi, oppilas- ja opiskelijahuolto.	kouluterveydenhoitaja tapaa lukuvuosittain kaikki koulun oppilaat ja kartoittaa terveystarkastuksen yhteydessä lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät, mm. kotitilanteen. Varsinaista vastuuta terveydenhoitajalla ei ole vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta. Seurakunnan työntekijöiden. Sivistystoimi.	Kouluterveydenhoitaja tapaa lukuvuosittain kaikki koulun oppilaat ja kartoittaa terveystarkastuksen yhteydessä lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät, mm. kotitilanteen. Varsinaista vastuuta terveydenhoitajalla ei ole vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta. Seurakunta. Sivistystoimi.	
Asiakasmäärä?	n. 103 lasta odottavaa perhettä vuosittain. (Seurakunnan) Perhevalmennukset n 10-20 henk/ kerta 4 kertaa vuodessa	noin 114 lasta. Ekavauvoryhmä max 8 vanhempaa lapsineen/ryhmä, Vauvakahvila vaihtelee	noin 655 lasta, kaikki päiväkodin asiakkaat, Taaperoryhmä 6 vanhempaa lapsineen, Perhekerho n 5-10 vanhempaa lapsineen. N. 100 esiopetusikäistä lasta	Asiakasmäärää hankala sanoa ja arvioida. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukemista voitulla tarkastuksien / muiden käyntien / vanhempainiltojen / yksilöllisten oppilashuoltoryhmien tapaamisissa. Seurakunta: Kerhoissa vuoden aikana lapsia n 20. Leireillä n 20 leiriläistä, 3 leiriä vuodessa. N. 570 alakouluikäistä.	Asiakasmäärää hankala sanoa ja arvioida. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukemista voitulla tarkastuksien / muiden käyntien / vanhempainiltojen / yksilöllisten oppilashuoltoryhmien tapaamisissa. SRK: Keskusteluja ja kohtauksia n 100 / vuosi. N. 370 yläkouluikäistä.	

<p>Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)</p>	<p>Resurssina on neljä terveydenhoitajaa. Yksi varahenkilö n. kerran viikossa. Neuvolassa toimii 1.5 lääkärinä. Työtä tehdään tällä hetkellä kello: 7:30- 16:15 välisenä aikana, arkena maanantaista perjantaihin. Neuvola käynnit ovat maksuttomia asiakkaille. Yhteiskunnalle yksi neuvola käynti maksaa noin 42 euroa. Laajan tarkastuksen hinta on noin 80 euroa. Käynnin hintaan vaikuttaa käynnille varattu aika. Mikäli perus käynnille tarvitaan tukki paikalle, käynnin pituus on laajan käynnin mittainen. (Seurakunta) Alueella varhaiskasvatuksessa 3,5 lastenohjaajaa sekä varhaiskasvatuksenohjaaja, alueella 2 toimipistettä, Huhtasuolla Huhtakoti sekä Seppälässä Kipinä (sekä Halssilassa Telkänpesä, joka kuuluu Huhtasuon alueseurakunnan alueeseen), 2 diakoniatyöntekijää, 3 pappia, 1 perhetyöntekijä koko kaupungin alueella, PAK 6 työntekijää.</p>	<p>kuten edellä</p>	<p>kuten ensimmäisessä kohdassa, Vasu-keskustelut 2 krt/v, Vanhempainillat 2 krt/v. Käytössä 1 kuraattorin ja 1 psykologin työpanos alueen esi- ja perusopetusikäisille lapsille. Viime keväänä n. 1030 oppilasta/alue</p>	<p>Resurssia myös hankala sanoa ja arvioida. SRK: Kerhot toimivat vapaaehtoisten voimin. Nuorisotyöntekijöitä alueella 2, toimintaa järjestetään myös kokoseurakunnallisesti. Toimipisteitä alueella 3. Käytössä 1 kuraattorin ja 1 psykologin työpanos alueen esi- ja perusopetusikäisille lapsille. Viime keväänä n. 1030 oppilasta/alue.</p>	<p>Resurssia myös hankala sanoa ja arvioida. SRK: Nuorisotyöntekijöitä alueella 2, toimintaa järjestetään myös kokoseurakunnallisesti. Toimipisteitä alueella 3. Vanhempia voidaan tavata vain, myös kotikäynteinä. Suurin osa puhelinkontakteja sekä srk:n tiiloissa. Käytössä 1 kuraattorin ja 1 psykologin työpanos alueen esi- ja perusopetusikäisille lapsille. Viime keväänä n. 1030 oppilasta/alue.</p>	
--	---	---------------------	--	---	--	--

LIITE 3. Kuokkala

KUOKKALA		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Raskauden seuranta neuvolassa ja erikoissairaanhoidossa, määritelty mm. neuvola-asetuksessa, Perhevalmennus, Keskusteluapu yksilöllisesti perheille, teemoina vanhemmaksi kasvu ym. Varhaisen tuen palvelut (perheohjaus, tilapäinen kotipalvelu, Pikkulapsipsykologin palvelut (lasta odottaville ja alle esikouluikäisten lasten perheille, sisältää myös varhaiskasvatuksen psykologipalvelut), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Neuvolatoiminta, erikoissairaanhoido, keskusteluapu yksilöllisesti, Varhaisen tuen palvelut (perheohjaus, tilapäinen kotipalvelu, Pikkulapsipsykologin palvelut (lasta odottaville ja alle esikouluikäisten lasten perheille, sisältää myös varhaiskasvatuksen psykologipalvelut), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut. SRK: vertaistukiryhmät vauvaperheiden kanssa, perhevalmennuksessa teemana vuorovaikutus vauvan ja äidin kanssa.
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Äitiys- ja lastenneuvolassa tehtävä lakisääteinen työ (mm. laajat tarkastukset koko perheelle), Varhaisen tuen palvelut (perheohjaus, tilapäinen kotipalvelu, Pikkulapsipsykologin palvelut (lasta odottaville ja alle esikouluikäisten lasten perheille, sisältää myös varhaiskasvatuksen psykologipalvelut), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut. Lastensuojelussa perhetyö keskeinen tukemisen väline, palvelunohjausta paljon: konkreettista työtä perheiden kanssa pääsääntöisesti perheiden kotona; avo-työyksiköstä jalkaudutaan koteihin; yhteistyötä paljon turvakodin kanssa; alkuarviointi asiakkuuksissa. Pikkulapsipsykologeja on Jyväskylässä neljä, työskentely alkaa äitiysneuvolasta; yhdennetty työ eli neuvola ja varhaiskasvatus; parisuhteen ja vanhemmuuden tuki aina keskiössä, yksilöpsykologista keskustelua vältellään; konsultointi neuvolan suuntaan, koska neuvolat saavuttavat kaikki lapset; vastaanotolle niitä perheitä, joilla pulmia; parisuhdetta tuetaan kohtaamalla puoliset yhdessä; parisuhdeneuvontaa; työskentely loppuu, kun lapsi tulee esiopetusikäiseksi; keinoina terapeutit tukikeskustelut ja erilaiset ryhmät yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, esim. "vanhempana vahvemmasi". Päiväkodeilla yhteys perheisiin, arkiset kohtaamiset tärkeitä; henkilökunta tuntee perheet hyvin ja jos huolenaiheita on, ovat henkilökunnan huomiot olennaisia ja tarkkoja; moniku-perheille päiväkodit osa kotouttamisvaiheita; useille perheille päiväkodit saattavat lähes ainoita kohtaamispaikkoja (muualta muuttaneita); paljon ohjausta eri yhteistyötahoihin (sosiaalityö, psykologit, koulut, jne.); kotikäyntiä tarjotaan vakiona uusille perheille. Kuraattori- ja psykologipalvelut esiopetusikäisille. Kuokkalan päiväkotona on alueen iltahoitopäiväkotona. Työssä käyvien ja opiskeluvien vanhempien lapsille tarjolla on päivähoitoa. Mikäli vanhemmat tai toinen vanhemmista on kotona, lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen 84H/kk. Relto (varhaiskasvatuksen resurssierityislastentarhanopettaja) työskentelee yhdessä lapsen vanhempien, ryhmän henkilökunnan ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Seurakunta: ; päiväkerhot 3 – 5-vuotiaille vanhemmille ja lapsille yhteisiä, avoimia ryhmiä kirkolla; perhekerhot aamupäivällä ja illalla, taaperotupa, vauvaperhepesä, iskän kaa –ilta ja café kide avoin olohuone. Äideille on oma ilta joka toinen viikko. Neuvolan kanssa kaksi ekavauvaryhmää ja osallistuminen Elämää vauvaperheenä -perhevalmennuksen järjestämiseen. Kunnan ja yksityiselle varhaiskasvatukselle lasten kirkkohetkiä sekä pääsiäis- ja joulukirkkoja. Lisäksi perhemessuja, retkiä, leirejä ja erilaisia tapahtumia lapsille ja heidän perheilleen.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Varhaisen tuen palvelut (perheohjaus, tilapäinen kotipalvelu, Oppilashuollon palvelut (kuraattori ja psykologipalvelut, esikouluikäisistä toiselle asteelle), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut. Alakouluikäisille, pääsääntöisesti 1-2 –luokkalaisille, tarjotaan iltapäivätoimintaa; samalla kun kouluun haetaan, haetaan iltapäivätoimintaan; ryhmässä paljon moniku-lapsia; lastensuojelullisinkin perustein järjestetään iltapäivätoimintapaikkoja; jos toimeentuloon liittyy haasteita, voi ip-toiminta olla ilmaista; Kuokkalassa yli 100 lasta; auki kaikkina arkipäivinä klo 17 asti, kaikki lapset otetaan vastaan. Kouluissa ykkösasia on lapsille tavallinen ja turvallinen arkipäivä; huoltajien kanssa keskustelut ja arviointikeskustelut, näissä saattaa nousta esille ongelmakohtia; henkilökunta näkee ja tunnistaa tilanteet, joissa apua tarvitaan; koululla on konsultoiva rooli tuen asioissa; koulupsykologit; usein eniten tarvitsevat saattavat kieltää avun; mahtuvatko eroperheet samaan huoneeseen haasteena; vanhempien koulu olisi hyvä tukikeino; fokus ei ole perheissä, vaan oppilaiden kautta; koulun läheisyys on tärkeää palveluiden saavutettavuuden kannalta. Erityisopettajan työnkuvassa on moniammatillisuus tärkeää, opettaminen pieni osa työtä; miten tuetaan koulunkäyntiä; verkostoituminen eri toimijoiden kanssa; vastaanotto-keskus näkyy työn kohdentamisessa. Koulu: Terveystarkastukset: samalla kartoitetaan koko perheen ja vanhempien hyvinvointia ja jaksamista. Kuraattori- ja psykologipalvelut. Kuokkala-tiimissä (kiertävä erityislastentarhanopettaja, pikkulapsiperhepsykologi/ koulupsykologi ja tarvittaessa kuraattori ja muita asiantuntijoita) on vanhempien luvalla mahdollista konsultoida oppilashuollon asiantuntijoita lapsen

		<p>kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Kuntoutustyöryhmä: voidaan kutsua kokoon yksittäisen lapsen asioissa. Kuntoutustyöryhmässä lääkäri ja lapsen asioissa mukana olevat tahot kokoavat yhteen lapsen tarvitsemat tukitoimet ja suunnittelevat kuntoutuksen.</p>
	<p>Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille</p>	<p>Oppilashuollon palvelut (kuraattori ja psykologipalvelut, esikouluikäisistä toiselle asteelle), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut, Nuorisotyö, seinätön nuorisotyö julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa nuoria kohtaamalla heidän omassa ympäristössään> vaihtelevaa matalan kynnyksen vapaa-ajan toimintaa eri tiloissa Kuokkalan alueella: mm. Graniitissa liikuntaa, kesällä "puistonuokkaria", talvella jääkiekkoa Yrttisuolla. Lisäksi on ollut niin yhteistä kasvimaata, kuin toiminnallista action hour – "pop up nuokkari" – tyyppistä toimintaa. Nuorisotyöntekijät myös jalkautuvat Kuokkalan alueella mm. kauppakeskukseen, Yrttisuolle, kouluille ja rannoille silloin kun nuoret ulkona liikkuvat. Nuorisopalvelut järjestävät pienryhmätoimintaa. Nuorisotyö välittää tietoa nuorille heitä ja heidän tilannettaan tukevista palveluista ja tekee yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Nuorisonohjaajat: ryhmätyökset yhdessä seurakunnan kanssa, teematunteja (esim. ehkäisevä päihdetyö, tunnetaidot), läsnä yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä, tiedonsiirtopalavereissa sekä koulun teemapäivissä, mukana seiskojen tutustumisessa sekä vanhempainilloissa. Etsivä nuorisotyö: 15-29-v. nuorille, jotka ovat jäämässä opiskelun ja työelämän ulkopuolelle, tai muuten kaipaavat apua arkeensa. Katupäivystys Synkkis. Työpajatoimintaa 15 – 29 –vuotiaille. GameONjkl, pelitoiminta ja –kasvatushanke. Nuorten Jyväskylällä –hanke. Kasvun Maisema – hanke. Nuorisokodit, jos nuori tarvitsee sijoituspaikan; Kuokkalan alueella ei ole nuorisokotia. Koulu: Terveystarkastukset: samalla kartoitetaan koko perheen ja vanhempien hyvinvointia ja jaksamista. Kuraattori- ja psykologipalvelut.</p>
	<p>Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille</p>	<p>Oppilashuollon palvelut (kuraattori ja psykologipalvelut, esikouluikäisistä toiselle asteelle), Perheneuvola, Lapsioikeudelliset palvelut, Nuorisotyö, seinätön nuorisotyö julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa nuoria kohtaamalla heidän omassa ympäristössään> vaihtelevaa matalan kynnyksen vapaa-ajan toimintaa eri tiloissa Kuokkalan alueella: mm. Graniitissa liikuntaa, kesällä "puistonuokkaria", talvella jääkiekkoa Yrttisuolla. Lisäksi on ollut niin yhteistä kasvimaata, kuin toiminnallista action hour – "pop up nuokkari" – tyyppistä toimintaa. Nuorisotyöntekijät myös jalkautuvat Kuokkalan alueella mm. kauppakeskukseen, Yrttisuolle, kouluille ja rannoille silloin kun nuoret ulkona liikkuvat. Nuorisopalvelut järjestävät pienryhmätoimintaa. Nuorisotyö välittää tietoa nuorille heitä ja heidän tilannettaan tukevista palveluista ja tekee yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Nuorisonohjaajat: ryhmätyökset yhdessä seurakunnan kanssa, teematunteja (esim. ehkäisevä päihdetyö, tunnetaidot), läsnä yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä, tiedonsiirtopalavereissa sekä koulun teemapäivissä, mukana seiskojen tutustumisessa sekä vanhempainilloissa. Etsivä nuorisotyö: 15-29-v. nuorille, jotka ovat jäämässä opiskelun ja työelämän ulkopuolelle, tai muuten kaipaavat apua arkeensa. Katupäivystys Synkkis. Työpajatoimintaa 15 – 29 –vuotiaille. GameONjkl, pelitoiminta ja –kasvatushanke. Nuorten Jyväskylällä –hanke. Kasvun Maisema – hanke.</p>

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaisten) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Neuvolaterveydenhuolto sekä KSSHP. Perhevalmennusta on tarjolla neuvoloissa, mutta myös yksityisillä/vapaaehtoisista on järjestetty erilaisia ryhmiä. Keskusteluapua vanhemmaksi kasvun tueksi saa mm. varhaisen tuen perheohjauksesta ja pikkulapsipsykologeilta.	Neuvola, varhaisen tuen palvelut, pikkulapsipsykologit, perheneuvola	Kuraattori ja psykologi. Esiopetusikäisten lasten osalta yhteistyötä tehdään esiopetuksen reititietartan mukaisesti. Syksyllä kiertävän erityislastentarhanopettajan kutsumana kokoukseen monialainen oppilashuoltotyöryhmä, johon kuuluvat Tikan ja Kuokkalan yhtenäiskoulun rehtorit, laaja-alaiset erityisopettajat, alueen koulupsykologit, koulu-kuraattorit, terveydenhoitaja, päiväkotien johtajat ja rehtorit. Tässä tapauksessa suunnitellaan mm. esioppilaiden ensitietopalaverien ajankohdat ja muu tarvittava yhteistyö. Yksittäisten lasten asioissa yhteistyötä tehdään edellisten tahojen lisäksi myös puheterapeuttien, toimintaterapeuttien ja neuvolan terveydenhoitajien kanssa.	Kouluterveydenhuolto; terveydenhoitajat ja koululääkärit. Kuraattori ja psykologi. Kuokkalan yhtenäiskoulu isoin jyvaskyläinen koulu; Kuokkalan yhtenäiskoulun ajatuksena olla eräänlainen kylätalo; valmistavan opetuksen ryhmä löytyy.	Etsivään työhön voi olla yhteydessä esimerkiksi nuori itse, vanhemmat, kaverit, opettaja tai sosiaalityöntekijä. Nuorisotyöntekijät ja Synkkis-vapaaehtoiset. Kouluterveydenhuolto; terveydenhoitajat ja koululääkärit. Kuraattori ja psykologi, oppilashuollon psykiatrisen sairaanhoitaja	Etsivään työhön voi olla yhteydessä esimerkiksi nuori itse, vanhemmat, kaverit, opettaja tai sosiaalityöntekijä. Nuorisotyöntekijät ja Synkkis-vapaaehtoiset
Kenen vastuulla toiminta on?	Kunta (jatkossa maakunta) on velvollinen järjestämään lakisääteiset palvelut kuten raskauden seurannan. Varhaisen tuen palvelut ovat sosiaalihuoltolain alaista toimintaa ja lakisääteisiä myös. Psykologitoimintaa säätelee mm. terveydenhoitolaki, mutta kaikki kunnat eivät sitä järjestä samassa määrin kuin Jyväskylä. Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita.	Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita.	Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita. Jyväskylä kaupunki / Oppilashuoltoyksikkö	Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita. Jyte. Jyväskylän kaupunki / Oppilashuoltoyksikkö	Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita. Jyte. Jyväskylän kaupunki / Oppilashuoltoyksikkö	Kaupunki ostaa yksityisiltä tuottajilta palveluita palvelusetelillä. Ne sisältävät pari- ja perheterapiaa ja -ohjausta sekä erilaisia lasten (ja vanhempien) ryhmiä tarpeen mukaan sekä neuropsykiatrista tukea tarvitsevien palveluita

Asiakas- määrä?	Pikkulapsipsykologien asiakasmäärä on n. 30 raskaana olevaa perhettä/vuosi. Tässä lukumäärässä eivät ole mukana toista lastaan odottavat, jotka tilastoidaan eritavalla.	Ei ole laskettu erikseen alle 1-vuotiaiden lukumäärää vuosittain.	Noin 100 eskarilaista. Kuokkalan alueella on varhaiskasvatusta päiväkodeissa (8-9 päiväkotia), perhepäivähoidossa, kerhotoiminnassa. Lapsia palveluiden piirissä on noin tuhat.	Kuokkalan yhtenäiskoulu: 1000 oppilasta (luokat 1-9)	Alueellisen nuorisotyön kohderyhmä on 13 – 18 – vuotiaat nuoret. Kuokkalan yhtenäiskoulu: 1000 oppilasta (luokat 1-9).	Alueellisen nuorisotyön kohderyhmä on 13 – 18 – vuotiaat nuoret.
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	Pikkulapsipsykologeja on 4 kpl, jokaisella on 3-4 neuvola-aluetta hoidettavanaan	Pikkulapsipsykologeja on neljä kappaletta.	Pikkulapsipsykologeja on Jyväskylässä neljä. Kuraattori ja psykologi ovat kokoaikaisia työntekijöitä, eli toimimme ma-pe Kuokkalassa. Kuokkalan alueella on 8 kunnallista päiväkotia neljän päiväkodin johtajan alaisuudessa. Jokaisella näistä esimiesaluista on resurssierityislastentarhanopettaja (relto, yhteensä 5) ja lisäksi Pohjanlammen päiväkodissa on erityislastentarhanopettaja, joka työskentelee kokonaan lapsiryhmässä. Salmirannassa yksi perhetyönohjaaja, joka tekee lapsiperheiden kanssa juuritason työtä; sosiaaliohjaajat ja sairaanhoitajat tekevät sen minkä ehtivät; verkostoituminen olennaista; isoin yhteistyökumppani on varhaiskasvatus, tämä perheille iso tuki arkeen.	Kouluterveydenhoitaja kaksi, toimipisteitä yksi, toiminta-aika ma-pe. Kuraattori ja psykologi ovat kokoaikaisia työntekijöitä, eli toimimme ma-pe Kuokkalassa.	Etsivä työ on nuorelle vapaaehtoista, maksutonta ja luottamuksellista.	Kouluterveydenhoitaja kaksi, toimipisteitä yksi, toiminta-aika ma-pe Kuraattori ja psykologi ovat kokoaikaisia työntekijöitä, eli toimimme ma-pe Kuokkalassa.

LIITE 4. Keljonkangas, Säynätsalo

KELJONKANGAS, SÄYNÄTSALO		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Neuvola: määräaikaiset+ laajat tarkastukset (th+lääkäri) valt. kunnallisen toimintaohjeen mukaan, perhevalmennukset ensisynnyttäjille, kotikäynnit ensisynnyttäjille ja muille tarpeen mukaan, palveluohjaus, omavastuu/väestövastuuhoitaja, perhelähtöinen hoitotyö, odottavan perheen yksilöllisen tarpeen mukaan puhelinpalelu, chat.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Lastenneuvolatarkastukset perustuvat valtakunnallisiin asetuksiin, suosituksiin ja paikallisesti sovituihin käytänteisiin yksilöllisen tarpeen mukaan sovellettuina. Vastaanottokäynnit, kotikäynnit, puhelinneuvonta, rokotukset, palveluohjaus
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Lastenneuvolatarkastukset perustuvat valtakunnallisiin asetuksiin, suosituksiin ja paikallisesti sovituihin käytänteisiin yksilöllisen tarpeen mukaan sovellettuina. Vastaanottokäynnit, kotikäynnit, puhelinneuvonta, rokotukset, palveluohjaus, yhteistyö päivähoidon kanssa. Oppilashuolto.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Jos koulussa huomataan ongelmia ohjataan perheneuvolaan, varhaisen tuen palvelut, seurakunnan perheneuvonta. Kouluterveydenhuolto: terveysneuvonta, seksuaalineuvonta, sairauksien ennaltaehkäisy, psykososiaaliset palvelut (kuraattori, psykologi). Oppimisen ja liikunnan tuki, harrastusten ja taiteen tuki, päihde- ja mielenterveyspalvelut, puheterapia, kriisiapu, free-door, ravitsemusterapia, fysio- ja toimintaterapia, väkivaltaa tekevien ja uhrien tuki, perheen tuki käytös ja mielenterveysongelmissa, oiva ja ilona, vapaaehtoistyö, ystäväpalvelut, nuorisotyö ja -tilat, taloudellinen tuki, vanhempain puhelin, sopeutumisvalmennus. kurssit, lapsioikeudelliset palvelut.
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Jos koulussa huomataan ongelmia ohjataan perheneuvolaan, varhaisen tuen palvelut, seurakunnan perheneuvonta.
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Nuorisotyö

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaisten) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Neuvolat, terveydenhoitajat ja lääkärit, erikoissairaanhoido	Neuvolan terveydenhoitajat, lääkärit (fysioterapeutit tarpeen mukaan)	Neuvolan terveydenhoitajat, lääkärit (fysioterapeutit tarpeen mukaan). Oppilas ja opiskeluhoitoyksikkö, kuraattori, psykologi	kaupunki, seurakunta, 3:s sektori. Kouluterveydenhuolto, Ehyt ry, psykososiaaliset palvelut, JYTE/liikuntapalvelut, saatekaariperheet, nuorisovastaanotto, nuorisohjaajat, mobile, lapsiasiavaltuutettu, NMI, perheneuvola, masennushoitaja, päihdepalvelut, MLL, Pelastakaa Lapset ry, AA, ANON, rikosuhripäivystys, sosiaalitoimi, lapsiperheiden eropalvelut, JKL srk perheneuvonta, oiva ja ilona,	kaupunki, seurakunta, 3:s sektori	
Kenen vastuulla toiminta on?	Jyväskylän kaupunki, Keski-Suomen keskussairaala, neuvolat	Jyväskylän kaupunki	Jyväskylän kaupunki	palvelun tuottajien, JKL kaupunki, liikuntatuki, taidelaturi- opetus ja kulttuuriministeriö (kärkihanke), Liikkuva koulu, MLL, Pelastakaa Lapset ry.	palvelun tuottajien	
Asiakasmäärä?	Vaihtelee vuosittain n. 20-30 odotettavaa perhettä/vuosi/terveydenhoitaja	Vaihtelee vuosittain n. 20-30 lasta/vuosi/terveydenhoitaja	n. 200 lasta /terveydenhoitaja. Yhteisöllinen työ- perusopetus liiki kaikki oppilaat yksilöjoht.	1000 perhettä (alakoulu/yläkoulu) 2 terveydenhoitajaa	1001 perhettä (alakoulu/yläkoulu) 2 terveydenhoitajaa	
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	Keljonkankaan nla: 3xth, lääkäri 1pv/kk, Säynätsalo nla 1th, lääkäri n. 6h/kk, Erikoissairaanhoido 2xultraääni, lisäkännit tarv. +synntys. Jyväskylän neuvoloilla yhteinen budjetti.	Keljonkankaan nla 3th,lääkäri 2pv/kk, Säynätsalon nla 1th, lääkäri - 6h/kk	Keljonkankaan nla 3th,lääkäri 2pv/kk, Säynätsalon nla 1th, lääkäri - 6h/kk. Oppilashuolto: 1 psykologi, 1 kuraattori esi- ja perusopetusikäisille Keljonkangas-Säynätsalo alueella. 1 psyk. Sh	koko kaupunki: esi- ja perusopetus: 12 kuraattoria, 13 psykologia. Lukio: 2 kuraattoria 2 psykologia. Ammatillinen: 7 kuraattoria 5 psykologia	Nuorisotyö: 84 ohjaajaa (koko kaupunki) alueella: 2 säykit ≈ risat kk. Koko kaupunki: esi- ja perusopetus: 12 kuraattoria, 13 psykologia. Lukio: 2 kuraattoria 2 psykologia. Ammatillinen: 7 kuraattoria 5 psykologia	Nuorisotyö: 84 ohjaajaa (koko kaupunki) alueella: 2 säykit ≈ risat kk. Koko kaupunki: esi- ja perusopetus: 12 kuraattoria, 13 psykologia. Lukio: 2 kuraattoria 2 psykologia. Ammatillinen: 7 kuraattoria 5 psykologia.

LIITE 5. Tikkakoski, Puuppola

TIKKAKOSKI, PUUPPOLA		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Neuvolatyö: perhetyö, varhaisen tuen yksikkö: Perheohjaus, tukiperhe yms, Sosiaalityö: tehostettu perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja lastensuojelu, ensikotityö, seurakunnat. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Varhaisen tuen yksikkö: ryhmätoimintaa ja yksilötyötä, perheneuvola, perhetyö, neuvolatyö, seurakunnat. Varhaiskasvatus, lastensuojelu, ensikoti. SRK: Papat käyvät kaste keskustelut ennen kastetta. Keskustelua myös perheen tilanteesta ja vanhemmuudesta. Varhaiskasvatus järjestää ekavauvaryhmän: Vertaistukiryhmä ensimmäisen lapsensa saaneille vanhemmille. Kokoontuu kerran viikossa kirkolla. Tukea arkeen –toiminta: Maksuton kotikäyntityö: lastenhoitoa tai keskusteluapua tarpeen mukaan. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa.
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Varhaisen tuen yksikkö: ryhmätoimintaa ja yksilötyötä, perheneuvola, perhetyö, neuvolatyö, seurakunnat. Varhaiskasvatus ja eskari, lastensuojelu, kotipalvelu, yksityinen sosiaalityö. SRK: Perhekerhotyö: Vertaisryhmä kotona lapsiaan hoitaville vanhemmille. Ryhmiä sekä kirkolla että Puuppolassa. Keskusteluapua vanhemmille kirkolla tarvittaessa. Tukea arkeen –toiminta. Isien ja lasten iltoja, äitien iltoja, perhetapahtumia ja –juhlia, perhekirkkoja. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Varhaisen tuen yksikkö: ryhmätoimintaa ja yksilötyötä, perheneuvola, perhetyö, seurakunnat, oppilashuollon palvelut (kouluterveydenhuolto, koulupsykologi ja koulukuraattori). SRK: Kouluikäisten vanhemmat voivat osallistua kaikkiin koko perheelle suunnattuihin varhaiskasvatuksen järjestämiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Ei erillisiä vanhemmuutta tukevia työmuotoja. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa. Kouluth: Keskustelu, yksilö, perhe, parisuhderyhmät. Varhaisen tuen palveluiden jakautuminen kouluille (perhetyö) * Vanhempainillat * Kouluterveydenhuollon palvelut * Kuraattori, psykologi * Opettajien tekemä yhteistyö huoltajien kanssa * Koulun kerhotoiminta (maksuttomia kerhoja oppilaille) * iltapäiväjätkkäri 1.- 2. –luokan oppilaille (maksullinen) * Koululla oma kasvatusohjaaja, työskentelee päivittäin koululla.
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkaiset) saavien nuorten vanhemmille	Oppilashuolto, opiskelijahuolto eli kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Nuorisovastaanotto, etsivä nuorisotyö, nuorisotyö, nuorten psykiatria, varhaisen tuen yksikkö, lastensuojelu, ohjaamo, taidetyöpaja, nuorten Jyväskylä, Kasvun maisema, Koppari, ohjaamo, nuorten netti, Synkkis, nuorten liikuntalaturi. SRK: Kouluikäisten vanhemmat voivat osallistua kaikkiin koko perheelle suunnattuihin varhaiskasvatuksen järjestämiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Ei erillisiä vanhemmuutta tukevia työmuotoja. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa. Nuorisotyö: (rippikoulu ja sen jälkeinen aika), Ei erillisiä vanhemmuutta tukevia tapahtumia. Rippikoulun yhteydessä vanhempainilta ja vanhempien kohtaamisia, joissa keskustelut mahdollisia. Nuorisovastaanotto. Koulu: Keskustelu, yksilö, perhe, parisuhderyhmät. Varhaisen tuen palveluiden jakautuminen kouluille (perhetyö) * Vanhempainillat * Kouluterveydenhuollon palvelut * Kuraattori, psykologi * Opettajien tekemä yhteistyö huoltajien kanssa * Koulun kerhotoiminta (maksuttomia kerhoja oppilaille) * Koululla oma kasvatusohjaaja, työskentelee päivittäin koululla
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Opiskelijahuollon palvelut, lastensuojelu, varhainen tuki, etsivä työ, Sovatek. Nuorisotyö: (rippikoulu ja sen jälkeinen aika), Ei erillisiä vanhemmuutta tukevia tapahtumia. Rippikoulun yhteydessä vanhempainilta ja vanhempien kohtaamisia, joissa keskustelut mahdollisia. Perheasiainneuvottelukeskus: seurakunnan alainen ja tukee kaikkia perheitä erilaisissa ongelmissa.

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Sosiaali-toimi, ensi- ja turvakotienliitto, sivistystoimi, järjestöt	Varhaisen tuen yksikkö, perheneuvola, perheneuvola, perhetyö, neuvola, seurakunta, varhaiskasvatus, lastensuojelu, ensikoti, JKL kaupunki	Varhaisen tuen yksikkö, perheneuvola, perhetyö, neuvola, seurakunta, varhaiskasvatus, lastensuojelu, ensikoti, JKL kaupunki. Varhaisentuen perheohjaus Perheneuvola, Perheasiainneuvottelukeskus, terveysseman psykologipalvelu, läheteellä erikoissairaanhoido, lastenpsykiatrian pkl, joka tukee myös vanhempia ja otetaan koko perhe huomioon.	JKL kaupunki.	kaupunki yms.	kaupunki yms.
Kenen vastuulla toiminta on?	Sosiaali-toimi, ensi- ja turvakotienliitto, sivistystoimi, järjestöt.		Varhaisen tuen yksikkö, perheneuvola, perhetyö, neuvola, seurakunta, varhaiskasvatus, lastensuojelu, ensikoti, JKL kaupunki	Seurakunta, JKL kaupunki, Rehtori ja koulun henkilökunta.	Seurakunta, JKL kaupunki, Rehtori ja koulun henkilökunta.	Seurakunta
Asiakasmäärä?	ei tietoa		550 oppilasta (1-6 lk), iltapäiväjätkäreiden osalta asiakasmäärä 70 oppilasta	Oppilashuollon palvelut kuraattori 1300, psykologi 1300 ja th 1300	350 oppilasta (7-9 lk)	
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	ei tietoa		kerhoresurssi 180 tuntia/luku-vuosi	Työntekijöillä ei ole varsinaisesti omaa budjettia, mutta esimiehillä on.	Kerhoresurssi 180 h/luku-vuosi	

LIITE 6. Keltinmäki, Kortepohja, Kypärämäki

KELTINMÄKI, KORTEPOHJA, KYPÄRÄMÄKI		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa. Avoimet perheryhmät (taaperoryhmä ja perheolkkarit), joissa mahdollisuus vertaistukeen muiden odottavien vanhempien kanssa. Vanhemmuutta tukevaa toimintaa ja virikkeitä.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa. Vauvakahvila to klo 9.30-11 Keltinmäen kirkolla. Avoin ryhmä, jossa keskitytään vauvaperheen arjen ja vanhemmuuden tukemiseen. Keskustelua ja asiantuntijavierailijoita. Eka-vauvaryhmä ma klo 9-11 Kortepohjan srk-keskuksessa. Kiinteä ryhmä, johon ilmoittautuminen, alkaa elokuussa ja tammikuussa. Vertaisryhmä.
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa. Päiväkerhot 3-5 -vuotiaille, eteiskeskustelut ja vanhempain vartit, Taaperoryhmä 1-2 -vuotiaille lapsille vanhempineen, Perheolkkarit eri ikäisille lapsille vanhempineen >> Vertaistukea, keskustelujä, perhettä yhdistävää toimintaa (liikunta, leikki, kädentöyt), yhteistä ruokailua tai välipalaa, Perheretkiä ja perhetapahtumia, Pyhäkoulu. (vanhemmat voivat messun ajaksi tuoda lapset pyhäkouluun, saavat itse voimaantua jumalanpalveluksesta), Vanhempain/kasvatusilta kerran vuodessa jonkin teeman pohjalta. Asiantuntijavierailija, perheleiri, puistopäivät yhdessä Jyväskylän kaupungin kanssa.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa. Alakoululaisten Kirkkis –toiminta, Alakoululaisten Avoimet ovet srk-keskuksessa, kesäleiri, retkiä, leirejä ja perheretkiä, tapahtumia, perheleiri
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa. Nuortenilta kirkolla, Nuorten avoimet ovet 1xkk srk-keskuksessa, Nuorten iltakahvila kirkolla, Leirit, retket, Rippikoululaisten vanhempainillat.
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Diakoniatyö: keskusteluapu, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen (mm. ruokapankkitoiminta, tuki lasten harrastuksiin, katastrofiapu), retki- ja leiritointi (yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa), Yhteisöruokailu, perheelle (1 €/hlö)+ vuorovaikutusta toisten perheiden kanssa.

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Seurakunta	Keltinmäen alueseurakunta ja Kyllön neuvola	Seurakunta, Puistopäivissä myös kaupunki, asukasyhdistykset, kirjasto ym.	Seurakunta	Seurakunta	
Kenen vastuulla toiminta on?	Seurakunta	Seurakunta	Seurakunta	Seurakunta	Seurakunta	
Asiakasmäärä?	SRK: Ryhmissä saattaa olla 1-4 odottavaa äitiä. Kokonaismäärä 10-40 hlöä.	4-20 hlöä	10-200 hlöä	10-40 koululaista	10-100 henkilöä	
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	SRK: Ryhmissä kaksi työntekijää, ryhmät kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan. Perheolkkareissa ruokailu kerran kuussa, muulloin välipalaa, vapaaehtoinen maksu.	SRK: Kaksi työntekijää, kerran viikossa 2 tuntia, ilmainen välipalatarjoilu	Päiväkerhoissa, taaperoryhmässä ja perheolkkareissa kaksi työntekijää, tapahtumissa ja leireillä useampia työntekijöitä.	Kirkkiksessä kaksi työntekijää kaksi kertaa viikossa á 3 tuntia. Leireillä, retkillä ja tapahtumissa useampi työntekijä.	väh. 2 työntekijää	

LIITE 7. Koko Jyväskylän aluetta koskevat

JYVÄSKYLÄ (KOKO ALUETTA KOSKEVAT)		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö). Perheohjaajat tukevat odottavaa vanhempaa odotukseen liittyvissä asioissa. Parisuhteessa ja vauvaan liittyvissä asioissa. Kotikäyntityötä, keskusteluja, ohjausta ja neuvontaa. Perhesosiaalityö: ohjausta ja neuvontaa oikeisiin palveluihin Lapsiperheiden kotipalvelu: Lapsiperheiden kotipalvelua menee moneen odottajan perheeseen, kun perheessä on jo muita lapsia. Haastavissa odotuksen asioissa myös ensimmäistä lastaan odottava vanhempi voi saada kotipalvelusta tukea. Kotipalvelun on konkreettista arjenapua, ruuanlaittoa, lastenhoitoapua jne. Yksikkömme palveluohjaus kartoittaa perheiden tuen tarpeet ja tekee tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin perheessä. Yksikkömme nettisivut, perheohjauksen Facebook sivut, ryhmät (Yksin odottavien ryhmä). Liikuntaneuvonta: ohjausta kaiken ikäisille myös ilman lähetettä. Ohjattu kuntoliikunta, Kilokaarti, työttömien Wire- liikunta, tuki ja liikunta- oireisten ryhmät. Yleisöluistelu.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Yksikön palveluiden tarkoituksena on vahvistaa perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Perheohjaajat tukevat lapsiperheistä kasvatukseen, parisuhteen jne. liittyvissä asioissa. Kotikäyntityötä + mahdollisuus tavata toimistolla, keskusteluja, ohjausta ja neuvontaa. Kotipalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi arjen avuksi, jolla tuetaan perheen itsenäistä selviytymistä. Palvelu on sisällöltään esimerkiksi lastenhoitoa ja kodinhoitoapua. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lapsiperheiden kotipalvelua toteutetaan kaupungin omana työnä sekä palvelusetelillä. Perhesosiaalityö: ohjausta ja neuvontaa oikeisiin palveluihin Yksikkömme palveluohjaus kartoittaa perheiden tuen tarpeet ja tekee tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin perheessä. Palveluohjaukseen voi olla yhteydessä myös sähköisesti Hyviksen kautta. Yksikkömme nettisivut, perheohjauksen Facebook sivut, ryhmät (Yksin odottavien ryhmä, nuorten äitien ryhmä)
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Yksikön palveluiden tarkoituksena on vahvistaa perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Perheohjaajat tukevat lapsiperheistä kasvatukseen, parisuhteen jne. liittyvissä asioissa. Kotikäyntityötä + mahdollisuus tavata toimistolla, keskusteluja, ohjausta ja neuvontaa. + Ostettu perhetyö Kotipalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi arjen avuksi, jolla tuetaan perheen itsenäistä selviytymistä. Palvelu on sisällöltään esimerkiksi lastenhoitoa ja kodinhoitoapua. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lapsiperheiden kotipalvelua toteutetaan kaupungin omana työnä sekä palvelusetelillä. Perhesosiaalityö: ohjausta ja neuvontaa oikeisiin palveluihin + Tukiperhe, tukihenkilö ja lomakoti Yksikkömme palveluohjaus kartoittaa perheiden tuen tarpeet ja tekee tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin perheessä. Palveluohjaukseen voi olla yhteydessä myös sähköisesti Hyviksen kautta. Yksikkömme nettisivut, perheohjauksen Facebook sivut, ryhmät (nuorten äitien ryhmä)
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yksikön palveluiden tarkoituksena on vahvistaa perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Perheohjaajat tukevat lapsiperheistä kasvatukseen, parisuhteen jne. liittyvissä asioissa. Kotikäyntityötä + mahdollisuus tavata toimistolla, keskusteluja, ohjausta ja neuvontaa. + Ostettu perhetyö Kotipalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi arjen avuksi, jolla tuetaan perheen itsenäistä selviytymistä. Palvelu on sisällöltään esimerkiksi lastenhoitoa ja kodinhoitoapua. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lapsiperheiden kotipalvelua toteutetaan kaupungin omana työnä sekä palvelusetelillä. Perhesosiaalityö: ohjausta ja neuvontaa oikeisiin palveluihin + Tukiperhe, tukihenkilö ja lomakoti Yksikkömme palveluohjaus kartoittaa perheiden tuen tarpeet ja tekee tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin perheessä. Palveluohjaukseen voi olla yhteydessä myös sähköisesti Hyviksen kautta. Yksikkömme nettisivut, perheohjauksen facebook sivut, ryhmät (nuorten äitien ryhmä, 10-12 vuotiaiden vanhempien vertaisryhmä)
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Yksikön palveluiden tarkoituksena on vahvistaa perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Perheohjaajat tukevat lapsiperheistä kasvatukseen, parisuhteen jne. liittyvissä asioissa. Kotikäyntityötä + mahdollisuus tavata toimistolla, keskusteluja, ohjausta ja neuvontaa. + Ostettu perhetyö Kotipalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi arjen avuksi, jolla tuetaan perheen itsenäistä selviytymistä. Palvelu on sisällöltään esimerkiksi lastenhoitoa ja kodinhoitoapua. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lapsiperheiden kotipalvelua toteutetaan kaupungin omana työnä sekä palvelusetelillä. Perhesosiaalityö: ohjausta ja neuvontaa oikeisiin palveluihin + Tukiperhe, tukihenkilö ja lomakoti Yksikkömme palveluohjaus kartoittaa perheiden tuen tarpeet ja tekee tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin perheessä. Palveluohjaukseen voi olla yhteydessä myös sähköisesti Hyviksen kautta. Yksikkömme nettisivut, perheohjauksen Facebook sivut. Ohjaus enemmän nuorisovastaanoton palveluihin.
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö), lapsiperheiden kotipalvelu, palveluohjaus ja perhesosiaalityö	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö), lapsiperheiden kotipalvelu, palveluohjaus ja perhesosiaalityö	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö), lapsiperheiden kotipalvelu, palveluohjaus ja perhesosiaalityö	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö), lapsiperheiden kotipalvelu, palveluohjaus ja perhesosiaalityö	Varhaisen tuen perheohjaus (SHL:n mukainen perhetyö), lapsiperheiden kotipalvelu, palveluohjaus ja perhesosiaalityö	
Kenen vastuulla toiminta on?	Jyväskylän kaupunki	Jyväskylän kaupunki	Jyväskylän kaupunki	Jyväskylän kaupunki	Jyväskylän kaupunki	
Asiakasmäärä?	perheohjaus: vuositasolla 100-150 vanhempaa kotipalvelu: vuositasolla 100 palveluohjaus: vuosi tasolla 200-250 perhesosiaalityö: vuosi tasolla 10	perheohjaus: 100-200 perhettä, kotipalvelu: 100-200 perhettä, perhesosiaalityö: 30 perhettä, palveluohjaus: 200-400 perhettä	perheohjaus: 100-200 perhettä, kotipalvelu: 100-200 perhettä, perhesosiaalityö: 30 perhettä, palveluohjaus: 200-400 perhettä	Vuositasolla: perheohjaus: 200 perhettä, kotipalvelu: 100-200 perhettä, perhesosiaalityö + tukiperhe jne.: 100-150 perhettä, palveluohjaus: 200-400 perhettä	Yksittäisiä asiakkuuksia perheohjaajilla ja perhesosiaalityössä. Koko yksikössä n. 10-30 per vuosi	
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	11 varhaisen tuen perheohjaajaa 2 perhesosiaalityöntekijää 3 palveluohjaajaa 5 kotipalvelun perhetyöntekijää + 23 palveluseteli yrittäjää Yksikkömme työntekijöiden tekemä työ tapahtuu etupäässä klo 7/8-18 välillä. Palveluseteliyrittäjät työskentelevät perheissä ympärivuorokauden (24h)	11 varhaisen tuen perheohjaajaa 2 perhesosiaalityöntekijää 3 palveluohjaajaa 5 kotipalvelun perhetyöntekijää + 23 palveluseteli yrittäjää Yksikkömme työntekijöiden tekemä työ tapahtuu etupäässä klo 7/8-18 välillä. Palveluseteliyrittäjät työskentelevät perheissä ympärivuorokauden (24h)	12 varhaisen tuen perheohjaajaa 2 perhesosiaalityöntekijää 3 palveluohjaajaa 5 kotipalvelun perhetyöntekijää + 23 palveluseteli yrittäjää Yksikkömme työntekijöiden tekemä työ tapahtuu etupäässä klo 7/8-18 välillä. Palveluseteliyrittäjät työskentelevät perheissä ympärivuorokauden (24h)	13 varhaisen tuen perheohjaajaa 2 perhesosiaalityöntekijää 3 palveluohjaajaa 5 kotipalvelun perhetyöntekijää + 23 palveluseteli yrittäjää Yksikkömme työntekijöiden tekemä työ tapahtuu etupäässä klo 7/8-18 välillä. Palveluseteliyrittäjät työskentelevät perheissä ympärivuorokauden (24h)		

LIITE 8. Äänekoski

ÄÄNEKOSKI		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Äitiysneuvolavastaanotto, Perhevalmennus, Neuvolan perheohjaus, Voimavarakeskustelut, Vauvakahvila Toukkatupa, Taaperokerho, Avoimet päiväkodit, Perhekerhot ja -kahvilat, Soittoajat, Nettisivut, Lapset puheeksi -menetelmä
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Neuvola- ja terapiapalveluiden vastaanotot, voimavarakeskustelut, kotikäynnit, soittoajat, nettisivut, Lapset puheeksi -menetelmä, kohtaamispaiikat, verkostoyhteistyö, seurakunnan lapsiparkkitoiminta, perhekeskuksen lapsiparkkitoiminta, Uni-illat, Jeesi-toiminta, Vanhemmuudesta-illat (=yksittäisten vanhemmuuteen, perhe-elämään yms. keskittyviä keskusteluiltoja eri teemoilla: rakkaus ja yhteys perheessä, pikkulapsiperheen uni ja jaksaminen, lapsen uhman kohtaaminen, palikoita parisuhteeseen ja vanhempana nuorelle)
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Neuvola- ja terapiapalveluiden vastaanotot, voimavarakeskustelut, kotikäynnit, soittoajat, nettisivut, Lapset puheeksi -menetelmä, kohtaamispaiikat, verkostoyhteistyö, seurakunnan lapsiparkkitoiminta, perhekeskuksen lapsiparkkitoiminta, Uni-illat, Jeesi-toiminta, Vanhemmuudesta-illat (=yksittäisten vanhemmuuteen, perhe-elämään yms. keskittyviä keskusteluiltoja eri teemoilla: rakkaus ja yhteys perheessä, pikkulapsiperheen uni ja jaksaminen, lapsen uhman kohtaaminen, palikoita parisuhteeseen ja vanhempana nuorelle). Esikoululaisten oppilashuolto + perhekeskuksen iskälapsi -illat, seurakunnan lapsiparkkitoiminta, perhekeskuksen lapsiparkkitoiminta, Perheneuvolatyö yksilökohtaista, pari- ja perhekohtaista -neuvontaa, tutkimusta ja hoitoa kasvatuksesta, vuorovaikutussuhteista, parisuhteista... ja niihin liittyvistä asioista - koulutusta, tiedotusta, konsultointia ko. teemoista erikseen sovittaessa (vanhempainillat, perhekahvilat)
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Aamu- ja iltapäivätoiminta, kesäajan päivätoiminta,, perheneuvola, sosiaalityö, shl:n mukainen perhetyö, kouluterveydenhuolto + oppilashuolto, perhekeskuksen iskälapsi -illat, Vanhemmuudesta-illat
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Samoja + Virtaa vanhemmuuteen -ryhmätoiminta, Vanhemmuudesta-illat
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Opiskeluhoollon terveydenhoitajan, lääkärin, psykologin ja vastaavan kuraattorin palvelut, opiskeluhoollon ryhmät, etsivä nuorisotyö ja nuorisotyö, nuorisopsykiatrian pkl/Kolikkotyöryhmä, Srk perheasianneuvottelukeskus ja srk nuorisotyö, SeTa, Mielensterveys- ja päihdepalvelut, Sosiaalityö ja lastensuojelu, perhetyö, lapsiperheitten kotipalvelu, Perhekeskustoiminta, MLL, Virtaa vanhemmuuteen -ryhmätoiminta, Vanhemmuudesta-illat

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lissäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatohot?	Äänekosken kaupunki (neuvola- ja terapiapalvelut, perhekeskus), Äänekosken seurakunta, MLL Äänekoski, Suolahti ja Konginkangas	Lastenneuvola, varhaiskasvatus (päiväkodit, perhepäivähoito, kerhotoiminta), resurssierityislastentarhanopettajat seurakunnan kerhot, lasten toimintaterapeutti, sosiaalihoitolain mukainen perhetyö, vammaispalvelut (mm. vammaispalvelun perhetyöntekijä), lapsiperheiden palveluohjaaja, lapsiperheiden kotipalvelu, lastensuojelu, perheneuvola, Keski-Suomen Ensi- ja turvakoti, Kunta. seurakunta, perhekeskus, järjestöt	Lastenneuvola, varhaiskasvatus (päiväkodit, perhepäivähoito, kerhotoiminta), resurssierityislastentarhanopettajat seurakunnan kerhot, lasten toimintaterapeutti, sosiaalihoitolain mukainen perhetyö, vammaispalvelut (mm. vammaispalvelun perhetyöntekijä), lapsiperheiden palveluohjaaja, lapsiperheiden kotipalvelu, lastensuojelu, perheneuvola, Keski-Suomen Ensi- ja turvakoti, Kunta. seurakunta, perhekeskus, järjestöt, oppilashuolto, Kunta, järjestöt, perhekeskus, Perheneuvola (psykologit, sosiaalityöntekijät, lääkärit)	Samoja kuin edellä + Kouluterveydenhuolto, oppilashuolto, opetuspalvelut, Koskelan settlementti, neuvola- ja terapiapalvelut, nuorisopalvelut, seurakunnan varhaisnuorisotyö, perhekeskus	Virtaa vanhemmuuteen -ryhmätoiminnassa perhekeskus (nuorisotyö, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, koulun psykososiaaliset palvelut, seurakunnan nuorisotyö, perhetyö)	kunta, srk, perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido, Järjestöt, Koulutus-kuntayhtymä (PoKe)
Kenen vastuulla toiminta on?	Äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat, Neuvolapsykologi, suun terveydenhuolto, lasten fysioterapeutti, neuvolan perheohjaaja, perhekeskuskoordinaattori, lastentarhanopettaja, seurakunnan lastenohjaajat, vapaaehtoiset perhekahvilaohjaajat	kts. Edellä	kunta, järjestöt, perhekeskus, perheneuvola		Perhekeskuk-sen	kts. Edellä

Asiakas- määrä?	Äitiysneuvola: kaikki odottavat perheet (n. 150 perhettä) Avoimet päiväkodit: 5-10 lasta odottavaa perhettä Perhekerhot ja -kahvilat: 5-10 lasta odottavaa perhettä		Perheneuvolassa noin 160 – 180 perhettä vuodessa (noin 400 henkilöä) Vastaukset koskevat pääosin ikäryhmiä yläluokkaikäisiä nuorempien lasten perheille		Alle 10 vanhemmaa	opiskelu- huollossa meillä on toisella asteella noin 1200 opiskelijaa
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	Äitiysneuvola: 3 terveydenhoitajaa, Perheohjaaja: 1, Perhekeskus: 1 koordinaattori, 1 lastentarhanopettaja, 1 päivähoitaja, Seurakunta: 6 lastenohjaajaa, Kohtaamispaikat: 11		Perheneuvolassa 2 psykologia, 1 sosiaalityöntekijä, 1 lastenpsykiatri 7 -8 krt / vuosi, toimipaikka on Äänekoskella läpi vuoden, sivuvastaanotto Konnevedellä 1 päivä / kk. Toiminta on asiakkaille ilmaista.		1 ryhmä/luokkakuusi, n. 16h, 2 ohjaajaa	

LIITE 9. Viitasaari, Pihtipudas

VIITASAARI, PIHTIPUDAS		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Vanhemmuuden tukea saa mm. äitiysneuvolasta, neuvolan perhetyöstä Äitiysneuvolan laajoissa tarkastuksissa keskustellaan parisuhteesta. Neuvolassa toimii perhetyöntekijä, joka on perheen tukena heidän arjessaan ja mahdollistaa mm. vanhempien yhteisen ajan.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Varhaiskasvatuksessa tukea vanhemmuuteen tarjotaan / annetaan palvelusopimusta laadittaessa, päivittäisissä kohtaamisissa, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä, mahdollisissa lapset puheeksi –keskusteluissa tai muissa erikseen sovittavissa tapaamisissa. Lastenneuvola, neuvolan perhetyö, perheneuvonta, seurakunnan perhekerhot, MLL perhekahvilat.
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Varhaiskasvatuksessa tukea vanhemmuuteen tarjotaan / annetaan palvelusopimusta laadittaessa, päivittäisissä kohtaamisissa, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä, mahdollisissa lapset puheeksi –keskusteluissa tai muissa erikseen sovittavissa tapaamisissa. Lastenneuvola, neuvolan perhetyö Varhaiskasvatus, jossa varhaiserityisopettajan ja mahdollisuuksien mukaan psykologin palvelut Perheneuvonta Seurakunnan perhekerho MLL perhekahvila ja eri järjestöt
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Kuraattoripalvelut Psykiatrinen sairaanhoitaja ts. tsemppari Koulupsykologipalvelut Kouluterveydenhoito Perheneuvolapalvelut
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Kuraattoripalvelut Psykiatrinen sairaanhoitaja ts. tsemppari Koulupsykologipalvelut Kouluterveydenhoito Perheneuvonnanpalvelut Kouluterveydenhoitajan palvelut
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Kuraattoripalvelut ja koulun psykiatrinen sairaanhoitaja Koulupsykologipalvelut Kouluterveydenhoito Perheneuvontapalvelut Päihde- ja mielenterveyspalvelut

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Neuvola, neuvolan perhetyö, perheneuvonta, järjestöistä seurakunnan perhekerho, MII perhekahvilat yms.	Kaupunki/kunta: Neuvola, neuvolan perhetyö, perheneuvonta, järjestöt ja seurakunnan perhekerho.	Viitasaaren kaupunki, Pihtiputaan kunta, Seurakunta, MLL ja muut järjestöt	Viitasaaren kaupunki, Pihtiputaan kunta	Viitasaaren kaupunki, Pihtiputaan kunta	Viitasaaren kaupunki, Pihtiputaan kunta
Kenen vastuulla toiminta on?	Neuvolatyö on terveyskeskusten vastuulla, järjestöt ovat vastuussa omasta työstään. Kaupunki, kunta, seurakunta, järjestöt. Perhe- ja mielenterveys-, sekä sosiaalipalveluissa on saatavilla tukea vanhemmuuteen mm. perheneuvonnan, perhetyön, psykologin tai psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanottojen myötä. Myös päihdetyö on saatavilla.	Kunta / Kaupunki, seurakunta, MLL	Viitasaaren kaupunki, Pihtiputaan kunta, seurakunta, MLL ja muut järjestöt	Viitasaaren kaupunki	Viitasaaren kaupunki	Viitasaaren kaupunki
Asiakasmäärä?				Vaikea arvioida		
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	Viitasaarella ja Pihtiputaalla on äitiysneuvolan työntekijät + neuvolan perhetyöntekijät	Kaupunki/kunta: neuvolan terveydenhoitajat, perhetyöntekijät, neuvolan psykologi, perheneuvonnan työntekijät, sosiaalitoimistossa lapsiperheiden sosiaalityö, varhaiskasvatuksen työntekijät	Neuvolan toimipisteet Pihtiputaalla ja Viitasaarella, molemmissa kunnissa yksi terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä, psykologi- ja perheneuvontapalvelut yhteiset molemmille kunnille.	1 kuraattori Vts 1 kuraattori Pds 1 psykologi alakouluilla Vts ja Pds 1 psykiatrisen sairaanhoitaja ts.tsemppari Vts ja Pdas 1 Perheneuvonta (sis. sos.tt ja psykologi) 1,6 terveydenhoitaja Vts 1,4 terveydenhoitaja Pdas toimipisteet Viitasaarella Haapaniemen koululla, Kymönkoskella ja Huopanassa, Pihtiputaalla Putaanvirran ja Muurasjärven kouluilla	1 kuraattori Vts, 1 kuraattori Pds, 1 psykiatrisen sairaanhoitaja ts.tsemppari Vts ja Pdas, 1 psykologi alakouluilla Vts ja Pds, 1 Perheneuvonta (sis. sos.tt ja psykologi), 1,6 terveydenhoitaja Vts, 1,4, terveydenhoitajaa Pdas, 1 päihdetyöntekijä Vts, 1 päihdetyöntekijä Pdas	1,6 terveydenhoitajaa Vts, 1,4 terveydenhoitajaa Pdas, 1 kuraattori Vts, 1 kuraattori Pds, 1 psykiatrisen sairaanhoitaja ts. tsemppari Vts ja Pdas, 1 psykologi alakouluilla Vts ja Pds, 1 Perheneuvonta (sis. sos.tt ja psykologi), 1 päihdetyöntekijä Vts, 1 päihdetyöntekijä Pdas

LIITE 10. Jämsä

JÄMSÄ		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Vertaistuki: Kestekeskustelut vanhempien kanssa, lapsen kaste, avoin vauvakahvila (vauva + vanhempi), perhekerhot, erityislasten perhekerho 1krt/kk Keskusteluapu: kirkon perheneuvoja käy Jämsässä 1-2krt/kk ja diakoniatyön työntekijät käyttävissä Lastenhoitoa: lapsiparkki (tilapäistä lastenhoitoa).
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Vertaistuki: Perhekerhot, lapsiparkki (tilapäistä lastenhoitoa), erityislasten perhekerho 1krt/kk Päiväkerhoissa vanhempainvartit ja vanhempainillat säännöllisesti sekä koko perheen pihailtoja tai muuta koko perheen ohjelmaa pitkin kautta. Keskusteluapu: kirkon perheneuvoja käy Jämsässä 1-2krt/kk ja diakoniatyön työntekijät käyttävissä. Lastenhoitoa: lapsiparkki (tilapäistä lastenhoitoa) Satunnaisia tilaisuuksia, jossa käsitellään parisuhdetta. Tänä syksynä Yksissä hankkeen puitteissa.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Vertaistuki: Iltapäivätoimintaa lapsille ja niiden kautta vanhempainiltoja ja vanhempainvartteja. Keskusteluapu: kirkon perheneuvoja käy Jämsässä 1-2krt/kk ja diakoniatyön työntekijät käyttävissä Satunnaisia tilaisuuksia, jossa käsitellään parisuhdetta. Tänä syksynä Yksissä hankkeen puitteissa. Henkilökohtainen yhteydenpito: Harrastuskerhojen ja leirien yhteydessä nuorisotyöntekijä keskustelee vanhempien kanssa lapsen asioista.
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Vertaistuki: Rippikouluikäisten lasten vanhempainilta, rippikoulussa vanhempien vierailupäivä Keskusteluapu: kirkon perheneuvoja käy Jämsässä 1-2krt/kk ja diakoniatyön työntekijät käyttävissä Satunnaisia tilaisuuksia, jossa käsitellään parisuhdetta. Tänä syksynä Yksissä hankkeen puitteissa. Henkilökohtainen yhteydenpito: Nuorteniltojen ja leirien yhteydessä nuorisotyöntekijä keskustele vanhempien kanssa lapsen asioista. Rippikoulujen yhteydessä konfirmaatiokierroksella käynti lasten kodeissa.
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Keskusteluapu: kirkon perheneuvoja käy Jämsässä 1-2krt/kk ja diakoniatyön työntekijät käyttävissä Satunnaisia tilaisuuksia, jossa käsitellään parisuhdetta. Tänä syksynä Yksissä- hankkeen puitteissa.

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?		Seurakunnan varhaiskasvatus, diakoniatyö	Seurakunnan varhaiskasvatus ja diakoniatyö	Seurakunnan varhaiskasvatus, diakoniatyö ja nuorisotyö	Diakoniatyö, nuorisotyö	Diakoniatyö
Kenen vastuulla toiminta on?		Seurakunnan	Seurakunnan	Seurakunnan	Seurakunnan	Seurakunnan
Asiakasmäärä?						
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)		Vauvakahvila perjantaisin klo 10-13 (kaksi lastenohjaajaa), Perhekerhot maanantaisin klo 9.30-11.30 ja torstaisin klo 14-16 (kolme lastenohjaajaa), Lapsiparkki perjantaisin klo 13.30-15.30 (kaksi lastenohjaajaa)	Perhekerhot maanantaisin klo 9.30-11.30 ja torstaisin klo 14-16 (kolme lastenohjaajaa), Lapsiparkki perjantaisin klo 13.30-15.30 (kaksi lastenohjaajaa), Päiväkerhot kaksi kertaa viikossa 3h/krt (kaksi lastenohjaajaa)			

LIITE 11. Korpilahti

KORPILAHTI		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Varhaiskasvatus ja esiopetus toimivat vanhemmuuden tukena tarjoten huoltajille lastensa varhaiskasvatuksen lisäksi päivittäisiä spontaaneja, sekä suunniteltuja keskustelumahdollisuuksia koulutetun henkilöstön kanssa. Tähän henkilöstöä ohjaa ja velvoittaa varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnalliset perusteet. * Varhaiskasvatus sisältää päiväkotitoiminnan lisäksi perhepäivähoidon ja avoimet varhaiskasvatuspalvelut. * Koulutettu henkilöstö erityisopettajineen on lapsen kehityksen tukena. Tarvittaessa perhettä ohjataan eteenpäin monialaisessa yhteistyössä. * Päiväkotien tiloja vuokrataan kolmannen sektorin toimijoille, esimerkiksi MLL:lle.
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?			kunta, seurakunta, kolmas sektori (MLL:n toiminnassa X perhettä)			
Kenen vastuulla toiminta on?			kunta, seurakunta, kolmas sektori (MLL:n toiminnassa X perhettä)			
Asiakasmäärä?			Korpilahdella yhteensä noin 160 lasta näiden palveluiden piirissä (Tikkala ei tässä luvussa)			
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)			päiväkoteja 1, perhepäivähoitajia 4, työntekijöitä 35, työntekijöiden viikkotyöaika: 38,45 h x 72 = 1356,25 h / viikko			

LIITE 12. Muurame, Petäjävesi

MUURAME, PETÄJÄVESI		
Tuen muoto?	Lasta odottaville vanhemmille	Perheteroimintaa, aikuinen—lapsi toimintaa, lasten harrastusryhmiä sekä omaehtoista yhteisöllistä ryhmätoimintaa. Omaehtoista harrastustoimintaa tuetaan mahdollistamalla ohjaajille töitä sekä toimintaympäristö uusille projekteille ensisijaisesti lasten ja nuorten ehdoilla. Tavoitteena on lisätä eri-ikäisten toimintaan projekteja, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Ideoita ja terveiset toimintaan ovat lämpimästi tervetulleita.
	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Vauvamuskari, aikuinen—lapsi ryhmätoimintaa. Tuetaan vanhemman ja vauvan vuorovaikutusta. Herätellään vauvojen utelaisuutta musiikkia kohtaan ja kannustetaan vanhempia musiikin ja musiikkiliikunnan käyttöön päivittäisessä toiminnassa
	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Temppumuskari (liikutaan musisoinnin ohessa) ja soittomuskari (opetellaan soittamaan erilaisia soittimia sekä soitetaan yhdessä ja erikseen). Lasten tapahtumat (taikuriesitys, tarjoilu, toimintapisteitä sisällä/ulkona sekä muuta ohjelmaa tilojen ja aikataulun mahdollistamien puitteiden mukaan)
	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	
	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Nuorten illat
	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille	Nuorten illat, nuorten työllistäminen (työllistämisseteli, apuohjaus), Virkku-tiimi (nuorten työllistymisen tukeminen luovin keinoin, luoville aloille), Rempparyhmä (työmarkkinakelpoisuuden parantaminen ja elämänhallinnan lisääminen kuntouttavalla työtoiminnalla)

	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaiset) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
Toimijatahot?	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, yhteistyöverkostossa Keski-Suomen Nuorisoseurat, muut paikalliset nuorisoseurat, Vesaiset, Perheviihde.com	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, Vesaiset, Taikuri Hölynpöly		Jyväskylän seudun nuorisoseura, JKL kaupunki	Jyväskylän seudun nuorisoseura, JKL kaupunki, Välitin hanke/ Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry
Kenen vastuulla toiminta on?	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, ohjaaja musiikkipedagogi (AMK)	Jyväskylän seudun Nuorisoseura ry, musiikkipedagogi, Vesaiset		Jyväskylän seudun nuorisoseura, JKL kaupunki	Jyväskylän seudun nuorisoseura, JKL kaupunki, yhteisöpedagogi
Asiakasmäärä?		5 ryhmää, 10-15 osallistujaa/ryhmä	9 ryhmää, 10-15 lasta/ryhmä. 50 henkilöä/tapahtuma		10-40 henkilöä	
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	Nuorisoseurantalo Keljon Tapiola on mahdollinen toimintapaikka. Työntekijäresurssi ja vapaaehtoisten määrä toteutuu vaihtelevasti, erillisen projektiokohtaisen suunnitelman mukaan.	1 ohjaaja (musiikkipedagogi), toimipaiikat (Nuorisoseurantalo Tapiola, Mäki-Matin perhepuisto), osallistumismaksut (45min:65€/lapsi/luokausi)	musiikkipedagogi, nuorisoseurantalo Tapiola, www-sivut, osallistumismaksut (45min:65€/lapsi/luokausi, pääsymaksut tapahtumaan 3€/lapsi tai 5€/perhe. Myös maksuttomia tapahtumia.		1 kaupungin työntekijä, 1 nuorisoseuratyöntekijä, 1 ilta viikossa, www-sivut	1 kaupungin työntekijä ja 1 nuorisoseuran työntekijä, 1 ilta viikossa, www-sivut, yhteisöpedagogi, toimipisteet (Matarata, nuorisoseurantalo Tapiola)

LIITE 13. Jyväskylän perheneuvolan tuen muodot

PERHENEUVOLA						
KSLAPE TULOKSET	Lasta odottaville vanhemmille	0-1-vuotiaiden lasten vanhemmille	Alle kouluikäisten lasten ja esiopetusikäisten lasten vanhemmille	Alakouluikäisten lasten vanhemmille	Yläkouluikäisten ja lisäopetusta (ns. 10-luokkalaisten) saavien nuorten vanhemmille	Toisen asteen alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden ja muiden samaan ikäryhmään kuuluvien nuorten vanhemmille
	<p>Perheneuvolan tehtävä on tukea lapsiperheitä erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa. Lasten asioissa palvelut ovat tarkoitettu pääosin alle 13-vuotiaille lapsille. Myös lasta odottavat vanhemmat ovat tervetulleita perheneuvolaan. Sosiaalihuoltolain 26 § mukaista kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi.</p> <p>Perheneuvolaan voi olla yhteydessä kun:</p> <ul style="list-style-type: none"> • on huolissaan lapsen käyttäytymisestä, kehityksestä, mielialasta tai tunne-elämästä • tarvitsee tukea vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä • tarvitsee apua perheen ristiriitatilanteisiin • tarvitsee apua parisuhteen ongelmiin • harkitsee avio/avoeroa tai perhe tarvitsee apua erosta selviämiseen • lasta tai perhettä on kohdannut yllättävä tapahtuma (esim. kuolema, onnettomuus, sairaus) 					
Tuen muoto?	<p>Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Työmuotoja ovat lapsen kasvuun, kehitykseen ja tunne-elämään liittyvä ohjaus ja neuvonta, lapsen ja perhe tilanteen tutkiminen ja hoito, parisuhteeseen ja perhe-elämään liittyvä ohjaus ja neuvonta, perheterapia, pariterapia, yksilö- ja vuorovaikutusterapiat, perheasiain sovittelu, lasten ja vanhempien ryhmät, puhelinpäivystys, työnohjaus, konsultaatiot, kouluttaminen sekä asiantuntija-apu. Perheneuvolan tarjoama ohjaus, neuvonta ja terapia perustuvat perheen tilanteen kokonaisvaltaiseen arviointiin. Usein työskentelyssä yhdistetään erilaisia työmuotoja tarpeen mukaisesti. Työskentelyä suunnitellaan ja toteutetaan joustavasti sekä yksilöllisesti tarpeen mukaisesti, ja työtä tehdään yhdessä lapsen ja koko perheen kanssa. Toisinaan tarvitaan yhteistyötä esimerkiksi koulun, päivähoidon tai lastensuojelun työntekijän kanssa. Asiakastyön lisäksi perheneuvola antaa työnohjausta, konsultaatioita ja koulutusta lapsiperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.</p>					
Toimijatahot?	<p>Perheneuvolan moniammatillisen ydintiimin muodostavat laillistetut psykologit, sosiaalityöntekijät sekä lastenpsykiatri. Ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi tarvitaan syventävää koulutusta arviointiin, ohjaukseen ja neuvontaan, terapeuttiseen työhön sekä kuntoutukseen. Yhteistyötä voidaan tehdä joustavasti kaikkien tahojen kanssa tarpeen mukaisesti. Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtäväkenttä on laaja ja se edellyttää verkostomaista työskentelyä. Yhteistyökumppaneita tällä hetkellä ovat äitiys- ja lastenneuvolat, perusterveydenhuolto, varhaiskasvatus, pikkulapsiperheiden psykologit, aikuisten psykologipalvelut, koulut, opiskeluhoito (koulupsykologit, kuraattorit, terveydenhoitajat, koululääkäri), sosiaalityö (perhesosiaalityö, lastensuojelu, aikuissosiaalityö), lapsioikeudelliset palvelut, varhaisen tuen perheohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu, lastenpsykiatria/nuorisopsykiatria, lastenneurologia, nuorisovastaanotto, kuntoutus ja terapiapalvelut (esim. puheterapia, toimintaterapia), päihde- ja mielenterveyspalvelut, yhteistyö yksityisten ammatinharjoittajien kanssa, järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat (MLL, ensi- ja turvakoti) ja Mobile kriisikeskus.</p>					
Kenen vastuulla toiminta on?	Jyväskylän kaupunki					
Asiakasmäärä?	Jyväskylän perheneuvolan asiakasmäärä oli (v. 2017): jyväskyläläisiä 1806, muut kunnat 751					
Käytettävissä oleva resurssi? (esim. työntekijöiden tai toimipisteiden määrä, toiminta-aika, eurot jne.)	<p>Jyväskylän perheneuvolassa työntekijöinä kokoaikaisia vakansseja 9 psykologia, 6 sosiaalityöntekijää, 1 osa-aikainen lääkäri.</p> <p>Toimipisteet: Jyväskylä, Väinönkatu 6. Lisäksi jalkautuvaa työtä ympäristökunnissa (Hankasalmi, Joutsa, Laukaa, Luhanhaka, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen). Osassa kuntia on vastaanottotila esimerkiksi perhekeskuksen, terveyskeskuksen tai sosiaalitoimen yhteydessä. Lisäksi 3 psykologia työskentelee Lastentutkimuslinikalla, joka on Jyväskylän kaupungin perheneuvolan ja Niilo Mäki-Instituutin yhdessä ylläpitämä yksikkö. Se on erikoistunut lasten oppimisen esteiden tutkimiseen ja oppimisvaikeuksien kuntouttamiseen. Lastentutkimuslinikka palvelee koko Keski-Suomen aluetta. Työskentelyn yhteydessä tarjotaan tukea vanhemmuuteen. Toimipiste: Asemakatu 4 sekä jalkautuva työ Keski-Suomen kaikkien kuntien alueelle.</p>					

Lisätietoa tuen muodoista erityisesti vanhemmuuteen ja parisuhteeseen:

Perheneuvolatyöskentelyn yhteydessä pohditaan yleensä aina myös vanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä, riippumatta tulosyystä. Nämä kysymykset ovat siis keskeisiä työskentelyssä olevia teemoja aina tavalla tai toisella perheneuvolatyössä. Erityisiä työmuotoja vanhemmuuden ja parisuhteen tueksi ovat esimerkiksi:

Vanhemmuuteen liittyvä ohjaus- ja neuvonta: Vanhempien ohjauksella tarkoitetaan vanhemmuuden taitoja tukevaa, perheen kokonaistilanteen huomioivaa yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa. Se sisältää sekä psykoterapeuttisia että psykoedukatiivisia elementtejä. Vanhemmuusohjausta ja -neuvontaa toteutetaan itsenäisenä työmuotona sekä osana kaikkea perheneuvolassa tehtävää työtä. Vanhemmuuden ohjaus- ja neuvonta on usein lyhytkestoista, ratkaisu- ja voimavarakeskeistä työskentelyä.

Vanhemmuusterapia: Vanhemmuusterapialla tarkoitetaan pitkäkestoisempaa, säännöllistä ja etukäteen suunniteltua terapeuttista prosessia. Vanhemmuusterapien tavoitteena on vahvistaa vanhempien toimintakykyä, jotta nämä voivat tukea lapsen kehitystä mahdollisimman hyvin. Painopiste työskentelyssä on vanhemmuuden toimivien osa-alueiden tunnistamisessa ja voimavarojen löytämisessä, rajoitusten ja ongelmakohtien työstämisessä sekä lapsen ja vanhempien välisen suhteen edistämisessä. Vanhemmuusterapiaan voi liittyä muun muassa vanhemman oman taustan tutkimista, lapsen kehityksellisten tarpeiden tunnistamista sekä vanhemman lapseen ja itseensä liittyvien mielikuvien kanssa työskentelyä. Vanhemmuusterapiassa hyödynnetään yksilö- pari- ja perheterapiassa käytettäviä työmenetelmiä. Työskentelyssä voidaan hyödyntää myös videoavusteisia menetelmiä.

Parisuhteeseen liittyvä ohjaus ja neuvonta: Parisuhteeseen liittyvällä ohjauksella tarkoitetaan parisuhdetta tukevaa, perheen kokonaistilanteen huomioivaa yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa. Se sisältää sekä psykoterapeuttisia että psykoedukatiivisia elementtejä. Ohjausta- ja neuvontaa toteutetaan itsenäisenä työmuotona sekä osana kaikkea perheneuvolassa tehtävää työtä. Se on usein lyhytkestoista, ratkaisu- ja voimavarakeskeistä työskentelyä.

Pariterapia: Pariterapia on psykoterapiaa, jossa on erilaisia toteuttamistapoja. Pariterapiaan päädytään silloin, kun hoidon tarve liittyy puolisoitten väliseen vuorovaikutukseen ja tunnesuhteisiin. Usein nämä vaikeudet ilmenevät joko jonkin perheenjäsenen (esimerkiksi lapsen) yksilöllisinä oireina tai koko perheen toimintakyvyn vaikeuksina. Pariterapiasta voi olla apua myös silloin, kun jonkun perheenjäsenen tilanne tai perheen ulkopuolinen stressitekijä kuormittaa parisuhdetta. Terapien kesto ja käyntitiheys suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa. Pariterapia edellyttää etukäteen tehtävää huolellista arviointia perheen kokonaistilanteesta, tuen tarpeista, muutosvalmiudesta ja motivaatiosta. Pariterapia edellyttää molempien puolisoitten sitoutumista työskentelyprosessiin. Perheneuvolassa toteutettavassa pariterapiassa erityistä huomiota kiinnitetään parisuhteen lisäksi perheen lasten hyvinvointiin. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityön kanssa. Pariterapiaa tehdään yleensä työparityönä. Pariterapiassa soveltuvuutta on harkittava erityisen huolella, jos parisuhteessa on henkistä ja/tai fyysistä väkivaltaa.

Perheterapia: Perheterapia on psykoterapiaa, jossa on erilaisia toteuttamistapoja. Perheterapiaan päädytään silloin, kun hoidon tarve liittyy perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen ja tunnesuhteisiin. Usein nämä vaikeudet ilmenevät joko yksilöllisinä oireina tai koko perheen toimintakyvyn vaikeuksina. Perheterapiaan päädytään usein vanhemmuuteen, lapsen kasvuun ja kehitykseen ja perheen kriiseihin liittyvissä tilanteissa. Perheterapiasta on apua silloin, kun perheen vuorovaikutuksessa on ongelmia tai kun jonkun perheenjäsenen tilanne kuormittaa koko perhettä. Perheterapien fokus on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Tavoitteena on löytää uusia merkityksiä ja tapoja toimia läheisyyssuhteissa. Tavoitteena on tarjota mahdollisuus jokaisen perheenjäsenen kokemuksen kuulemiseen. Perheterapia edellyttää etukäteen tehtävää huolellista arviointia perheen kokonaistilanteesta, tuen tarpeista, muutosvalmiudesta ja motivaatiosta. Perheterapiaa tehdään usein työparityönä

Vuorovaikutusterapiat (Theraplay, DDP): Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia DDP on hoitomalli, jonka tavoitteena on syventää vanhemman ja lapsen keskinäistä kiintymystä, vuorovaikutusta ja luottamusta. Lapsen käyttäytymis- ja vuorovaikutuspulmia pyritään ymmärtämään hänen varhaisesta kokemusmaailmastaan käsin. Theraplay-terapia on vuorovaikutuksellinen, leikkisä lyhytterapia, joka pyrkii vahvistamaan lapsen ja tämän hoitajan välistä kiintymyssuhdetta, lapsen tervettä itsetuntoa ja kykyä toimia sosiaalisissa suhteissa. Vuorovaikutusterapiaan päädytään aina pidemmän tutkimus- ja arviointijakson jälkeen.

Perheasioiden sovittelu: Sovitteluun voivat hakeutua puoliset yhdessä tai erikseen. Keskustelut ovat luottamuksellisia. Perheasiainsovittelevia voi käyttää erilaisissa parisuhteen vaiheissa: ero voi olla joko harkinnassa, eropäätös on tehty tai aiemmin tehdyt lasta koskevat sopimukset eivät toimi. Sovittelukeskusteluissa pyritään helpottamaan eroharkintaa ja suunnittelua sekä aikuisten että lasten kannalta. Puolueettoman ja ulkopuolisen sovittelijan avulla perhe voi miettiä omaan tilanteeseen sopivat ratkaisut. Perheneuvolan perheasiainsovitteleva on tarkoitettu perheille, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Sovittelu on vapaaehtoinen keskustelumahdollisuus: avio- ja avoeroa miettiville, erojärjestelyjä tekeville, eronneille, jotka ovat sopeutumassa uuteen tilanteeseen, kun lasta koskevat sopimukset tai päätökset eivät toimi, puolisoille, jotka päätyvät jatkamaan yhdessä.

Ryhmämuotoinen tuki vanhemmuuteen / parisuhteeseen / eron jälkeen / lapsille

Vanhempana vahvemmaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta -ryhmä

"Vanhempana vahvemmaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta" -ryhmäinterventio tavoitteena on vahvistaa myönteistä vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä sekä lisätä vanhemman kykyä asettaa lapselle rajoja turvallisella ja lapsen kehitystä edistävällä tavalla.

Ryhmäinterventio sopii parhaiten matalan kynnyksen, varhaisen tuen interventioksi vanhemmille, joilla on kykyä ja halua pohtia vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä.

Kahdeksan ryhmäkerran aikana vanhempien kanssa työskennellään keskustelujen, harjoitusten ja kotitehtävien avulla. Ryhmäinterventiossa noudatetaan "Vanhempana vahvemmaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta" -työmallin työskentelyperiaatteita. Ohjaajien työskentelytavassa yhdistyvät psykoedukaatio, systeeminen viitekehys, ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, kiintymyskeskeisen perheterapien periaatteet, neurotieteellinen näkökulma, dialogisuus, narratiivisuus ja reflektiiviset työtavat.

Tahdolla ja taidolla ryhmä: parisuhteen kehittämiseksi tavallisille parisuhteesta kiinnostuneille pareille

Aiheita ovat mm. oman kumppaniin tutustuminen, ristiriidat parisuhteessa, vuorovaikutus, läheisyys ja seksuaalisuus parisuhteessa, Ryhmä toteutetaan vuosittain, kahtena arki-iltona ja yhtenä lauantaina.

Haastavasti käyttäytyvien lasten vanhempainryhmä: Tämän vertaisryhmän tavoitteena on auttaa ymmärtämään ja ohjaamaan haastavasti käyttäytyvää lasta, vahvistaa myönteistä vuorovaikutusta lapsen kanssa ja löytää keinoja tukea lapsen sosiaalisia- ja tunnetaitoja sekä jakaa kokemuksia vanhempien kesken. 1-2 kertaa vuodessa käynnistyvä ryhmä sisältää 6 tapaamista. Ryhmä kootaan joko vanhemmista, joiden lapsilla on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö tai sen piirteitä tai vanhemmista, joiden lapsella on autismikirjon häiriö / Aspergerin oireyhtymä tai näiden piirteitä.

Eroseminaari: Parisuhteen päätyminen on yleensä elämän vaikeimpia kriisejä. Siitä on kuitenkin mahdollisuus tehdä kasvattava kokemus. Eroseminaari perustuu oppimistapahtumalle. Mukana olevat normaalia elämänkriisiä työstävät ihmiset osallistuvat oppimisprosessiin, jossa he saavat tietoa sekä kasvua tukevia kokemuksia. Tiedon ja kokemusten myötä ymmärtämys ihmissuhteissa lisääntyy, samoin mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä. Seminaari tarjoaa myös "ihmissuhdetyökaluja" tulevaisuutta varten.

Lasten eroryhmä, joka on tarkoitettu 6-10 -vuotiaille lapsille. Kahdeksan kertaa kokoontuvassa ryhmässä on kerrallaan 5-6 lasta. Lasten ryhmän rinnalla on vanhempien ryhmätapaamisia ja myös ne ovat tärkeä osa lasten tukemista. Tavoitteena on tukea lasta käsittelemään vanhempien eroa ja tukea lapsen myönteistä kehitystä haastavassa muutostilanteessa. Ryhmässä rakennetaan lapsen omaa tarinaa perheen erosta, nimetään ja annetaan tilaa eroon liittyville tunteille sekä harjoitellaan tunteiden ilmaisua, annetaan tietoa siitä, mitä erossa tapahtuu, annetaan keinoja muutoksista selviytymiseen, tarjotaan vertaiskokemuksia

Lasten eroryhmän vanhempien ryhmässä annetaan tietoa lasten yleisistä reaktioista vanhempien eroon, opetellaan tukemaan lasta eroon liittyvien tunteiden ilmaisussa, autetaan vanhempaan näkemään lapsen eroprosessi erillisenä vanhemman omasta eroprosessista, mietitään, millainen vanhemmuus eron jälkeen tukee parhaiten lapsen sopeutumista vanhempien eroon.

LATO – lasten toiminnallinen ryhmä tukee lapsen itsetuntoa, tunneilmaisua sekä ryhmätaitoja. Ryhmä on tarkoitettu 6-11 -vuotiaille lapsille ja se toteutetaan kerran vuodessa. Ryhmä sisältää 12 tapaamiskertaa ja jakson aikana on erikseen vanhempien ryhmäkertoja.